

www.politikin-zabavnik.rs

ПОЛИТИКИН

БИН	2.40	KM
Македонија	75.00	ДЕН
Slovenija	2.09	EUR
Sverige	28.00	SEK
USA	3.50	USD
Hrvatska	15.00	KN
Црна Гора	1.20	EUR

ISSN 0032-339-x

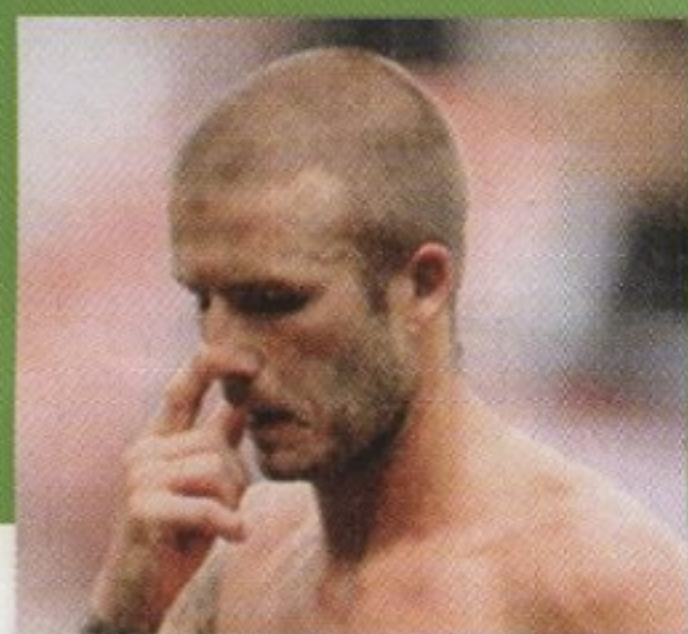

PRINTED IN SERBIA

ЗАБАВНИК

6.3. 2009. • ИЗЛАЗИ ПЕТКОМ • ГОДИНА LXXI • ЦЕНА 99 ДИНАРА • БРОЈ 2978

СРАМ ТЕ БИЛО...

ПОНАШАЊЕ ЗА ГАЂЕЊЕ

За све од 7 до 107!

БОЗЕ

РАТ БРОЈЕВА

ПРИЧА О ТРИ
РОБИНЗОНА

ШТА МОЗАК
МИСЛИ О МУЗИЦИ?

У ЗАГРЉАЈУ
АНАКОНДЕ

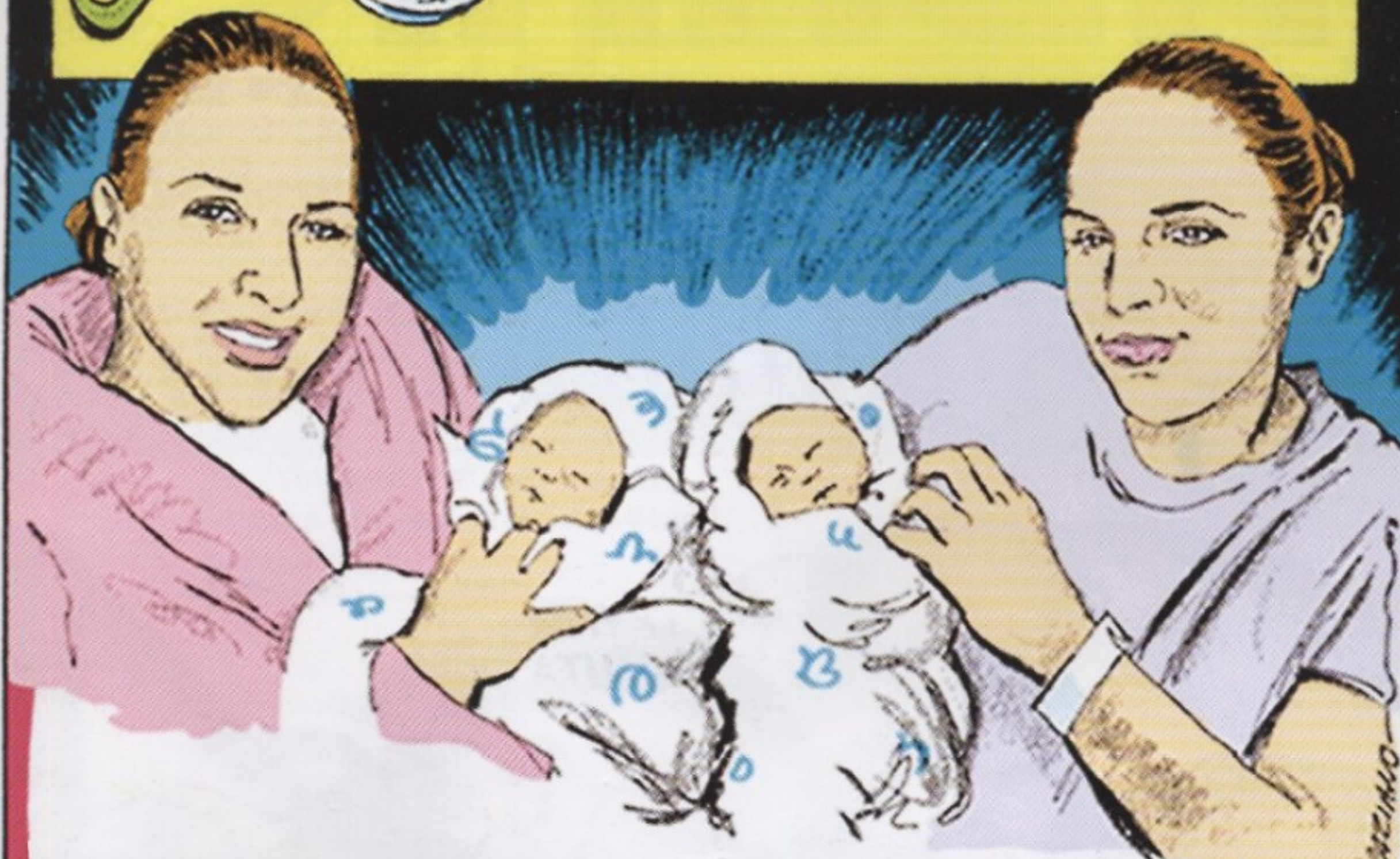

Ripley

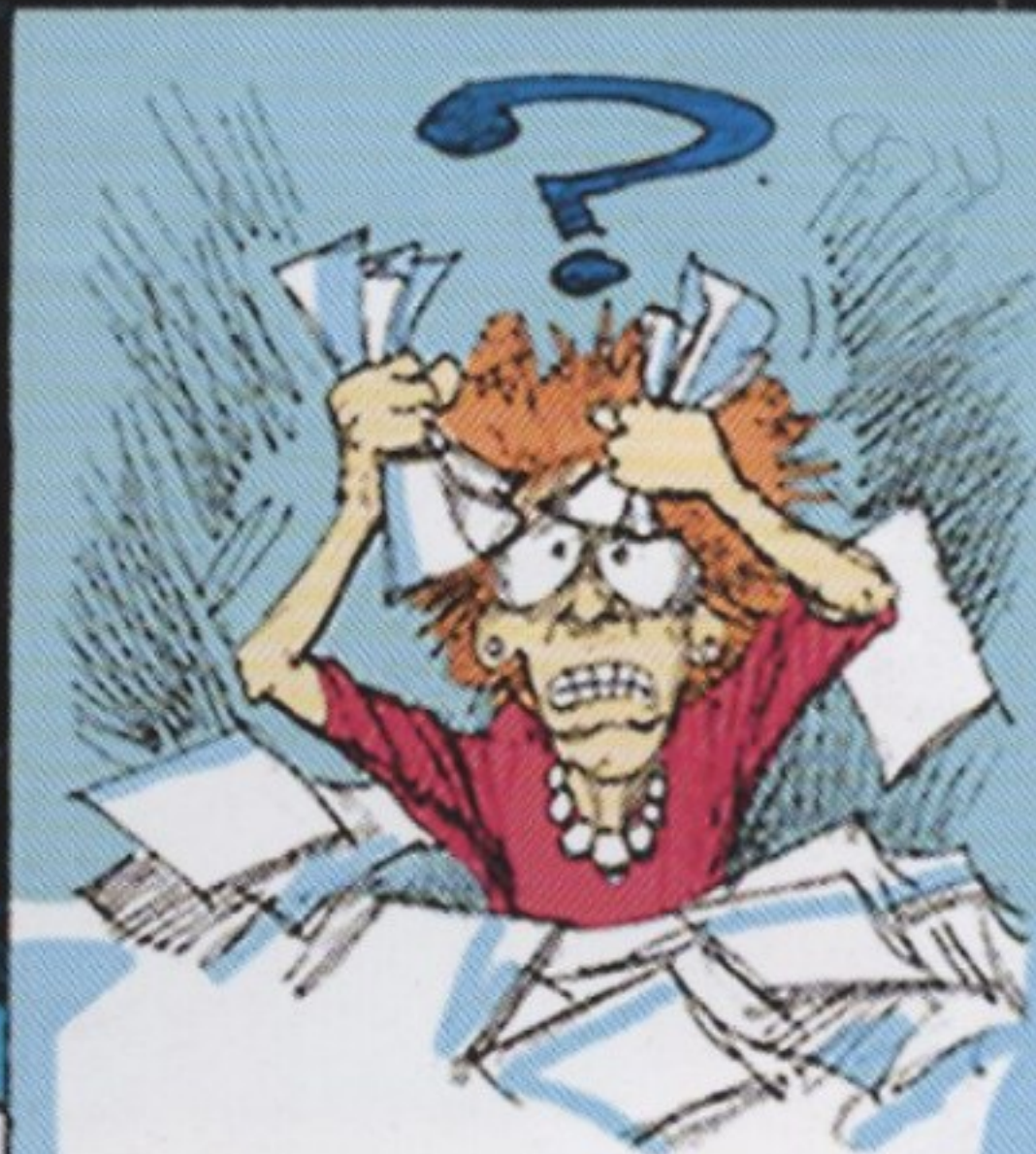
Веровали или не!

КИНЕСКИ НАУЧНИЦИ УВЕЖБАЛИ СУ ЗМИЈЕ ДА ПРЕДВИДЕ ЗЕМЉОТРЕС.

РОДИЛЕ СУ СИНОВЕ У ИСТОЈ БОЛНИЦИ И ИСТОГ ДАНА, 23. ЈАНУАРА 2003. ГОДИНЕ, ЈЕДНОЈАЈЧАНЕ БЛИЗНАКИЊЕ НАОМИ САЛИ И НИКОЛ КРЕМЕР.

75.000 РАЗЛИЧИТИХ ПОТРОШАЧКИХ ИНФОРМАТОРА УЗ ИЗВЕШТАЈ ИЗ БАНКЕ ПРИМИЛА ЈЕ У ЈАНУАРУ 2007. ГОДИНЕ СТЕФАНИ МЕКЛОХЛАН ИЗ АБЕРДИНА, У ШКОТСКОЈ.

© 2007 Ripley Entertainment Inc.

4/15 Dist. by United Feature Syndicate Inc.

ЈЕСТЕ ЛИ већ чули да...

... за један килограм меда пчеле морају да посете четири милиона цветова и пређу пут четири пута дужи од обима Земље ■

... бебе се рађају без чашица у коленима. Оне им се јављају тек од другог до шестог месеца ■

... отварач за конзерве пронађен је 48 година након што су се појавиле конзерве ■

... интелигентни људи имају у својој длаци више цинка и бакра ■

... ако бисте носили слушалице само један сат, повећали бисте број бактерија у свом уху 700 пута ■

... кад се помножи $111.111.111 \times 111.111.111$ добије се 12.345.678.987.654.321 ■

... пецање је најучесталији спорт на свету ■

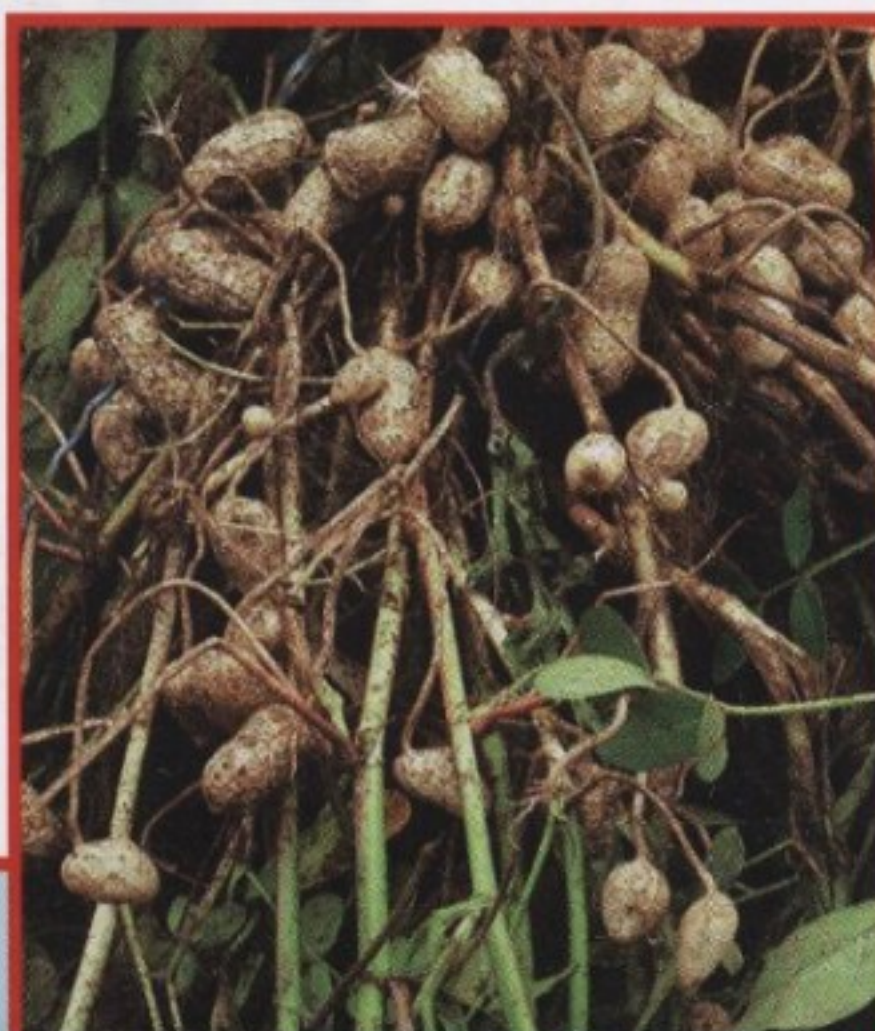
... наше очи од рођења су увек исте величине, али нос и уши не престају да расту ■

... људи који најчешће гину у плачкама банака су плачкаши ■

... сваки пут кад лизнете поштанску марку уносите у себе десети део калорије ■

... пантљичара једе себе саму ако не нађе другу храну ■

... кикирики је један од састојака динамита ■

... квакање патке нема ехо, али нико не зна због чега ■

... само три четвртине уловљене рибе користи се за исхрану, а остатак је намењен за производњу сапуна, лепка, маргарина или ђубрива ■

... човек дневно изгуби 200 длака на глави ■

ПОДНИКНИ
ЗАБАВНИК

6. 3. 2009.

DIK
BROWNE

ХОГАР СТРАШНИ

©2009 by King Features Syndicate, Inc. World rights reserved.

ДОБРО, А ЗАШТО СИ ЈУТРОС ПОМИСЛИО ДА ЋЕШ МОЌИ ДА ДОТАКНЕШ ПРСТЕ НА НОГАМА?!

КОВАЧИ ЛАЖ

Многи читаоци „Забавника“ знају за такозвану Константинову даровницу (Donatio Constantini), чувени фалсификат настао у Риму у 8. веку којим је папска курија столећима махала као доказом да је Константин I Велики (324–337) тобоже признао папи Силвестру I (314–335) царско достојанство, пуну власт у верским и обредним пословима и препустио као суверене Рим, Италију и све западне земље. Италијански хуманиста и папски секретар Лоренцо Вала разобличио је овај фалсификат 1440. године. Међутим, постоји још кривотворених докумената који су настали у разна времена и из различитих побуда. Један од постојећих фалсификата који се може срести и у излозима појединих наших књижара, јесте „Велесова (или Влес) књига“ и она има веома занимљиву повест.

Два руска емигранта

Прича која следи у себи има понешто од узбудљивости детективских романа и акционих филмова: она се дешава на три континента, Европи, Америци и Аустралији, њој не недостају ни преамбициозни научници спремни на све, ни фалсификовани прастари документи, ни носталгични емигранти који су остали негде на пола пута између завичаја – који су напустили и у који више не могу да се врате – и новог окружења на које се преспоро навикавају.

Године 1919, у време „постоктобарског“ расула у Русији, пуковник беле армије А. Ф. Изенбек нашао је у разореној велепоседничкој кући Задонских недалеко од Великог Бурлука, код Харкова, брезове дашчице на којима су била исписана загонетна слова. Схватио је да је реч о нечем веома драгоценом, пажљиво их је спаковао у торбу и више се од њих није одвајао. После напуштања отаџбине и необичног путешества по неким европским земљама, настанио се у Бриселу, где је 1925. године упознао извесног Јурија П. Мирољубова, главног јунака ове приче. Ј. П. Мирољубов је по образовању био инжењер хе-

мије – молим читаоце да не забораве ову подробност! – али, будући да је био „широка руска душа“, писао је и стихове и прозу. Међутим, опсесивна тема били су му вера Старих Словена и руско народно предање, о чему сведоче његова сабрана дела постхумно издата у Минхену.

Инжењер Мирољубов поверио се пуковнику Изенбеку и изнео му замисао да жели да напише некакву поему историјске садржине, али му је недостајао изворни материјал. Царски официр му је руком показао на торбу која је лежала у углу и рекао да ће ту наћи оно што му је по-

гије треба да пошаље Ј. П. Мирољубов, као и превод загонетног текста на савремени књижевни руски језик. Аутор превода требало би да буде познати етимолог Александар А. Кур. Иза овог псеудонима скривао се руски генерал емигрант А. Куренко.

У следећем броју часописа „Жар-птица“ (јануар 1954) објављено је само писмо Ј. Мирољубова који наглашава да није могао да направи фотостате с дашчица већ само снимке који су му се загубили у архиви. Фотостати су, подсетимо се, фотографске копије неког рукописа или документа у природној величини.

*Зашто је важно ко је најстарији,
чије је писмо прво,
где је крај суперлативу?
То су питања без одговора
за чије тумачење су многи спремни
да кривотворе и сам живот*

ребно. Тако се Мирољубов упознао с фамозним дашчицама и у току следећих петнаест година наводно их је марљиво преписивао и тумачио. Неповерљиви Изенбек није дозвољавао инжењеру хемије да дашчице износи већ је морао да их ишчитава у његовом присуству или закључан у атељеу. Официр Изенбек је умро 1941. године и даља судбина брезових дашчица остала је потпуно неизвесна. Према неким изворима, однео их је Гестапо који је упао у пуковников стан. Како било, од тада дашчице више нико није видео.

Заплет

После дванаест година, у новембру 1953, у часопису „Жар-птица“ који су издавали руски емигранти у Сан Франциску, најављује се величанствена историјска сензација: читаоцима се предочава да ће ускоро моћи више да сазнају о некаквим древним и до тог тренутка непознатим дашчицама које сведоче о најстаријој руској историји. Најављују се и фотографски снимци дашчица које из Бел-

Обећао је да ће их послати уколико их нађе и додао да о аутентичности дашчица не може да просуђује. У следећих неколико година није се појавио целовит текст већ поједини одломци и у јануару 1955. само један фотоснимак – десет редова с дашчице број 16. Касније ће се испоставити да је тај снимак једини који сведочи о брезовим дашчицама с тајанственим писмом. Часопис „Жар-птица“ престао је да излази 1959. године.

У причу сада улази нови јунак – С. Лесној. То је, у ствари, само псеудоним доктора биолошких наука, стручњака за систематизацију двокрилаца, Сергеја Параманова. Поново молим читаоце да не губе из вида детаљ који се тиче основне животне вокације новоуведеног јунака ове приповести. Доктор Параманов побегао је из Кијева 1943. године и обрео се у далекој Аустралији. Тамо је под псеудонимом С. Лесној објавио неколико дилетантских књига о историји Русије и епу „Слово о полку Игорову“. Почетком шездесетих година он почиње да се бави загонетним да-

шчицама и по богу Велесу даје им име „Велесова књига“. Тако је о „Велесовој књизи“ пријавио реферат за Пети међународни скуп слависта 1963. године, али се на скупу није појавио нити је касније доставио текст свог саопштења. Ипак, у Винипегу 1966. године објавио је текст и коментар „Велесове књиге“ која обухвата раздобље живота словенских племена дуго 1500 година, од око 650. године пре наше ере до последње четвртине 9. века.

После смрти С. Лесноја фамозне дашчице су извесно време биле заборављене, али је занимање за њих поново букнуло седамдесетих година прошлог столећа, када се појављују њихови преводи на руски, украјински и енглески језик. За питање овог извора од великог значаја су сабрана дела Ј. П. Мирољубова који је преминуо 1970. године. У Минхену су његова дела посмртно објављена у девет књига, у раздобљу од 1977. до 1984. године.

Да ли је званична наука упућена у дешавања око „Велесове књиге“? Доктор биологије С. Лесној послао је 1960. године Совјетском словенском комитету фотографију с једне од дашчица. Академик В. В. Виноградов затражио је експертизу снимка од палеографа и лингвисте Лидије Петровне Жуковске. Упркос недовољном узорку, са фотографије се могло читати само десет редова текста, Жуковска је могла да донесе неке битне закључке. Најпре, фотографија није била направљена непосредно с дашчице него с цртежа; друго, ако се на основу палеографских података, који иначе изазивају сумњу, не може директно судити о фалсификату, језички подаци недвосмислено сведоче да предочени материјал није оригиналан. Незадовољан одговором, узрујани Лесној побијао је наводе стручњака рекавши да Жуковска „не зна тај језик“, а поједини такође незадовољни новинари усвојили су његово образложење. При том су олако пренебрегли основну оцену Жуковске да такав језик није могао да постоји ни у једном словенском народу јер садржи језичке чи-

НОГ ЗАНОСА

ниоце из различитих времена. Другим речима, био је некаква вештачка језичка мешавина.

Нова лавина жучних расправа о „Велесовој књизи“ избила је 1976. године кад су двојица аутора у часопису „Недеља“ објавили текст о тајанственом летопису. В. Скурлатов и Н. Николајев настојали су да га због његовог тобоже неизмерног значаја на својеврстан начин рехабилитују. Писац В. Старостин уноси емоционалну ноту у читаву расправу и упозорава да је „Велесова књига“ непроцењиви дар и да је стога недопустиво да се прећуткивањем склања од читалаца и писца. Следеће, 1977, године у часопису „Вопроси истории“ огласили су се најпозванији стручњаци: академик Б. А. Рибак, В. И. Буганов и лингвиста Л. П. Жуковска и поново указали на неоснованост уверења да је посредни извор необичне важности. Исте године у часопису „Литература Русија“ глас диже и песник И. Кобзев – по трећи пут молим читаоце да не пренебрегну професију учесника у рас-

прави – који кличе „како судбина овог древног руског летописа већ много година узбуркава умове и срца људи“ и, упркос изнетим упозорењима стручњака, позива на његово брижљиво и темељно изучавање. На једној страни, дакле, имамо инжењера хемије, биолога (стручњака за систематизацију двокрилаца) и песника, а на другој страни истинске стручњаке за старословенску лингвистику.

У часопису „Руска реч“ 1980. године Ф. П. Филин, доктор филолошких наука и дописни члан Академије наука, и Л. П. Жуковска износе непоколебљив став о „Велесовој књизи“: „То је сасвим очигледан и груб фалсификат у коме нема ничег тајанственог нити ичег загонетног.“ Међутим, изнова се јављају појединци који олако прелазе преко мишљења стручњака и пишу славопојке о брезовим дашчицама.

Расплет

Не улазећи даље у подробности спора који се водио између стручњака и емотивно настроје-

них аматера, спора који је сам по себи занимљиво сведочанство о интелектуалној клими у Русији у последњој четвртини 20. века, указујемо на њен расплет. Године 1990. угледни научник Олег В. Творогов у часопису „Радови Одељења староруске књижевности (Труды Отдела древнерусской литературы)“, гласилу Института руске књижевности и једном од водећих светских славистичких часописа, објавио је величанствену студију о „Велесовој књизи“ (О. В. Творогов, *Велесова књига*, Труды Отдела древнерусской литературы 43 (1990) 170–254.). У тој студији руски научник потпуно је развејао било какве сумње и недоумице јер је на узоран начин показао да „Велесова књига“ није ништа друго до један недовољно вешт фалсификат.

О. В. Творогов најпре је изнео опширан историјат настанка „Велесове књиге“, а на основу опсежног и свеобухватног материјала који му је доставио Б. А. Ребиндер, руски инжењер у Француској, иначе непосредно укључен у збивања везана за спорни извор. Потом је крајње детаљно, реченицу по реченицу,

реч по реч, слово по слово, анализирао текст „Велесове књиге“ пажљиво упоређујући три изворника: прво, читање донето у часопису „Жар-птица“, затим Мирољубовљево читање, написано на писаћој машини, из његове заоставштине која се чува у Ахену, и, најзад, треће читање које је Мирољубов у партијама слао А. Куру у Сан Франциско. Додајмо да сва каснија издања и преводи почивају на овим изворницима. Укрштајући речене текстове после језичког истраживања, Творогов је дошао до непоколебљивог закључка да је у питању вештачки језик, „изум“ лица које није упућено у историју словенских језика и стога није у стању да створи свој доследно промишљен језички систем. Свој закључак руски научник поткрепљује многобројним примерима: нетачним коришћењем полугласова, погрешном употребом слова „јат“, недозвољеним мешањем слова „ч“ и „шћ“, употребом речи којих није могло бити крајем 9. века тамо где је настала „Велесова књига“, грубим грешкама у глаголским облицима, очигледним омашкама у падежима и тако даље.

Читаоцима се скреће пажња да је ниво знања данашње славистике толико висок да се лако могу разоткрити и много вештији покушаји фалсификовања језика него што је овај Мирољубовљев.

Потом се О. В. Творогов бавио историјским чињеницама које доноси „Велесова књига“ и утврдио је да су те вести веома кратке, тешко разумљиве и противречне. Поставка овог извора упадљиво се разликује од хармоничних

новац и друге погодности. О. В. Творогов прочитао је све томовете сабраних дела изашлих из пера Ј. Мирољубова. Он нам наглашава да у својим теоријама Мирољубов сматра да су „Словеноруси најстарији људи на Земљи“, да се „њихова прадомовина налази између Сумера, Ирана и северне Индије“, одакле су пре око пет хиљада година кренули у сеобе, продрли у Иран, коњицом згромили деспотију у Месопотамији, покорили Сирију и Палестину, упали у Египат, а у Европу стигли у 8. веку пре наше ере.

Друга, не мање значајна замисао која је опседала овог хемичара састојала се у томе да је вера Словена „ведизам, искварен временом, околно-

ве до тада танушне тезе и наоружао га за борбу против неистомишљеника. Онда он приступа подухвату фалсификовања једног извора, али се свесно и својски труди да у својим делима веома мало говори о „сензационалном“ тексту, без обзира на то што га је, стицајем околности, управо он „открио“. Истина, мало су га поколебале неке реакције после објављивања одломака у „Жар-птици“ средином педесетих година 20. века, а поготово одређено неповерење у једини фотоснимак, па је потом међу папири-ма напрасно „загубио“ два таква снимка за које је већ наговестио да прелазе Атлантик и стижу на западну обалу САД, у Сан Франциско.

ста показао Мирољубову некакве фалсификоване дашчице с текстом псеудопанганских пророчанстава и дао му идеју да крене тим путем. Уосталом, тако је својевремено радио и поменути А. И. Сулакадзев.

Твороговљева расправа, која на најбољи начин доказује надмоћ науке над мрачном псеудонауком, а поготово њени неумољиви закључци, нису сасвим поколебали приврженике неизмерне старине Руса, односно Словена. У Москви је 1995. године Александар И. Асов у тиражу од чак 10.000 примерака поново објавио „Велесову књигу“. У настојањима да усахлим и убедљиво оспореним аргументима удахне нов живот и увери читаоце у оригиналност текста за који се залаже, он бележи: „Главна потврда о изворности не може се тачно исказати речима. Она долази из личног духовног искуства. О изворности говори сам дух *Велесове књиге*. Њена мистериозна тајна, велика магија речи.“ Ове реченице, лишене било какве научности и умотане у опсенарство, звуче поразно шупље пред истинским научним чињеницама. Три године касније (1998), на Асовљево издање „Велесове књиге“, у часопису „Родина“ осврнуо се Владимир Козлов, доктор историјских наука и члан Руске академије наука, и изнова указао да је реч о грубом фалсификату. Коментар је завршио речима: „Као муња *Велесова књига* оставила је траг на своду светске и домаће славистике. Не погодивши планирани циљ, она је тихо угасила свој лажни набој и умрла као очерупана жар-птица грубе измишљотине својих аутора. Покој њеном перју разбацаном по разним издањима.“

Наведени радови руских стручњака убедљиво доказују да је „Велесова књига“ фалсификат. Заједно с тим отпадају многобројни „револуционарни“ и далекосежни закључци о словенској старини и писмености. Показало се да читав један виртуелни свет нестаје, још једна грана где уљуљкано седе необразовани али насртљиви и преамбициозни аматери је одрезана, још један мит оних који радије верују дилетантима него стручњацима пао је у воду ■

Радивој Радић

Илустровао
Дарко Гркинић

ПОДПИСНИК
ЗАБАВНИК

6. 3. 2009.

које се налазе у осталим словенским летописима и хроникама. Аутор „Велесове књиге“ нема никакву историографску поставку, изразито је збркан, с много супротности у изнесеним чињеницама, чиме јасно показује своју псеудоисторичност. Потом Творогов доноси читав низ примера где се подаци „Велесове књиге“ косе с поузданим историјским чињеницама.

Пошто је непобитно утврдио да је реч о невештом фалсификату, Творогов се дао у потрагу да нађе аутора. Сви путеви и налази упућују на инжењера хемије Јурија Мирољубова. Бранитељи „Велесове књиге“ питали су који би били мотиви могућег фалсификатора, ако нису слава,

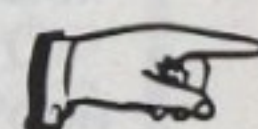
стима, догађајима и променом места обитавања“. При том, Творогов показује да Мирољубов не разуме неке основне ствари око индијских веда и санскрита. Доказујући своје тезе, Мирољубов се често позива на приче неких старих жена које је слушао у детињству и чија имена доноси на страницама својих сабраних дела.

Међутим, и сам Мирољубов био је свестан да његове теорије, ослоњене на бапске приче, помало висе у ваздуху. И ту се, упозорава Творогов, јавља клица из које ће се касније развити читава поставка. Мирољубову би добро дошао неки извор, управо такав каква је „Велесова књига“, који би подупро њего-

ТАЈНИ КЉУЧ У ЗАЧАРАНОЈ БРАВИ

766446556436616536456546605766456546606496606526456595766146
76643655652661653654576594600628648649659576642645649654664
55766246586496666455766246616666666526455766596556526616606
556545766606486455766316556586445766446556436616536456546605
6496606526456595766146556436616595766436556526616536545765946
65957664264564965464757666064864557662465864966664557662466
4557665965565266166064965565457665565457666064864557663165565
55643661653645 **PAT** 65466057664565466064966065264565957661465
564365565266165365457659460062864864965957664264564965464757
766246586496666455766246616666666526455766596556526616606496
554576660648645576631655658644576644655643661653645654660576
9660652645659576614655643661659576643655652661653654576594600
957664264564965464757666064864557662465864966664557662466166
5766596556526616606496556545 44 44 6556545766606486455766316556
655643661653645654660576645654660649660652645659576614655643
555652661653654576594600628648649659576642645649654647576660
246586496666455766246616666666526455766596556526616606496556
576660648645576631655658644576644655643661653645654660576645
0652645659576614655643661659576643655652661653654576594600628
56426456496546475766606486455766246586496666455766246616666
5596556526616606496556545766556545766606486455766316556586445
5616536456546605766456546606496606526 **БРОЈЕВА** 45659576614655
564365565266165365457659460062864864965957664264564965464757
766246586496666455766246616666666526455766596556526616606496
554576660648645576631655658644576644655643661653645654660576
9660652645659576614655643661659576643655652661653654576594600
957664264564965464757666064864557662465864966664557662466166
5766596556526616606496556545766556545766606486455766316556586
5436616536456546605766456546606496606526456595766146556436616
552661653654576594600628648649659576642645649654647576660648
364966664557662466166666665264557665965565266166064965565457
506486455766316556586445766446556436616536456546605766456546
5456595766146556436616595766436556526616536545765946006286486

Банкарство, Интернет, чак и сателитска ТВ заснивају се на шифрованим подацима ради заштите. Али, увек постоји опасност да ће неко разбити код и дочепати се нечега што не би требало

Енигма – уређај за шифровање који су користили нацисти.

„59372 98324 19043 78903 95320...” Механизован женски глас тремо набраја бројеве на једној од радио-станица на кратким таласима. Питате се на шта сте то наишли? На упутства за шпијуне? Поруке за растураче дроге? Смишљене покушаје преваре или збуњивања противника?

Могуће је све од набројаног! Оно што сте изабрали на скали вашег радија једна је од такозваних numbers station – станица с бројевима. У етру су већ деценијама, а тек недавно њихова тајна почела је делимично да се развејава. Ипак, и даље се мало зна о њима.

После монотоног набрајања бројева следи пауза, па почиње музика. Подсећа на ону из дечјих играчака. Мелодија се понавља три пута. Пауза. Поново се чује женски глас који чита бројеве... После петнаестак минута овај чудни програм се прекида. Наставља се неколико пута за 24 часа, најчешће на пун сат.

О каквим се шифрованим порукама ради? Још нико није успео да докаже да су ове

станице, расуте по свету, повезане са шпијунским мрежама. Али, чињеница да ниједна влада никада није објаснила о чему се тачно ради, нити је икога казнила, иде у прилог веровању да су оне управо то. Тим пре што ниједна легална радио-станција није признала да емитује овакав програм. И растурачи дроге, разни криминалци и терористи имају добар разлог да шифрују своје поруке.

Ипак, једино је теорија о тајном саобраћању са шпијунима добила делимичну потврду кад је америчка влада оптужила кубанску да користи добро познату „Atención” Number Station да издаје наређења својим шпијунима у САД. Други посредан доказ је запажање да се број оваквих станица знатно смањио после завршетка хладног рата. Али, зашто би се ЦИА, КГБ, Мосад или можда Ал Каида, са свим новцем и средствима које имају, бавили преношењем порука преко кратких радио-таласа, што омогућава сваком у свету да их чује? Постоје нај-

мање два разлога. Прво, довољан је и обичан радио-апарат да би шпијуни негде у свету могли правовремено да добијају поруке, а да не буду примећени. Друго, поруке су шифроване једнократним кључем (енг. one-time pad), најсигурнијим начином који је до сада измишљен. Само пошилац и одређени прималац имају кључ да дешифрују поруку. После пријема и дешифровања поруке, шпијун уништава поруку и кључ.

Свет у шифрама

И Јулије Цезар је шифровао своје наредбе и чинио их нечитљивим тако што су поједина или сва слова у писаној поруци замењивана другим словима – померањем за три, четири или више места у абеди. Али, војне команде, шпијуни и тајне владине агенције нису више једини који треба да знају о шифрама и кодирању. Данас су оне део свакодневног живота, а вести о украденим лаптопима, изгубљеним преносивим меморијама, хакерисању база података, разним преварама на Интернету – све су чешће. Мете су кредитне картице, бежичне везе, плаћање преко Интернета, чак и оне направе алармног система којима откључавате врата на својим колима – јер садрже податке које ће погрешна особа моћи да прочита и злоупотреби.

Битка између твораца шифри и њихових разбијача води се већ вековима, само је данас много жешћа због огромне количине дигиталних података који су у оптицају. И, чим творци шифара смисле неке сложеније кодове, разбијачи усавршавају начине како да их провале. Међутим, недавно је један европски тим стручњака за шифровање објавио коначну победу за шифранте. Прошле године у октобру стигла је вест из Аустрије да је направљена мрежа, прва на свету, која користи квантно шифровање. Овај поступак најпре претвара дигиталне податке у трептаје, пулсаве ласерске светлости, који се онда удружују с другим током – такозваним насумичним кључем. Њега стварају сасвим непредвидљиви податомски процеси, па овај кључ прави потпуну пометњу у почетним подацима пре него што се они пошаљу кроз мрежу од оптичких влакана.

Да би прималац прочитао поруку, прво му се шаље кључ како би могао да га уклони с примљеног тока пулсева и тако открије оригиналну поруку с подацима. Квантни начин шифровања сматра се савршеним и најсигурнијим, јер сваки покушај да се квантни кључ пресретне довео би

Чип и PIN систем рањиви су на нове технологије клонирања.

до његовог уништења – промена у изузетно осетљивим светлосним трептајима. Осим тога, ове поремећаје лако би забележили рачунари у мрежи и веза би се одмах прекинула. Стручњаци који су направили 200 километара дугу мрежу која спаја шест места у Бечу и околини, надају се да ће овај поступак жељно дочекати многе финансијске установе како би трајно заштитиле пренос новца и поверљивих података. Али, да ли ће овај „непроваљиви” систем бити једина мета савремених разбијача кодова?

Слаба карика

Многи криптолози сумњају у то. Не доводи се у питање сама замисао која је у основи овог поступка (сматра се да је квантно шифровање заиста сигурно), већ људски чинилац. Пре свега, требало би имати поверења у продавце система и опреме. Оваква бојазан није без основа јер су многи, на-

Национална агенција за сигурност (NSA) у Мериленду запошљава неке од најбољих математичара да раде са шифрама.

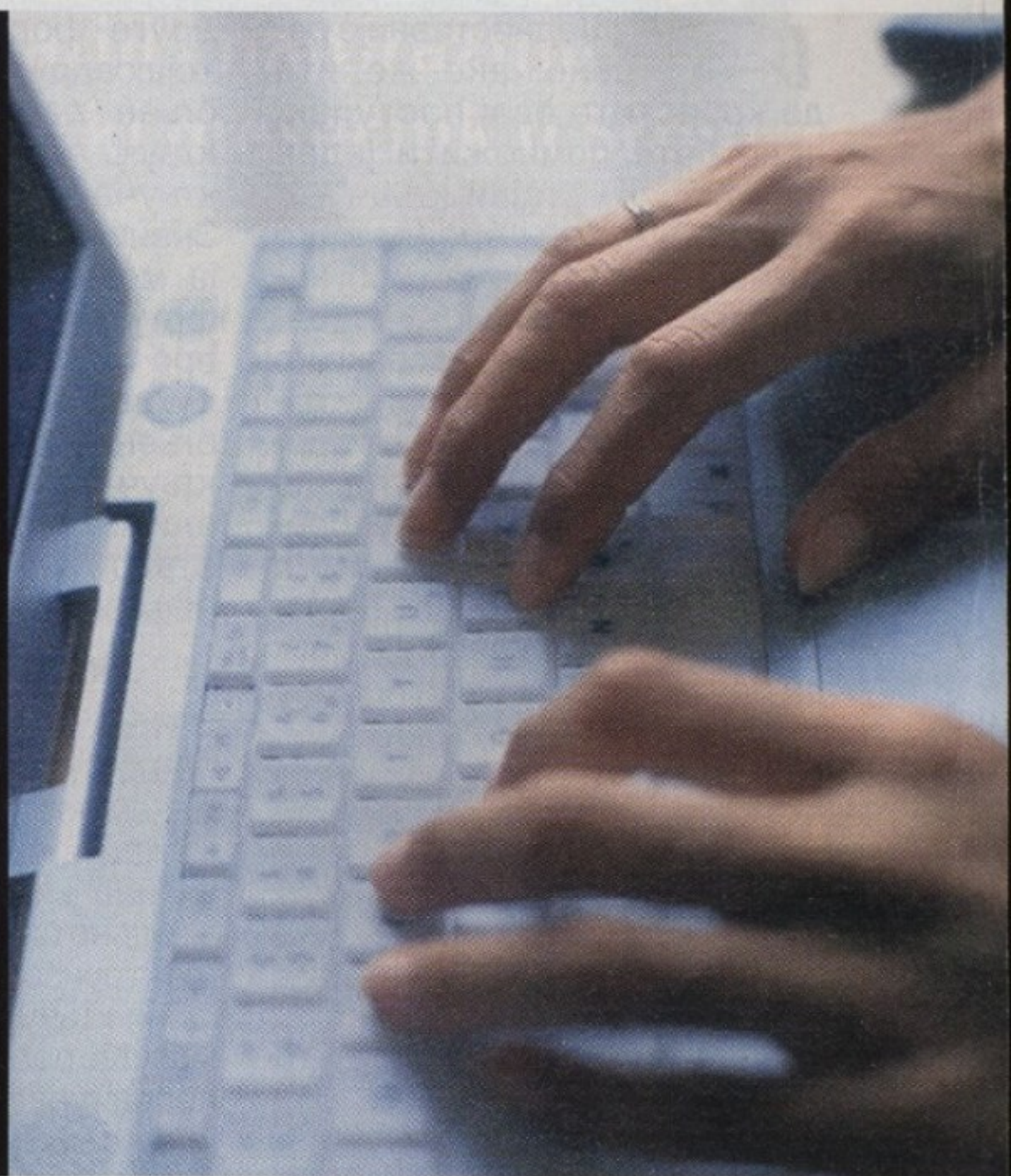
ШИФРОВАЊЕ ЗА ШИРОКЕ МАСЕ

За свакога ко има податке, документа, и-мејлове који би требало да остану тајна, нема оскудице у расположивим програмима. Неки од њих могу и бесплатно да се скину са Интернета. Најраспрострањенији начин шифровања је PGP (од енг. Pretty Good Privacy), који је замишљен почетком деведесетих година. Овај поступак, по речима једног стручњака близак војним, теоријски је подложен разбијању, али само после више векова рада с најснажнијим рачунарима. Године 2003. италијанске власти дошле су у посед више PDA рачунара једне терористичке групе, али нису успеле да открију њихов садржај јер су подаци били шифровани на овај начин.

Такви случајеви захтевају увођење закона који ће приморати свакога ко користи шифровање да органима власти, уколико се укаже потреба, стави на располагање кључеве – бројеве који се користе да се шифрована порука откључа и учини читљивом. У Великој Британији уведен је 2000. године закон којим је прописана казна од две године затвора за свакога ко одбије да омогући приступ шифрованим подацима.

Међутим, могуће изнуђивање података од власти, па и криминалаца, довело је до појаве програма који скривају доказе да су подаци уопште шифровани. Прича се да програм TruCrypt може да створи веродостојан изглед документа, скривајући његов стварни, шифрован садржај.

Ипак, чак и најбољи систем за шифровање може да се надмудри. Иако је користио PGP, амерички криминалац, рекеташ Никодимо Скарфо проваљен је 2002. године. ФБИ му је поставио нарочиту електронску направицу испод тастатуре рачунара која је бележила све што је куцао пре него што је било шифровано ■

водно савршени начини измишљани током векова, пали баш на овом чиниоцу. Четрдесетих година 20. века совјетски КГБ почео је да употребљава руком писани поступак, који је донекле сличан оном приказаном прошле године у Аустрији. Шифранти су слова поруке прво претварали у бројеве, а затим су додали насумичне цифре које су биле одштампане у нарочитим бележницама – једнократни кључ за шифровање. Али, поткрала се људска грешка – више пута су употребљени листови бележнице са истим бројевима. То је америчким разбијачима шифри омогућило да уоче образац који се по-

навља и да разбију код – откривајући велику шпијунску мрежу КГБ-а на Западу.

Овакве лекције из прошлости нису никакво јемство да се сличне ствари неће догађати у будућности. „Увек може да дође до изненађења – ниједан начин шифровања није имун на неке нове нападе“, каже др Ендрју Линдел, главни шифрант израелског „Аладина“. Он сматра да би требало правити такве поступке који ће лако моћи да се дограде ако, боље рећи, када њихова слабост дође до изражаја.

Многи од данашњих шпијунских система заснивају се на привидно врло једноставној за-

СТВАРАЊЕ КОДОВА

5. век пре наше ере

Спартанци су измислили нараву за шифровање: папирне траке биле су обмотане око штапа и потом исписане. Поруке су могле да се прочитају једино ако би се обмотале око истоветног штапа.

3. век пре наше ере

Грчки историчар Полибијус измислио је начин којим се слова алфабета замењују бројевима, што ће бити основа за многе касније начине.

1918. године

Амерички стручњак за шифре генерал Џозеф Моборн измислио је систем за једнократну употребу, једини стварно сигуран начин. Слова би била претварана у бројеве и потом додавани насумични бројеви који су коришћени само једном.

1970. године

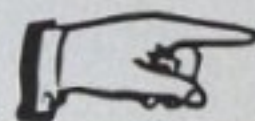
Развијено је такозвано шифровање помоћу јавног кључа и великих прим бројева. Они чине основу сигурности на он-лајн мрежи, односно на вебу као медију за пословање.

2008. године

Европски истраживачи приказали су прву светску мрежу заштићену квантним шифровањем. Користећи законе податомског света, овај систем је сигуран као и онај с употребом једнократног кључа.

мисли – сложен број разбија се на његове чиниоце (факторе), сачињене од простих (прим) бројева. То је посебна врста бројева који су дељиви само са собом и јединицом. За мале бројеве ова „факторизација“ није велика тешкоћа – и кућни рачунар брзо ће открити да број 753397 има два проста чиниоца: 827 и 911. Међутим, факторизација постаје много

тежа како бројеви расту. На пример, дељење броја од 300 цифара на просте (прим) бројеве трајало би вековима, чак и с најбржим рачунарима који данас постоје. То је јасан путоказ ка поступку за чување осетљивих података – скривајући садржај помоћу „кључа“ који је неки прим број, који је опет део неког другог, огромног броја.

Једноставније речено, ако желите да користите овај поступак, прво ћете помножити један прост број – „тајни кључ“ – с другим простим бројем како бисте добили огроман број који ће постати „јавни кључ“. Њега може да искористи свако ко би требало да вам пошаље тајну поруку. Прво ће текст претворити у бројеве, а затим ће их убацили у кодирајућу формулу (алгоритам) заједно с јавним кључем. Добиће се искварен текст, цифре које могу да се дешифрирају само помоћу

КАДА СЕ ШИФРА ПРОВАЛИ

У децембру 2006. године велики амерички трговински гигант TJX (власник многих ланаца, укључујући и TJ Maxx у САД и TK Maxx у Британији) открио је да је његов рачунарски систем „хакерисан“. Овај незаконити упад угрозио је око четрдесет пет милиона картица за плаћање. На први поглед, крађа није била могућа јер су подаци били шифровани. TJX је за шифровање својих бежичних веза користио WEP (од Wired Equivalent Privacy). Лоша вест за TJX и његове потрошаче било је накнадно сазнање да овај поступак није био дорастао задатку. Лопови су уградили нарочите програме у рачунаре TJX ланца и открили кључеве за разбијање шифри. WEP, који је био лоше замишљен, наследио је бољи систем WPA, односно WPA2 (од Wi-Fi Protected Access) ■

друге формуле (алгоритма) која садржи прост број употребљен да се направи јавни кључ. Али само ви, власник кључа, знате који је то број. Значи да сте једина особа која може да откључа, дешифрира текст. Свако други најпре би морао да открије која су два проста броја употребљена да се добије јавни кључ. У теорији и то је могуће, али потребни су векови, што у ствари значи да овај поступак не може да се разбије.

Нема више тајни?

Ипак, постоји једна очигледна претња – рачунари сваки даном постају све бржи, моћнији. Кад је касних седамдесетих година минулог века први пут уведено шифровање на основу факторизације, изгледало је да јавни кључ од сто цифара није могуће разбити. Данас би суперрачунар могао да га разбије за само неколико дана. Добра ствар је што сигурност кључа може да се побољшава једноставним повећавањем његове дужине. Многи криптолози верују да би кључ од 600 цифара био добар чувар порука за прилично дуго време.

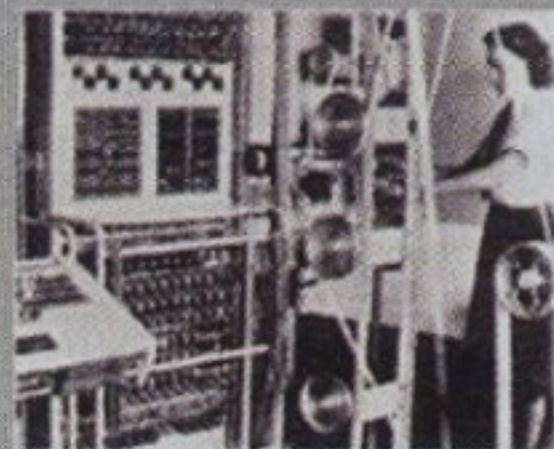
Међутим, неки стручњаци указују на другу, мање познату опасност. Док већина математичара сматра да је факторизацију веома тешко разбити, још нико није доказао да не постоји ниједан краћи пут, пречица. То отвара могућност да неко, негде, открије бржи начин како да се рашчлане огромни бројеви, али да о томе ћути. Главна сумња пада на врхунски светски центар за дешифровање – америчку Националну агенцију за сигурност, NSA (више од 38.000 запослених). За ову супертајну установу, са седиштем у Форт Миду, у савезној држави Мериленд, прича се да је највећи скуп математичара на свету и дом за највећу рачунарску снагу на Земљи. Такође, NSA би имала добар разлог да сакрије податак ако би њени математичари у томе успели – то би јој омогућило да по жељи шпијунира циљеве који у то и не сумњају. (У полушали NSA називају другачијим именом Never Say Anything – не реци никада ништа.)

Криптолози су подељени у процени способности NSA. „Сасвим сам сигуран да NSA има рачунарске могућности да рашчлањује веће бројеве од било ког другог. Такође ме не би изненадило да имају технике које нису познате јавности. Ипак, не мислим да су открили алгоритам за брзу факторизацију“, каже др Линдел. Међутим, други стручњаци су сумњичавији. „Опасност открића поступка за брзу факторизацију је велика“, каже проф Маурер. „Не знам да ли

РАЗБИЈАЊЕ КОДОВА

9. век

Исламски математичар Ал-Кинди објавио је прву књигу о разбијању кодова. *Крипто анализа* је показала како учесталост цифарских симбола може да се употреби за откривање слова која се крију иза бројева.

1863. године

Фридрих Касиски, пензионисани пруски мајор, искористио је математику да разбије „непроваљиву“ Вигенерову шифру коју су користиле многе владе још од 16. века.

1943. године

Савезнички разбијачи направили су *Колос*, први светски електронски рачунар који је могао да се програмира, како би читали тајне нацистичке поруке између Хитлера и његових генерала.

1946. године

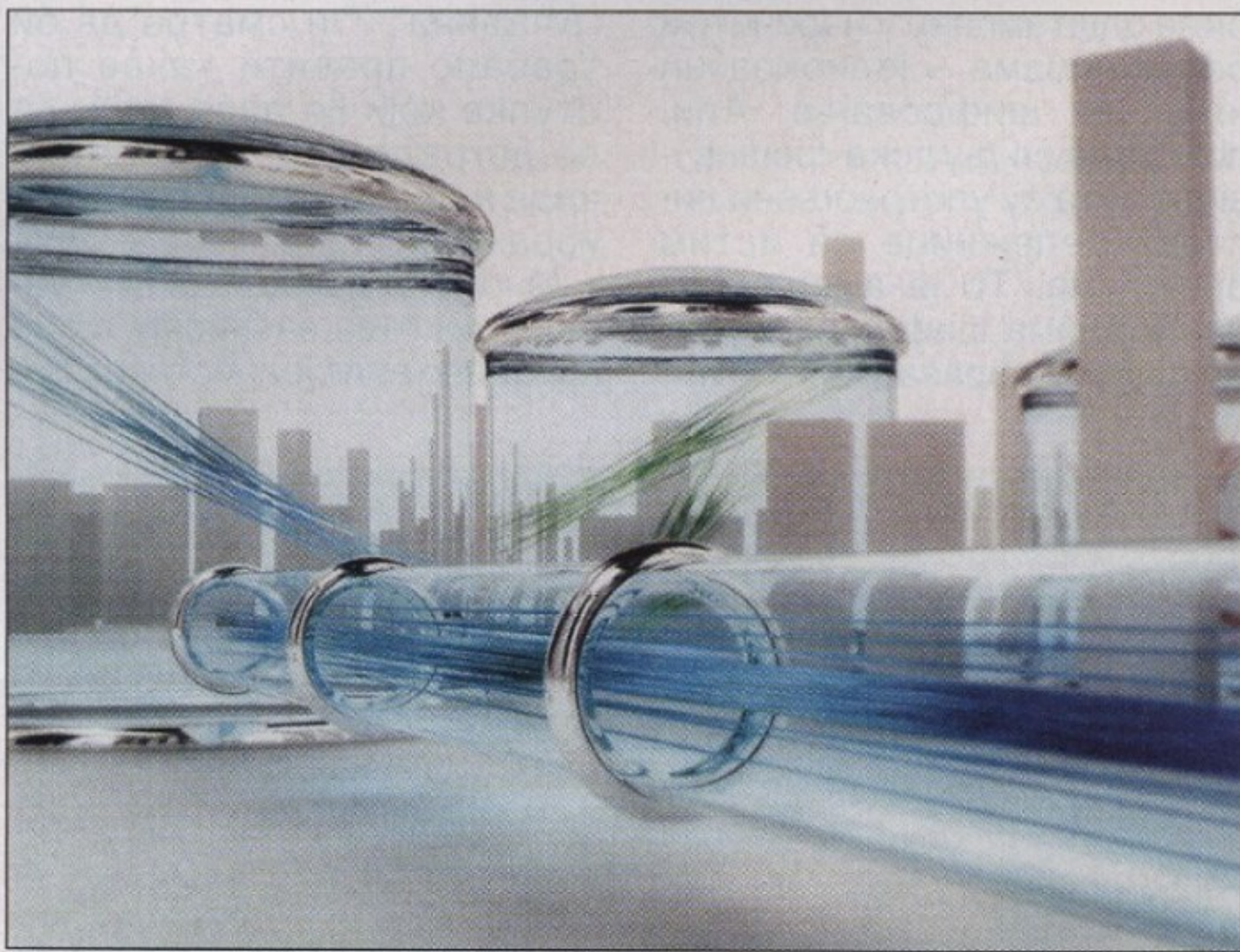
Амерички разбијачи разоткрили су мноштво совјетских шпијуна укључујући Кима Филбија, Алгера Хиса и атомског шпијуна Клауса Фукса (на слици), пошто су успешно разбили КГБ-ов једнократни систем.

2000. године

Национална агенција за сигурност, NSA, амерички супертајни центар за разбијање шифара, обелоданио је да има на десетине

најмоћнијих рачунара на свету, са укупном снагом од пет трилиона операција у секунди.

Квантно шифровање претвара податке у кодиране зраке ласерске светлости.

се то већ догодило, али знам да је NSA запослила неке од најбољих умова за ову област математике.”

Ова агенција руководи и системом „Ешелон“ (у који су укључене станице за везу са сателитима у Енглеској, Аустралији, Јапану и Новом Зеланду), с циљем да се прикупљају и проучавају подаци који доспеју у етар. Обелодањени су неки случајеви индустријске шпијунаже добијени на овакав начин. Ипак, пошто далеко највећи број података тече кроз оптичке каблове и њихова чво-

ришта, постављање одговарајућих уређаја на овим местима имало би знатно већи учинак.

Треба ли заиста да се забринемо да је ова америчка владина агенција већ у стању да завири и у наше најдубље тајне само ако то пожели? Или је то цена коју вреди платити како би се добила борба против међународних криминалаца и терориста који користе шифре да изиграју закон? Зависи ■

Г. В.

ШТА МОЗАК МИСЛИ О МУЗИЦИ?

Зашто неке песме
ораслоложе човека
док га друге растуже?
У каквој су вези
Бетовен
и аустралијска
рок-група „AC/DC“?
Да ли Моцартове
композиције чине
људе њамејнијим?

Музика никад није била толико тражена као последњих неколико година. Један од разлога је што сад човек с лакоћом долази до композиције коју жели. Ово је доба савремене технологије – некадашње мукотрпно трагање за одређеним песмама данас се обавља као од шале. Рецимо, откако је 2001. године рачунарско предузеће „Епл“ поставило интернет сајт „iTunes“, корисницима је до сада испунило пет милијарди музичких жеља. Кад се у септембру прошле године појавио и други музички сајт „MySpace music“, за само неколико дана с њега је скинуто милијарду песама и композиција.

Предност ових сајтова је што корисници имају могућност да се упознају и с недовољно познатим уметницима за које утврде да стварају музику која им баш прија. „Last.fm“, још један интернет сајт намењен нотама, упустио се у испитивање музичког укуса људи који га посећују. Добијени су неочекивани резултати. Особе које, рецимо, воле музику рок састава „AC/DC“ радо слушају и музику великог Бетовена. Каква веза може да буде између аустралијског бенда и немачког композитора?

Тужан сам уз „Битлсе“

Композитори су вековима настојали да створе музику која ће допрети до што већег броја слушалаца. Зато чуди што научници тек од-

недавно настоје да открију на који начин су чувени композитори успевали да „обуздају ноте“ и да створе бесмртна дела која остављају неизбрисив траг у људском мозгу. Кад се зна да су археолози открили инструменте које су користили још неандерталци пре најмање педесет хиљада година, који је онда разлог да се толико чекало с изучавањем непресушног извора задовољства које пружа музика?

– За психологе се проучавање осећања које производи музика очигледно није чинило као нешто вредно труда – објашњава Норман Кук, професор на Универзитету Кансаи у јапанском граду Осаки. Кук се

Професор Кук тврди да је уврежено мишљење научника да човек не наслеђује љубав према нотама него је стиче, оно што је такође многе психологе одбило да

дост и поспешују добро расположење, док се оне у молској поистовећују са сетом и осећањем туге. Свако ће бити раздраган уз песму „Зар не би било дивно?“ групе „Бич бојс“, а замишљен кад слуша „Yesterday“ састава „Битлс“, написану молском лествицом.

А сад марш на марш!

Кад се спроводе испитивања, чак се и трогодишњој деци уз дурску лествицу

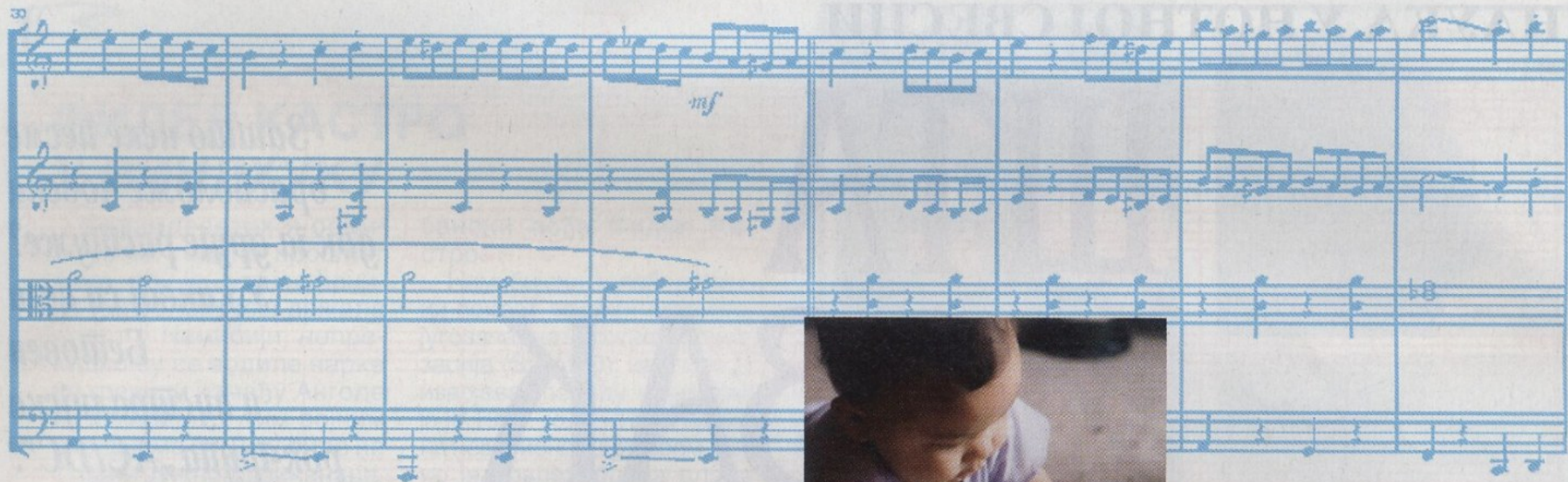
се позабаве темом која изглед не крије никакве тајне. Насупрот тим ставовима, нова грана психологије баца сасвим ново светло и на добром је путу да докаже на који начин, на оном најприземнијем нивоу, музика утиче на мозак човека.

Заједно с професором Такефуми Хајашијем, сарадником са истог универзитета, Норман Кук посветио се изучавању једног од најуочљивијих примера: зашто дурска лествица другачије утиче на човека од молске? Композитори су још у време ренесансе добро знали да ноте у дурској лествици изазивају ра-

одмах појави осмех на лицу, док ће им расположење спласнути уз молску. Како објашњава професор Кук, то што људи различито прихватају другачије врсте музике може да се доведе у везу с начином на који наш мозак тумачи одређене звуке из свакодневног живота. На пример, кад неко жели да покаже да влада ситуацијом, спустиће глас, док ће га подићи ако је изнервиран или љут. Питања се такође изговарају узлазним тоном, сличним као кад човек жели да покаже љубазност или да се оправда. Човек сигуран у себе обратиће

иначе сматра једним од зачетника науке о утицају музике на људе.

се мирним и сталоженим гласом, спуштеним тоном.

Људи очигледно од памтивека имају изграђен став према другим особама и свету око себе. Да и музика није нешто што нам је на сличан начин свима блиско? Врло вероватно, показују истраживања која покушавају да нађу одговор на питање зашто различите врсте музике побуђују другачије центре у мозгу човека.

Роберт Заторе, професор на Универзитету Мекгил у Квебеку, покушава да одговори на то питање. Окупио је добровољце којима се, док слушају различиту врсту композиција, снима мозак.

– Највише нас је изненадило што пријатна музика побуђује у мозгу центре настале веома давно, док се човек још развијао. Зато не чуди што су ти центри слични онима који постоје рецимо у мозгу пацова и неких других сродника с еволутивне лествице. Ти делови мозга повезани су с биолошким потребама попут хране или љубавног чина. Шекспир је заиста био у праву кад је написао стих да је музика храна љубави.

Истраживања докторке Џојс Чен са Универзитета Оксфорд такође су везана за музику. Она настоји да открије зашто музика пуна ритма непогрешиво делује на људе.

– Уколико пацијенту који се отежано креће пустимо веома ритмичну музику, рецимо марш, он ће знатно лакше да хода – каже докторка Чен.

Џојс Чен вршила је испитивања са сарадницима из монреалске Међународне

лабораторије за проучавање мозга, музике и звука. Резултате су објавили прошле године. Као што је могло и да се претпостави, ритам побуђује мождане центре повезане са слухом. Међутим, то није све: ако човек слуша „живу” музику, сместа ће му се, чак и кад мирује, у мозгу „пробудити” центри повезани с кретањем.

– То би значило да у мозгу човека још од рођења посто-

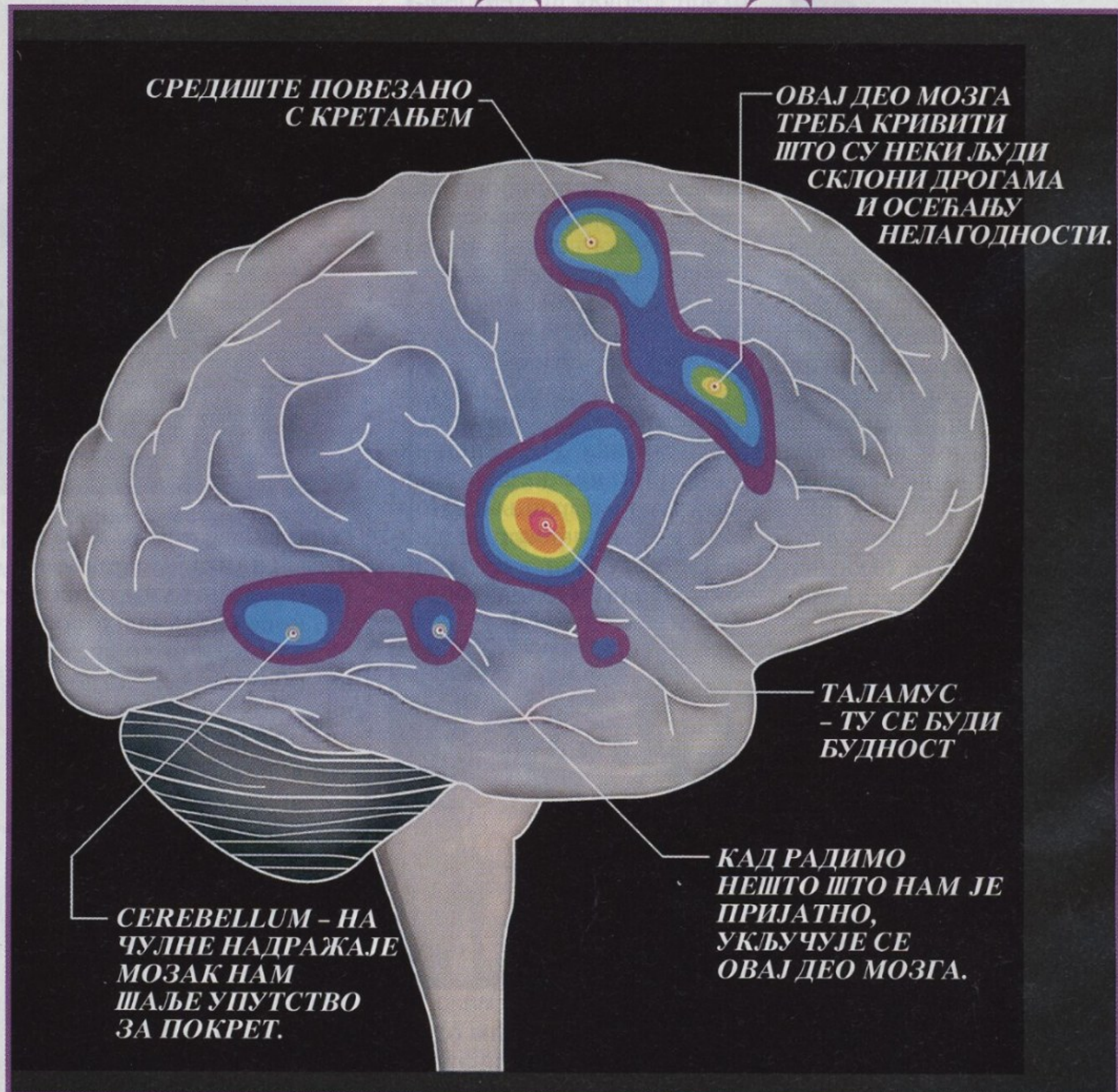

ји веза између моторичког и слушног средишта – каже Џојс Чен. – Зато не чуди што, чим чујемо музику пуну ритма, почињемо да тапкамо ногама, лупкамо прстима по столу, њишемо се на столицама.

Џојс Чен сматра да треба размишљати како живом музиком може да се помогне људима који имају тешкоћа с кретањем.

Научници верују да ће даља истраживања донети нова, драгоцене открића. Можда ће у будућности наука о музици наћи начина да рачунарски створи дела која ће бити намењена сваком појединцу. Музика која ће лечити и душу и тело ■

УСРЕД СРЕДЕ

ЧУДЕСНИ ТОНОВИ

ЗЛОЧИН И КАЗНА

Показало се да је музика моћно оружје у борби против криминала. Истраживања спроведена у Аустралији, Америци и Великој Британији показала су да класична музика, као и „лаки“ тонови попут песама Бинга Крозбија, умирујуће делују на преступнике и самим тим смањују њихову жељу за недељама. Искуство у Енглеској показало је да, уколико се у возовима пушта класична музика, цепенарење и остале крађе смањују се за тридесет три одсто, напади на запослене за двадесет пет одсто, а насилничко понашање чак за тридесет седам одсто.

Моћ музике испитивала се и на ратишту. У Другом

светском рату на појединим ратиштима заповедници савезничких снага пуштали су својим војницима музику родног краја с намером да утичу на њихов морал. Бележи се и исцрпљивање противника. У америчко-ирачком рату током једне операције у новембру 2004. године, амерички заповедници даноноћно су пуштали што гласније музику групе „AC/DC“ да би психолошки утицали на противника, што им је пошло за руком.

Музиком се исцрпљују и затвореници. Извештаји из 2003. године говоре о веома смишљеном мучењу заробљених Ирачана које су Американци превозили бродом у металним контејнерима и, да би их сломили, пуштали им веома гласну музику. Из затвора у Гвантанаму процурило је у јавност да су 2005. године стражари двадесет дана без прекида затвореницима пуштали музику група „Еминем“ и „Др Дре“. Мучење музиком показало се веома успешним, посебно што на затвореницима не оставља видљиве трагове по телу ■

ПЕЧЕЊЕ БЕЗ ПЕКОВА

Лекари су у пракси доказали да лагана музика умирујуће делује на пацијенте који болују од аутизма, депресије и хроничних болова. Зато се у све већем броју болница примењује такозвана музичка терапија – болесницима се пуштају одабране композиције или их музичари обучавају да свирају на неком инструменту. Наравно, под будним оком лекара ■

ХОЋУ ДА БУДЕМ ПАМЕТНИЈИ!

Волфганг Амадеус Моцарт био је сасвим сигурно музички геније, али ипак не постоји оправдање за тврдње да његова музика помаже човеку да постане па-

метнији. Наиме, такве гласине појавиле су се 1993. године и то с веома угледног места. Те године, на Универзитету у Калифорнији, истраживачи су испитивали студенте уз одабране Моцартове композиције. Тврдили су да су добијени резултати све изненадили: студенти су, наводно, забележили већи коефицијент интелигенције. Убрзо се испоставило да је истраживање рађено на малој групи студената и да је трајало занемарљивих петнаест минута ■

ВОЗАЧИ, ОПРЕЗ!

Научници са Универзитета Бен Гурион у Израелу тврде да одређене врсте музике могу да буду погубне за возаче. Истраживања спроведена на симулаторима показала су да ће човек који седи за воланом и слуша музику брзог темпа, двапут лакше промашити црвено светло или возити недозвољеном брзином. Гласна музика повећава за двадесет одсто и лоше просуђивање на путу ■

СЕЋАШ ЛИ СЕ?

Старијим особама које имају тешкоћа с памћењем музика помаже да се присете неких давних догађаја. То су показала истраживања спроведена на Универзитету у Лидсу. Појединим испитаницима се уз музику „Битлса“ враћало сећање на неке пријатне догађаје из далеке прошлости. Психолози претпостављају да протекли догађаји нису избрисани, већ у мозгу нису похрањени на прави начин. Музика помаже да се сећања извуку „из нафталина“ ■

В. С.

Илустровао Андреј Војковић

ПРИЧЉИВА БЕБА

Кад су брачни пар Бети и Џон Вилијамс добили телефонски рачун у износу од 1500 фунти, одмах су поднели жалбу главној телефонској служби Лондона жалећи се на погрешно обрачунат утрошак импулса. Али, уместо исправке и извињења, Вилијамсови су добили потврду о исправности рачуна. Назначени износ имају да захвале дугачком разговору који су водили с неким с Карипских острва. Бети и Џон били су затечени. На удаљеним острвима нису познавали никога. Убеђени да британска телефонија немарно обавља свој посао, одлучили су да поднесу судску тужбу. Платити толики рачун за свакога би било равно банкроту, а камоли за њих који су с бебом од једанаест месеци живели као подстанари. Џонов пријатељ адвокат дошао је да им срочи тужбу. Док су они наводили податке, зачуло се гугутање малог Вилија. Привучени дечјим гласићем, упутили су се ка њему и затекли га са слушалицом у руци. Слутња да је рачун можда заиста исправан, одједном им је следила крв. Провера је показала да је тачна. Уместо тужбе, Вилијамсови су телефонској служби упутили молбу за опрост дуга. Учињен је преседан и разговор који је направила причљива беба је отписан ■

ЗУБЕ МОРАШ ЗНАТИ ПРАТИ...

Пре петнаестак година у готово свим британским новинама објављена је слика насмејаног седамнаестогодишњег Кевина Ханта који је у устима имао четкицу за зубе. Младог Лондонца међу ударне новинске вести довео је један необичан догађај. О чему се ради можда је најбоље описано у кратком тексту под насловом „Зубе мораш знати прати..." А ево и како отприлике гласи.

Био је понедељак и Кевин се успавао после недељне журке. Улетео је под туш да се расани и потом припреми за колеџ. Сањив и у журби, ставио је у уста четкицу за зубе и пустио воду. Често је тако „добивао на времену" обављајући два посла одједном. Али, кад је нагло забацио главу да спере шампон с косе, прогутао је четкицу за зубе. Пошто није осетио никакве сметње у грлу, закључио је да је она већ у желуцу и мирно је отишао на предавања. Кад се увече вратио кући, испричао је мајци шта му се догодило. Обоје су се насмејали незгоди која га је снашла. Ипак, следећег јутра ни Кевину ни госпођи Хант није било до смеха. Младић је с боловима у стомаку завршио на операционом столу ■

НОВИ ЧЛАН БИБЛИОТЕКЕ

Сва црвена у лицу и једва дишући од напора, у денверску Градску библиотеку недавно је улетела жена и с врата објаснила да су јој почели трудови. Око жене су се сјатили сви запослени, а у помоћ су јој притекли и искуснији чланови библиотеке који су се затекли на лицу места. Иако се не откривају све појединости, Селеста Џексон, шефица библиотеке, накнадно је обавестила новинаре да је жена, којој не желе да открију име, на свет донела здраву и лепу девојчицу. Као успомену на срећан догађај, први такве врсте откако постоји библиотека, тек рођену девојчицу прогласили су почасним чланом. Кад је окончан порођај, стигла је хитна помоћ и узбуђену жену с бебом превезла у болницу ■

ВЕОМА ЗАНОСАН ТАТУ

Прошле зиме двадесетчетворогодишњи Ендрю Вестон добио је посао келнера у једном ресторану у британском граду Солихал, надомак Бирмингема. Сви су били задовољни његовим радом – и гости и власник ресторана. Брз, увек насмејан и услужан, Ендрју је напосто пленио. Мештани су говорили да бржег, љубазнијег и услужнијег келнера није било у њиховом граду.

Али, с првим данима лета младић је на захтев тих истих мештана добио отказ због простаклука.

Наиме, оно што је хладноћа покривала, врућина је открила – истетовиран акт заносне плавуше целом дужином његове леве руке. Иако је тетоважа била урађена мајсторски, или можда боље рећи баш зато, гости су непрекидно гледали у његову левицу. А онда су, поготово они старији, почели да се жале власнику ресторана да им смета та раскашашна голотиња иако је нацртана.

Вестон је добио отказ и заувек напустио Солихал ■

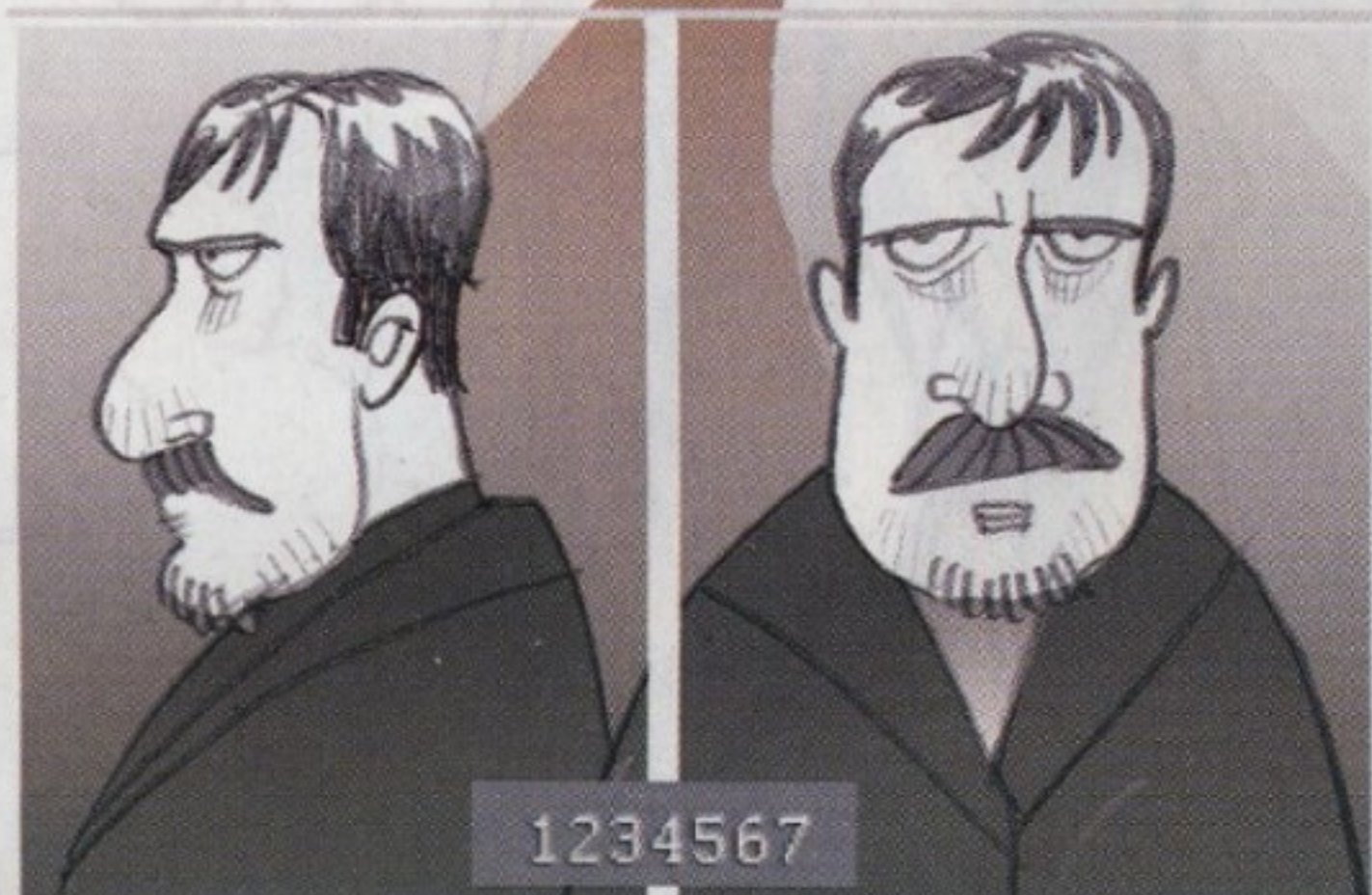
ХЛАДНОКРВНИ ЈЕЛЕН

У шумама широм Француске уведена је забрана лова на јелене. Да би ову лепу животињу сачували у што већем броју, представници закона предузимају све мере заштите, а и новчана казна за прекршај је висока. Али, ловокрадице не презају ни од чега. Довијају се на све начине да дођу до јеленских рогова и избегну казну.

Тако се недавно један ловокрадица обрео у крају близу Версаја. Начуо је да у оближњој шуми има много јелена. Да прича није без основа схватио је већ првог дана кад се у сумрак нашао у њиховој близини. Видео их је како мирно ходају између дрвећа.

После два дана нашао је добар положај и запуцао на једног јелена. Био је мирне и сигурне руке, али је промашио. Нанишанио је и поново опалио. И, опет је промашио. Јелен се, као да се ништа не догађа, мирно упутио кроз шуму.

Ловокрадица је био изненађен неуспехом, али и лисицама које су му се одједном нашле на рукама. Чувари су га разоружали и савладали. Ловокрадица је убрзо сазнао да је пуцао у јелена који је био мамац на точковима, а потом и да је још један у подужем низу који су насели на мамац и доживотно остали без ловачке дозволе и повећег износа за казну ■

ШТА ЈЕ ТУ УЖАСНО?

Веродостојност ликова овековечених и изложених у надалеко чувеном „Музеју мадам Тисо“ у Лондону одувек је привлачила посетиоце и изазивала њихово безгранично дивљење. Иако се чинило да вештини моделирања врхунских мајстора нема замерки, изречена им је једна примедба. Наиме, замерено им је да су Дворани страве, најпосећенијем и најпривлачнијем делу музеја, ускратили „углед“ који самим називом треба да има.

Уместо да буди страх и изазива ужас, Дворана страве у којој су приказани многи тешки и крвави детаљи из историје, попут жртава Француске револуције, али и из новијег доба, делује бајковито. Догађаји који се свакодневно приказују на телевизији надалеко превазилазе језовитост сцена у Дворани страве.

Управа „Музеја мадам Тисо“ узела је примедбу у разматрање. Донета је одлука да се уложи милион фунти у „дорату“ фигура како би посетиоцима уливале страх у кости. Тако је одлучено да Јованка Орлеанка „гори“ на ломачи, да се сцена вешања масовног убице Џона Кристија употпуни звучним детаљима, а гиљотина одсеца главе ■

ЖИВОТ ПИШЕ ДРАМЕ

Почетком фебруара навршила су се тачно три века откако је Александер Селкирк спасен с пустог острва на коме је провео више од четири године. Како је судбина поменутог шкотског морнара послужила као основ Данијелу Дефоу да напише своје чувено дело „Робинзон Крусо“? Ово је прилика да се нешто више каже о та два (не)стварна јунака. И не само о њима, већ и о трећем, односно првом Робинзону, Педру Серану, чије се острвско самовање збило скоро два века пре Селкирковог. Године 1676. године у месташцу Лоуер Ларго, смештеном у једном заливу на западној обали Шкотске, родио се Александер Селкирк. Син обућара и кожара већ у раној младости показао је кавгацијску ћуд, али и жељу да се упути на дуга прекоморска путовања. О томе је у црквеним књигама у његовом родном месту остало временски тачно, али чињеницама оскудно сведочанство. По њему, Селкирк је био позван да се 27. августа 1695. године јави црквеном суду због некаквог „недоличног понашања“ у цркви. Али, он се тада „није појавио“ јер је у међувремену негде „преко мора отпутовао“. На почетку морнарског живота Александра Селкирка најмили су такозвани буканири – гусари који су на Јужним морима у малим лађама пресретали и пљачкали шпанске трговачке бродове. Године 1703. придружио се експедицији

чувеног енглеског гусара и истраживача Вилијама Дампијера. Док је Дампијер био заповедник главног брода „Сент Џорџ“, Селкирк је, као мајстор пловидбе, радио на галиону „Пет лука“ којим је командовао Томас Страдлинг. У октобру 1704. године, после једне свађе између Дампијера и Страдлинга, путеви ових бродова разишли су се и галион „Пет лука“ сам се упутио према малом ненасељеном архипелагу Хуан Фернандез, удаљеном 667 километара од обале Чилеа.

Казна за бунтовног Шкота

Страдлинг је желео да ту обнови бродске резерве хране и пића, али је уз пут дошао у сукоб са Селкирком који је изразио сумњу да њихов брод

може даље да плови потпуно сам. Кад су се сасвим приближили највећем острву Хуана Фернандеза, бунтовни Шкот покушао је да убеди неке чланове посаде да остану с њим на острву. Он је тврдио да ће их на острву ускоро преузети неки други брод. Међутим, нико није хтео да му се

придружи. Уморан од невоља које је Селкирк правио, Страдлинг је рекао да ће му испунити жељу и оставити га на обали Мас а Тиере, највећег острва у архипелагу Хуан Фернандез. Чувши то, Селкирк је брзо променио одлуку, али му ништа није помогло. Чамцем је одмах

ПРИЧА О

био пребачен до острва на коме је потпуно сам провео наредне четири године и четири месеца. На Мас а Тиеру донео је само пушку, барут, дрводељски алат, нешто одеће и Библију. Пошто су до њега са острва допирали необични звуци који су га подсећали на рику

надајући се спасоносном броду. Патио је од усамљености, туге и гриже савести. Гомиле морских лавова, који су у сезони парења похрлили на обалу, вероватно су натерале несрећног Шкота да зађе дубље у унутрашњост острва. Он се ту брзо снашао јер је, пре свега,

спавао. Али, и то је решио кад је успео да припитоми дивље мачке. Захваљујући ономе што је донео с брода и предметима које је нашао на острву, испод крошњи биберовог дрвета успео је да сагради две колибе. Пушку, мускету, користио је да улови козе, а ножем је комадао месо. Кад му је

кад је уз острво пристао брод „Дјук” чији је власник био Вилијам Дампијер код кога је некада службовао. Капетан брода Вуд Роџерс представио се Селкирку као гувернер његовог острва. Схвативши да ће најзад бити спасен, осетио је необуздану радост. Хватајући дневно по

ТРИ РОБИНЗОНА

Селкирка, Крусое и Серана заувек је повезала необична судбина острвских самотњака

дивљих звери, Селкирк се у прво време држао обале. Сместио се у једној малој пећини, а хранио се шкољкама и рачићима које би вода избацила. У почетку је сваки дан помно осматрао пучину,

нашао боље услове него што их је имао на обали. Већ подивљале козе које су морнари раније донели на острво обезбедиле су му месо и млеко. Ту је нашао и дивљу репу, купус и бибер. Невоље су му причињавали једино пацови који су га нападали ноћу, док је

понестало барута, у лову је морао више да пешачи. Једном је тако пао са стене и скоро читав дан лежао у несвести. Често је читао Библију, што му је помогло да очува дух и знање енглеског језика. После неког времена направио је нову одећу од козје коже. При том му је добро дошло оно што је у

две-три козе, омогућио је да се Роџерсови људи што боље опораве и спреме за пут. Роџерс му се за то одужио поверавајући му команду на једном од својих мањих бродова. Вуд Роџерс, који је од 1708. до 1711. године својим бродом путовао око света, објавио је 1712.

ОСТРВА КРУСОА И СЕЛКИРКА

Одлуком чилеанских власти, 1. јануара 1966. године два највећа острва архипелага Хуан Фернандез добила су нова имена. Веће од њих, дуго знано као Мас а Тиера, на коме је самовао Селкирк, тада је названо острвом Робинзона Крусое. Истовремено, мање острво, смештено око 150 километара западно од првог, које овај шкотски морнар вероватно никад није ни видео, добило је име острво Александера Селкирка ■

детињству научио од свог оца кожара. Кад је остао без обуће, није осећао потребу за новом јер су му стопала била тако очврсла да више није морао да их штити. Али, од комада гвозденог обруча и остатака неке старе бродске бачве коју је нашао на обали, направио је нож. Селкирк је два пута видео бродове који су прошли сасвим близу његовог острва. Али, на оба та пловила вијорила се шпанска заставица па није смео да им се јави јер би, као Шкот и бивши гусар, тиме ризиковао да буде осуђен. Дуго очекивано спасење стигло је 2. фебруара 1709. године,

године извештај о томе, укључујући и опширан опис Селкирковог страдања. Исте године новинар Ричард Стил разговарао је са Селкирком о његовим доживљајима на пустом острву и потом, у листу „Инглишмен”, објавио чланак који су читаоци запазили. Почетком 1717. године Селкирк се вратио у свој родни Лоуер Ларго, али се у њему задржао само неколико месеци. Већ у марту исте године поново се упутио преко мора. На том путу, за време кратког задржавања у енглеској луци Плимут, венчао се са удовицом једног гостионичара.

 Према податку из бродског дневника, Селкирк је умро 13. децембра 1721. године у 8 сати увече, док је као поручник палубе службовао на броду „Вејмаут” британске Краљевске морнарице. Вероватно је подлегао жутој грозници, која је покосила и многе његове сапутнике. Александер Селкирк сахрањен је у мору, недалеко од западне обале Африке.

Једва нашао издавача

„Живот и чудновате пустоловине Робинзона Крусое, из Јорка, поморца”, био је пун наслов романа Данијела Дефоа (1660–1731), објављеног 25. априла 1719. године. То дело одмах је постало, и до данас остало, једно од најомиљенијих штива, нарочито код млађих читалаца. Многи вероватно не знају да је Дефо својевремено обишао све издаваче у Лондону док је најзад нашао једног који је једва пристао да штампа његову књигу. Сматрало се, наиме, да је „Робинзон”

само плагијат – крађа онога што је, неколико година раније, објављено о догодовштинама Александера Селкирка. Ово наравно није било тачно, што се и овлашним поређењем појединости из описа двеју судбина може утврдити. Рецимо, Крусое је био жртва бродолома, а не изгнаник. Затим, пусто острво на коме је он нашао спас није се, према Дефоу, налазило у Тихом океану него у Карипском мору, у близини обале Венецуеле. Робинзон је ту остао пуних 28 година, скоро четири пута дуже него шкотски морнар на свом острву. И, најзад, Селкирк на острву никада није срео ниједно људско биће, док се Крусое после одређеног броја година придружио Петко. Последња од побројаних појединости упућује на судбину једног шпанског морнара који је, знатно пре Селкирка и Дефоовог јунака, окусио горчину острвског самовања. Реч

једини успео да се спасе, испливавши на мало острво које се налазило у групи од три острвца недалеко од обала Никарагве. Та острва

СЕРАНОВА ОБАЛА

Острво на коме је Педро Серано провео седам година, после његовог спасења названо је Серанова обала. То име први пут се појавило на холандским мапама Карипског подручја из 1545. године ■

бродови су обично избегавали јер је море око њих било сувише плитко.

Не бежи, брате!

Серано је на овом острву провео укупно седам година, сналазећи се на разне начине како би преживео. У прве три године свог пустињачког живота он је, кад год би на

људско лице! Придошлица је био шпански морнар и бродоломник који се спасао држећи се за даску са своје потонуле лађе. Чим је сванула зора, морнар је приметио Серанову ватру и потрчао према њој. Али, кад је видео Серана који је временом остао без морнарског одела, а коса и брада су му нарасли до струка, устукнуо је од страха, уверен да се сам ђаво појавио пред њим. И Серано се у првом тренутку уплашио јер му се лице које је угледао кроз дим учинило као неко привиђење. Зато су, подједнако уплашени, обојица пожурили да се што пре удаље један од другог. Трчећи, Серано је узвикнуо нешто на шпанском језику. Дошљак је застао и викнуо: – Брате, не бежи од мене! Ја сам Шпанац, а верујем да си и ти! Два човека су се најзад смирила и потом испричала своје недаће. Од тада је Серано све послове делио с придошлицом и пустињачки живот постао је лакши. Протекле су још четири године. Бродоломници су више пута посматрали како поред њиховог острва пролазе лађе, али ниједна се није зауставила. Али, једног дана неки брод пришао је ближе острву јер је посада приметила дим. Ускоро се ка острву упутио чамац. Кад је чамац стигао до обале, према њему су потрчала два дивљака избезумљено машући рукама. Од страха, морнари су престали да веслају. Серано и његов друг викали су на шпанском све док се морнари нису најзад уверили да та два чудна бића нису дивљаци. Брод се враћао у Шпанију. Педро Серано срећно је стигао, али је његов друг био толико исцрпљен боравком на острву да је умро током пута ■

Јова Радовановић

РОБИНЗОНАДЕ

После великог успеха који је дело „Робинзон Крусое” доживело код читалаца, настао је посебан жанр дела са сличном тематиком, назван робинзонаде. Познати шкотски писац Роберт Луис Стивенсон (1850–1894), чије би дело „Острво с благом” могло да се сврста у поменути жанр, за Дефоов кратки опис тренутка у коме је Крусое први пут видео Петков траг на острву, рекао је да је „један од четири најбоља у читавој енглеској литератури и најнезаборавнији”.

Тај Дефоов опис у оригиналу (и у преводу на српски) гласи овако:

„One day, about noon, going towards my boat, I was exceedingly surprised with the print of man's naked foot on the shore, which was very plain to be seen on the sand.”

(„Једног дана око подне, кад сам ишао да обиђем чамац, ужасно се изненадих кад спазих траг људског босог стопала на обали, веома јасан у песку.”) ■

је о Педру Серану кога је први пут поменуо писац Гарсилазо де ла Вега у својим „Коментарима” објављеним 1609. године. Према овом и неким другим изворима, Серанова лађа је 1528. године, пловећи Карипским морем, претрпела бродолом. Од читаве посаде, он је

пучини приметио неки брод, махнито журио да запали што већу ватру надајући се да ће дим привући пажњу посаде. На његову жалост, сигнали му никад нису били узвраћени. Једног јутра, пред саму зору, Серана је пробудио неки шум. Кад је отворио очи, кроз дим од ватре угледао је нешто што годинама није видео –

ЗА И ПРОТИВ
ПОЉУБАЦА

ВЕСАМЕ МУСНО!

Док су на железничкој
станици у једном британском
граду забрањени пољупци, у исто време
грађани Мексика поставили су рекорд у љубљењу

Путници који су се ових дана затекли на железничкој станици Ворингтон у Великој Британији били су изненађени новим, врло уочљивим знаком забране. Наиме, реч је о знаку забране љубљења. На металној табли испред станице црвеном бојом заокружени су па прецртани обриси мушке и женске главе, приљубљене једна уз другу. Знак треба да покаже да је опраштање уз пољупце најстроже забрањено. Свако ко буде „ухваћен“ да се љуби испред станице или на перону, биће новчано кажњен на „лицу места“. Махање руком (или марамicom!) дозвољено је.

Одакле овако строга мера? Повратак у стара времена кад је љубљење у јавности било незамисливо?

Ништа слично. Испоставило се да је „кривац“ за овако строгу меру железничко предузеће „Virgin Rail“ које брине да путници на време стигну на воз.

Многи путници, као и људи који аутомобилима пролазе поред ове железничке станице, приметили су бројне непрописно паркиране аутомобиле. Реч је о људима који прате своје ближње на пут, а због којих је немогуће прићи станици. Често су аутомобили били паркирани дуже јер су се људи у њима опраштали љубећи се и тако ометали саобраћај. А то је, у данашње време, једноставно недопустиво. Отуда забрана љубљења. Само кратак поздрав, без ометања саобраћаја и губљења времена.

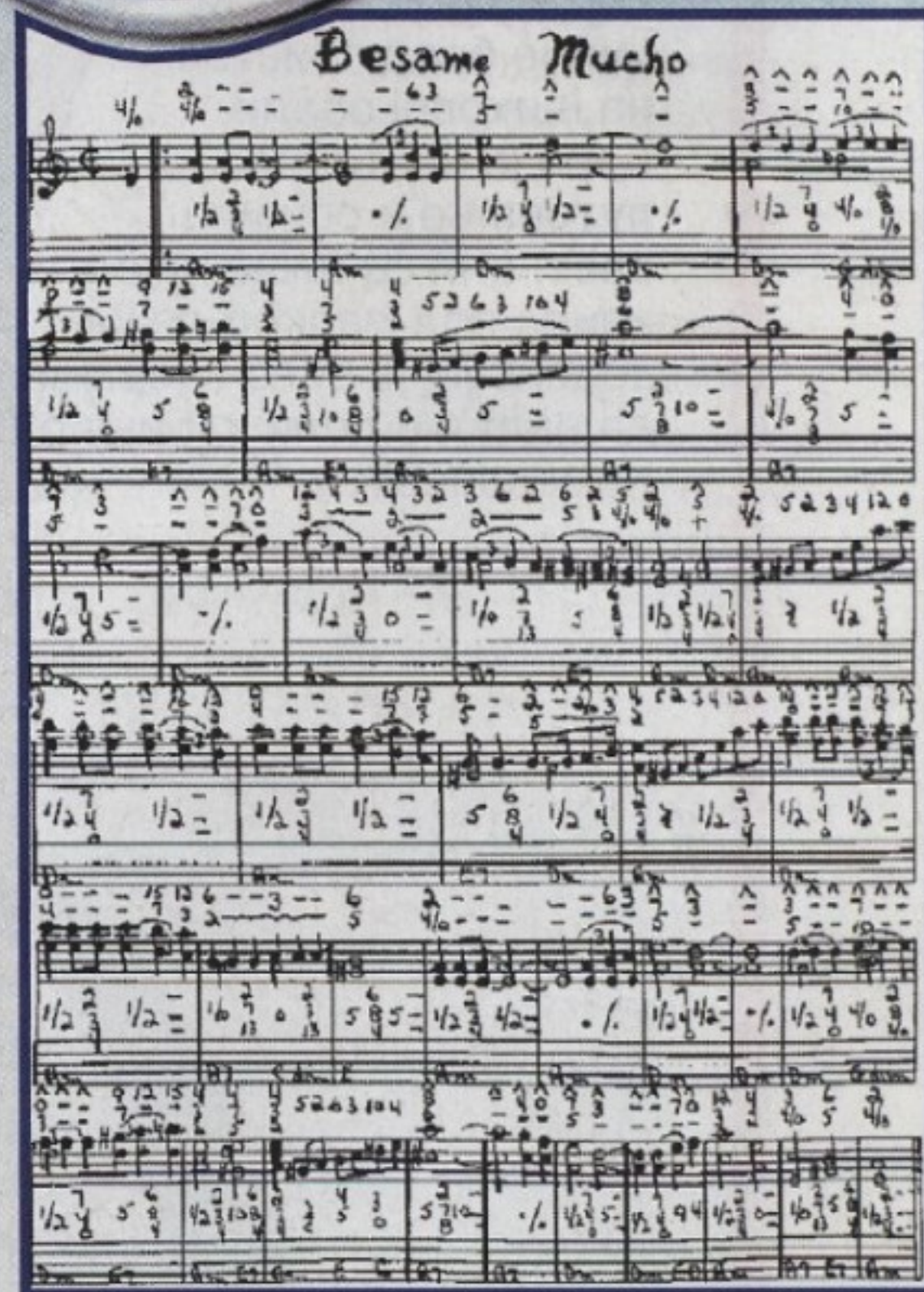
На другом крају света, у главном граду Мексика, ове године је на Дан заљубљених (14. фебруара) оборен светски рекорд у броју особа које су се истовремено љубиле. На највећем градском тргу четрдесет хиљада људи, односно двадесет хиљада парова, размењивало је пољупце. Градоначелник Мексика позвао је грађане да пољупцима изразе своја најлепша осећања. Занимљиво је да је градоначелник иза-

Консуело Веласкес

брао и слоган овог љубавног догађаја: „Bésame mucho“ („Љуби ме, љуби“ или „Много ме љуби“).

Као што је многим познато, реч је о славној мексичкој песми, заправо болеру из 1940. године. За ову песму везан је још један занимљив податак: „Bésame mucho“ написала је наводно пијанисткиња Консуело Веласкес за свој шеснаести рођендан. Госпођица Веласкес често је изјављивала да је песма настала пре него што је уопште доживела први пољубац. Другим речима, писала је о нечему што је само ишчекивала. Тврдила је да је заправо надахнула опера „Гојескас“ славног шпанског композитора Енрикеа Гранадоса, коме се дивила. Према другој верзији, Консуело је крила своје године (рођена је 1916. године), тако да њено најпознатије дело потиче из времена кад је имала двадесет четири године. Односно, кад је, по свој прилици, већ доживела тај први пољубац.

Музика за памћење:
Bésame mucho

Било да се сећала пољупца или га је у својој песми прижељкивала, мелодија „Bésame mucho“ прославила је младу композиторку и ван граница Мексика. Консуело је почела да свира клавир у четвртој години и постала је позната по многим песмама. Умрла је 2005. године. Песма „Bésame mucho“ или „Љуби ме, љуби“ остала је нека врста њеног заштитног знака. Баш као што је рекла славна глумица Ме Вест: „Пољубац је човеков потпис“. Нажалост, као што смо видели, тај потпис је негде забрањен ♥

М. О.

деветнаест

„ЉУБИ МЕ” – НА ФИЛМУ

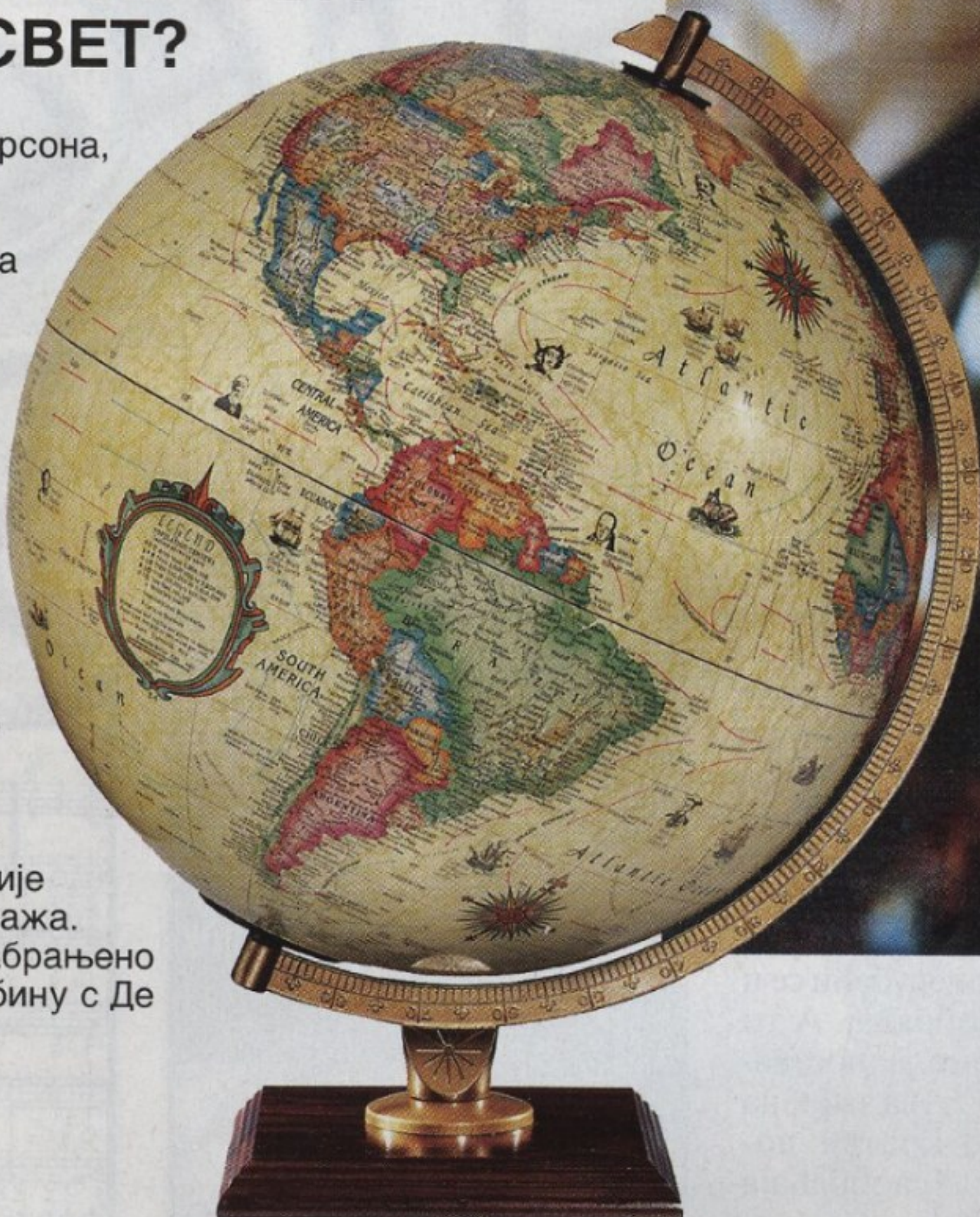
Песма „Bésame mucho“ коришћена је као музичка тема у многим филмовима. Између осталих, у филмовима „Велика ишчекивања“, „Arizona Dream“, „Москва сузама не верује“, „Голи пиштољ 2½“, „Цуно“, „Љубав и други злочини“... ♥

ЗАШТО? КАКО!

КОЈА ЖЕНА ЈЕ ПРВА ОБИШЛА СВЕТ?

Жана Баре, жена Филиберта де Комерсона, природњака који је путовао на броду француског поморца Луја Антоана де Бугинвила од 1766. до 1769. године, прва је жена која је обишла свет. Била је прерушена у пажа. Маска је заварала Де Бугинвила, али није урођенике Тахитија који су је прозрели чим је брод пристао на њиховој обали. Баре је наставила путовање и обишла свет, али се више није крила под маском пажа. Једино јој је било забрањено да надаље дели кабину с Де Комерсоном ■

ПОСТОЈЕ ЛИ БРЊИЦЕ ЗА ЉУДЕ?

Педесетих година прошлог века у Шкотској је нађена брњица која потиче из 18. века, а коришћена је да ућутка жене. Направе сличне овој стављане су на главе жена које су биле на лошем гласу као гунђала. Метални део улазио је у уста и жуљао језик, чинећи говор изузетно болним и напорним. Такве брњице нашироко су употребљаване у радним просторима све до средине 19. века ■

КОЈА ЖИВОТИЊА ИМА НАЈБОЉИ ВИД?

Познато је да се Дарвин одушевљавао сложеностју очију. Да је којим случајем знао како су грађене очи рака богомољке *Odontodactylus scyllarus* (о томе смо недавно исцрпније писали у „Забавнику“), вероватно би занемео од изненађења.

Стоматоподи, како се стручно назива група љускара у којој има око 400 врста, познати су по томе да имају најбољи вид у животињском царству. Они виде нијансе боја које човек не може чак ни да замисли. Уочавају осам канала боје (људи морају да се задовоље са скромних три – црвеним, зеленим и плавим), а опажају и линеарно поларизовано светло – одблесак, док смо ми морали да изумимо тамне наочари.

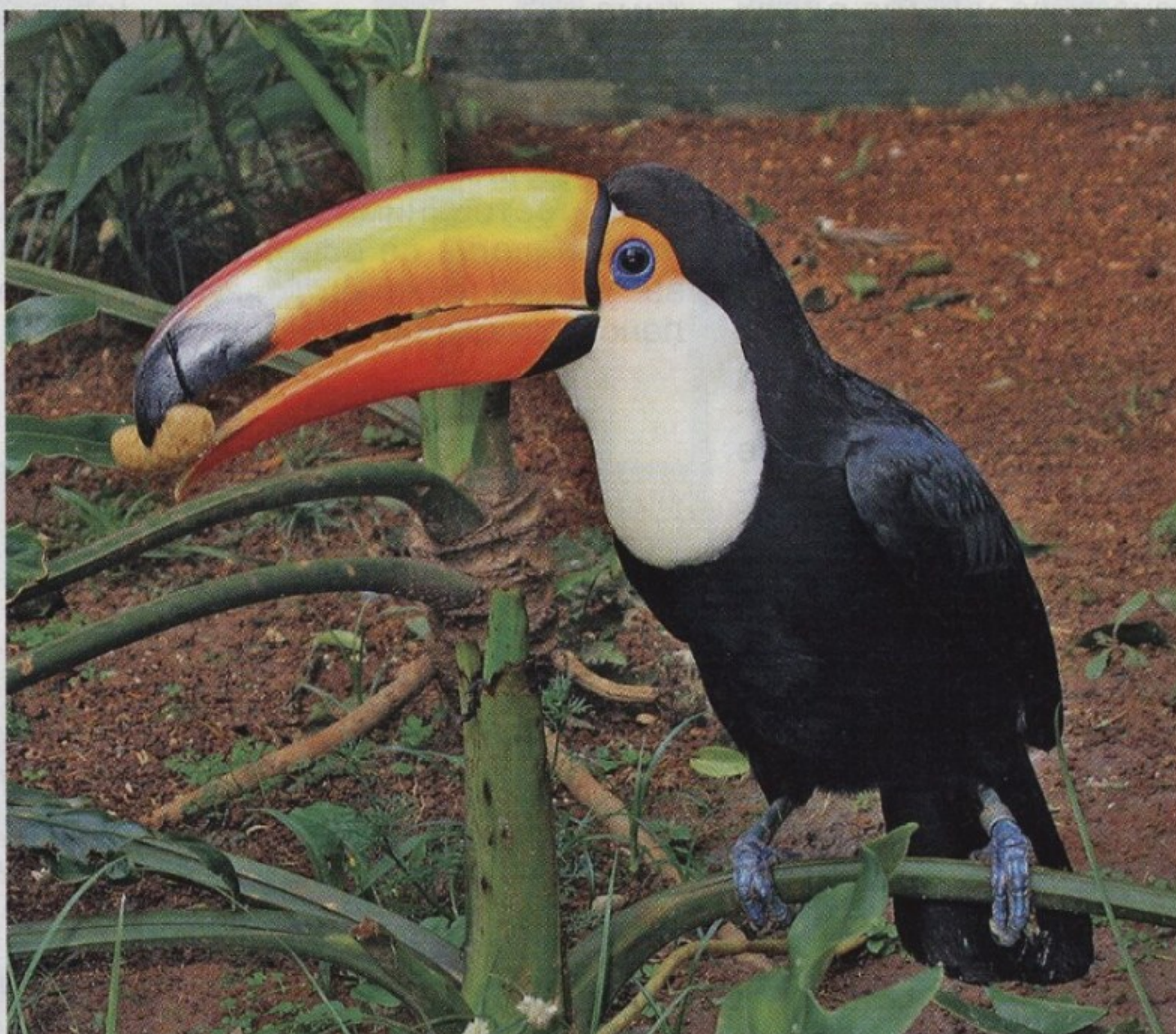
Унутар породице стоматопода, припадници реда *Odontodactylus* прави су шампиони вида. Научници су недавно установили да, поред свих наведених способности, рак богомољка опажа и друге облике светлосних таласа. То овим грабљивицама даје предност у усковитланим водама које настањују. Делови покожице мужјака одбијају те другачије таласе, наговештавајући скривени канал за везу међу половима који долази до изражаја у време парења ■

ЗАШТО ТУКАН ИМА ТАКАВ КЉУН?

Дугачки, узани и јарко обојени кљунови заштитни су знак 41 подврсте у породици тукана. Кљунови су лагани и претежно шупљи, ојачани танком, коштаном, потпорном материјом како би птице могле да лете и да одрже равнотежу док седе на грани. Тукани се углавном хране воћем, али велики кљуун не подразумева лакши начин исхране јер се многе врсте птица с мањим кљуновима подједнако успешно хране воћем. Но, оштар и ојачан врх кљуна тукану омогућава да разори гнездо друге птице, украде јој птиће и однесе их за храну својим

птићима. Што се тиче јарких боја, код многих врста птица то је део зова на парење. Но, мужјаци и женке тукана имају врло сличне кљунове, па то код њих није случај. На тукановом кљууну преовладавају црвена, жута и црна боја. Те боје су у природи најраспрострањенији знак упозорења, па се претпоставља да и кад је у питању тукан имају исту сврху – да поколебају нападаче. Туканов кљуун користан је и за оглашавање, пошто је добра резонаторска кутија. Лупањем и гребањем шупљим, великим кљуном по грани он производи бројне разноврсне звуке ■

КАКО ЈЕ МОГУЋЕ ДА ЗУМБУЛ ПОРАСТЕ 20 ЦЕНТИМЕТРА ЗА МЕСЕЦ ДАНА?

Зумбул, латинског имена *Hyacinthus*, вишегодишња је зељасти биљка из породице скривеносеменарки с подземним стаблом у облику луковице. Висока је до 50 центиметара, има четири до дванаест приземних листова и једну цветну стабљичу на којој је гроздаста цваст на којој може да буде од петнаест до педесет цветова, зависно да ли је у питању самоникла или гајена биљка.

Та цваст јаког, омамљујућег мириса ружичасте, љубичасте, жуте и беле боје позната је широм Азије, Мале Азије, Сирије, Ирана, Ирака, Израела и Европе. Познато је и да зумбул веома брзо расте – за месец дана порасте 20 центиметара.

Тајна тако брзог раста крије се у луковци зумбула у којој је скривена стабљика с увученим меснатим листовима између којих је „успаван“ цветни пуп. У средишту тог изданка налази се група ћелија заслужна за развој цвета. Те ћелије називају се меристеми и имају способност да се брзо размножавају под утицајем топлоте и неких хормона. Сви органи биљке који расту – стабљика, гранчице, корен – имају овакве ћелије.

Њихово ткиво грађено је од малих ембрионалних ћелија које се непрестано деле. Раст дрвећа и жбунова не зависи само од размножавања оваквих ћелија већ и од њиховог издуживања ■

ЗАШТО ЈЕ МЕСО КОШТИЦА КАЈСИЈЕ И ШЉИВЕ ОТРОВНО?

Кајсија је континентална коштуњава воћка латинског имена *Prunus ameniaca*, баш као и шљива, *Prunus domestica*, дрво из фамилије ружа, које припадају роду *Prunus*. Меки део њиховог семена – језгро – садржи у малим количинама цијановодоничну киселину. Ипак, језгро коштице обе воћке мами својим опорим укусом, али се не препоручује у већој количини.

Цијановодонична киселина у том случају може да буде смртоносна јер се ово једињење везује за гвожђе из хемоглобина у нашој крви који због тога више није у стању да преноси кисеоник у мишиће и мозак, што му је основни задатак, па веома брзо долази до гушења и смрти.

Иако је бадем, *Prunus dulcis*, из фамилије ружа и припадник истог рода, киселина у његовом језгру садржана је у веома малим количинама па ни поједених пола килограма не може да буде смртоносно ■

ТЕХНИКА НАРОДУ

Последњих година у Токију се као и другде у свету зидају такозване паметне зграде. То значи да у њима влада потпуна електронска контрола свега и свачега: на телевизору може да се гледа 440 канала, али технички неукима треба дана док у купатилу не „провале“ како да се истуширају. Додуше, за WC шољу потребно је само пола дана разгледања и притискања дугмића док се не установи начин рада. Наиме, она има командну таблу која је слична оној у аутомобилу.

Овде није реч само о обичном физиолошком пражњењу црева или бешике, већ о тренуцима потпуног опуштања. Јапанци сматрају да се овом чину треба препустити и у њему уживати што је могуће више, те је захваљујући таквом ставу тржиште богато разним чудима савремене технике у виду

клозетске шоље: готово да је постала прави царски престо са светлосним, звучним и мирисним ефектима.

Већ смо се навикли да се у одређеним просторијама светла укључују помоћу сензора, али у неким јапанским ресторанима и хотелима и шоља се осветљава: тиркиз, ружичасто, зелено... Умирујуће, пригуше-

не боје ритмично се појачавају и смањују, док поклопац жели добродошлицу подижући се сам од себе. Једна или неколико конзола постављених са стране управљају сваким покретом тоалета.

Ниједног тренутка руке не додирују шољу која је чак и за време најхладнијих зимских дана довољно загрејана. Осим тога, може да

се изабере музика која ће вас дочекати кад уђете у тоалет и да се аутоматски укључи јонизатор ваздуха. На крају: довољно је притиснути неколико дугмића да би се укључила једна цев из које прска млаз воде чија се снага и температура, али и правац, могу наместити по жељи. Посебно дугме пушта у погон фен који вас суши.

КЛОЗЕТ

Препознаје вас, приређује вам добродошлицу мирисом и светлосним ефектима, изиграва вашег приватног лекара... Изгледа сложено, али је у Јапану постао сасвим уобичајена ствар. При том, човек се на овакву угодност брзо навикне

Продавац показује све предности једног од савремених модела.

Последњи модели кло-зетске шоље могу да препознају пол особе која улази у тоалет и да спусте даску ако је жена или је подигну ако је мушкарац. Имају и меморијску картицу за памћење снаге воденог млаза, па сензоре који обрачунавају телесну тежину онога који седе, и оне који мере крвни притисак, проценат масноће у ткивима и количину

Клозетска шоља предузећа „Даива хауз“ може да мери телесну тежину и масноће, беланчевине садржане у урину, али и крвни притисак.

ПРВЕ КЛАСЕ

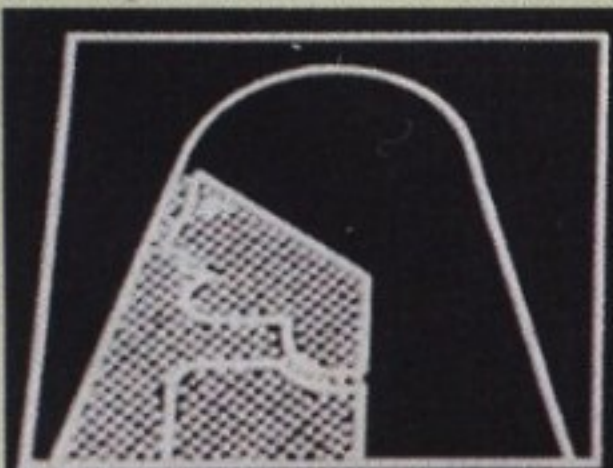
ЗА ЊУ ИЛИ ЊЕГА

Однедавно је букнула права мода осмишљавања ознака за женски и мушки клозет на јавном месту. Има их веома маштовитих, занимљивих, духовитих. А у Јужној Кореји један богаташ чак је у облику WC шоље сазидао кућу, чија се фотографија појавила у готово свим новинама у свету ■

КУЋА КАО WC:

Припада Симу Џак-Даку, пословном човеку из Сеула. Коштала га је више од милион евра ■

ИСТОЧЊАЧКИ ПИКТОГРАМИ:

Ознаке за женски и мушки WC на аеродрому у Дубају непогрешиво указују да се налазите у муслиманском свету ■

КРАЉЕВСКИ:

Она се бави куповином, он је љут. Она му предаје кесе и трчи у тоалет... али испред женског је ред. Три симбола на тоалетима с типично енглеским хумором ■

СПАРТАНСКИ:

У мексичким фавелама тоалети су од лима, ручно обојени и имају једноставне ознаке ■

шећера у урину. Измишљено је и казанче које користи прерађену воду. Музика често служи да прикрије могуће непријатне звуке, јер су у Јапану преградни зидови такоређи од картона. Све у свему, тржиште хајтек санитарија у Земљи излазећег сунца цвета већ петнаест година и, осим произвођача керамике, упо-

шљава и инжењере у највећим предузећима за производњу електронике.

Данас једна од три куће у Јапану већ може да се похвали клозетским шољама које су врхунско технолошко достигнуће. А песма једног читаоца, објављена пре извесног времена у једним дневним новинама као коментар на тешке економске прилике у којима се земља налази, објашњава ка-

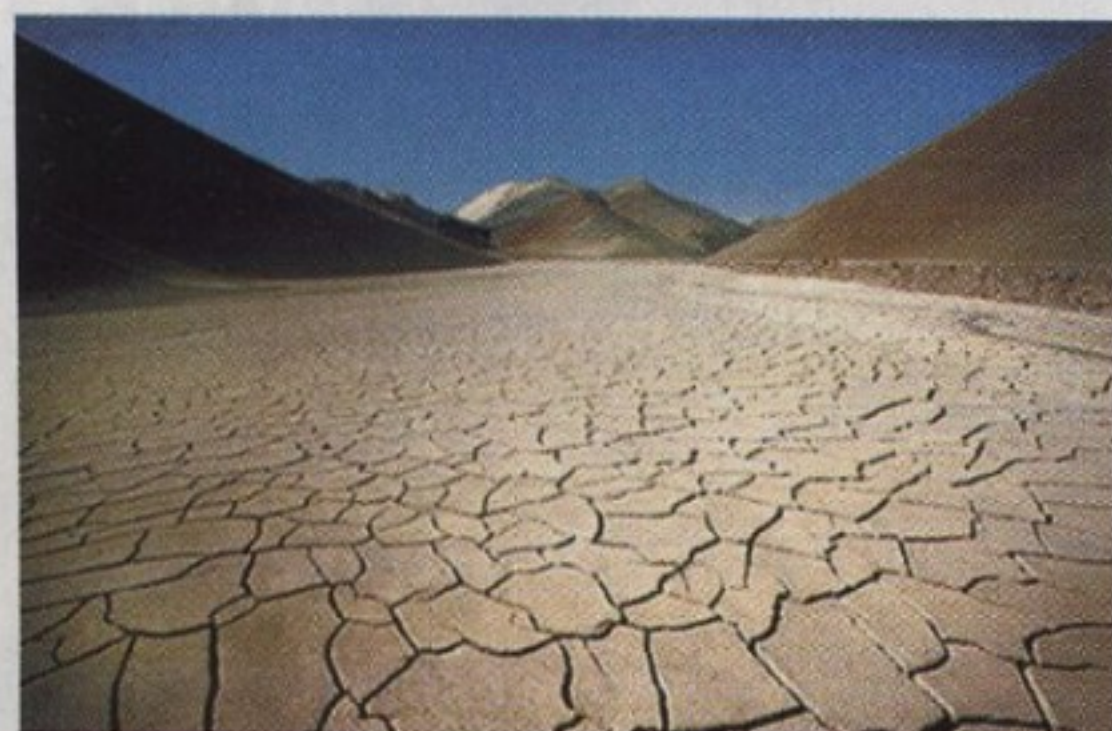
кав значај има WC шоља у животу људи: „Једину топлину у животу сада ми пружа седиште моје WC шоље.”

Вероватно би се мода јапанских техно WC шоља брже проширила и на остали свет да не изискује прегршт електричних каблова и водоводних цеви. Кад је Мадона после дванаест година поново дошла у Токио да би певала на концерту, из-

јавила је да је све то време осећала жал за загрејаном даском на WC шољи, док су звезде попут Џенифер Лопез, Вила Смита и Камерон Дијаз рекле да нису могле да одоле заводљивости јапанских тоалета, те су купатила у својим вилама у Холивуду премрежили кабловима и цевима само да би уживали у овом достигнућу савременог света ■

З. М.

РЕКОРДНА ГЕОГРАФИЈА

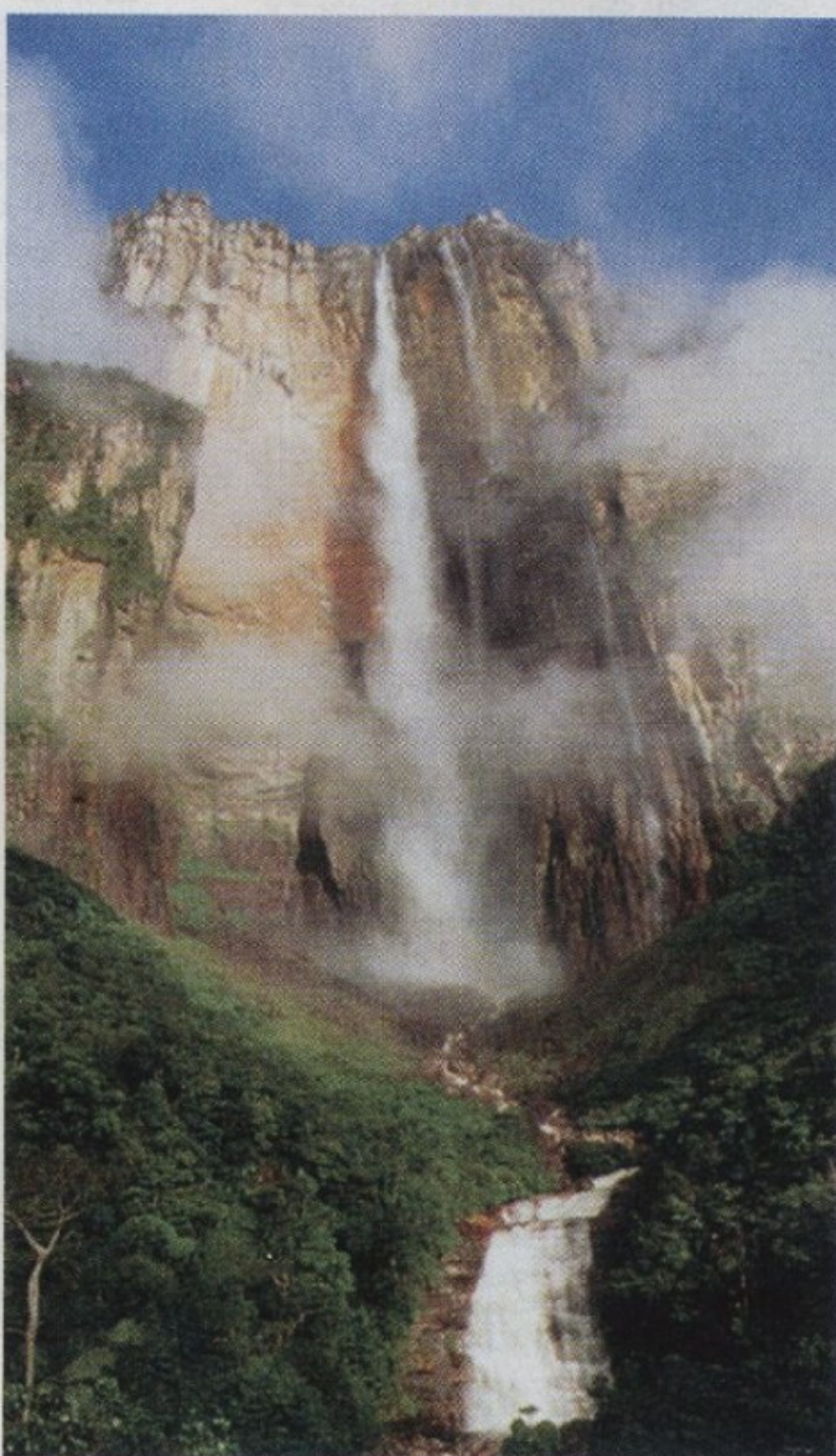

Најсувља област на планети

Пустиня Атакама у Чилеу може да се похвали неславним рекордом да је најсувље место на Земљи. На неким местима укупне падавине не прелазе три милиметра годишње. Срце ове пустиње научници су прогласили „апсолутном пустињом”, јер ту не расте ни влат траве нити има било каквих животиња ■

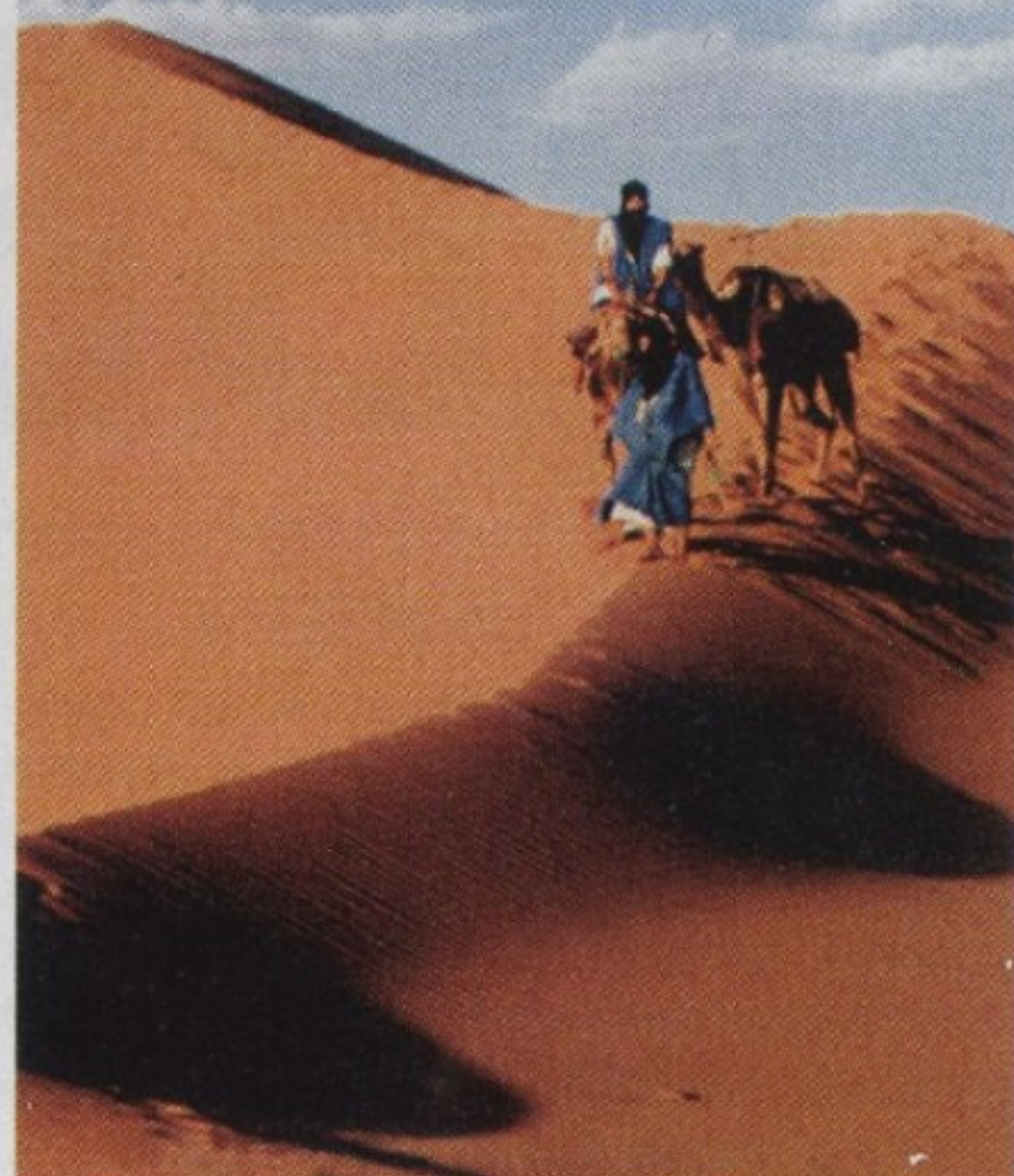
Највиши водопад

Налази се у Венецуели, а зове се Анђео. Обрушава се с једне висоравни планине Ојантепи, с висине од 979 метара. Водопад је добио име по Џимију Ејнцелу, америчком пилоту који га је открио 1933. године док је надлетао ово подручје у потрази за рудним басенима ■

Највећи путник

До двадесет девете године Маурицио Ђулијано обишао је све земље света – 193. Овај најмлађи човек који је био у свим независним земљама на свету пореклом је Италијан, а живи у Великој Британији. Као успомену, сачувао је чак 42 пасоша које је користио на својим путовањима ■

ГОВОР БИЉА – SACCHARUM OFFICINARUM

Данас је тешко замислити живот без шећера, тачније без његовог изузетног укуса којим се заслађују јела, послатице и напици. Ипак, никоме се не чини ни да је посебан, ни скупocen, нити нека реткост. Налази се на трпези, у свакодневној употреби, као једна од веома доступних намирница. Али, тако је тек уназад мање од два века. Порекло шећера,

тачније шећерне трске, биљке од које је потекао, дуго га је чинило ретким, скупocenим и недоступним.

Верује се да је укус сласти ушао у живот људи пре више од пет хиљада година. Откривен је у вишегодишњој биљци налик на бамбус, дугачких листова и сласних стабљика пречника око пет центиметара и високим чети-

ри метра која је расла у топлим пределима Индијског полуострва. Била је то шећерна трска или „сахара”, како се као реч санскритског порекла помиње у старим индијским светим књигама. Много касније природњаци ће ову биљку назвати *Saccharum officinarum* и утврдити јој особености – да тражи топло поднебље, да се сади као

у сласти коју је пружала висока али готово неугледна биљка, народи других великих цивилизација попут Маја, Астека, Инка као и они из Месопотамије, Египта, Грчке, Рима дуго нису знали.

После Индијаца укус „каменог меда” међу првима су осетили кинески владари. Почетком наше ере био је најомиленија послатица на кинеском двору, а у 7. веку прве младице шећерне трске нашле су се

ТРСКА СЛАТКЕ

Древни Индијци су још пре пет хиљада година уживали у сласти из стабљика биљке која ће касније бити названа шећерна трска и коју ће Европљани успети да одомаће тек у 16. веку

младица и да свака даје више жетви, да садржи 17 до 18 одсто шећера.

Кад су древни Индијци открили шећерну трску, најпре су жвакали и исисавали стабљике, а потом правили слатки сок добијен њеним цеђењем. Временом су научили да од сока добију „камени мед” у коме је присуство шећера било веће. За њихово уживање

на кинеским пољима. Наиме, цару који је владао од 627. до 650. године дозлогрдило је да му трпеза буде без шећера па је послао изасланика у Бехар, у Индију, да научи како се узгаја сладоносна биљка и из ње добија „камени мед”. У 13. веку, како је забележио Марко Поло, Кинези су већ имали развијену производњу шећера.

ПОДНИКНИ
ЗАБАВНИК

6. 3. 2009.

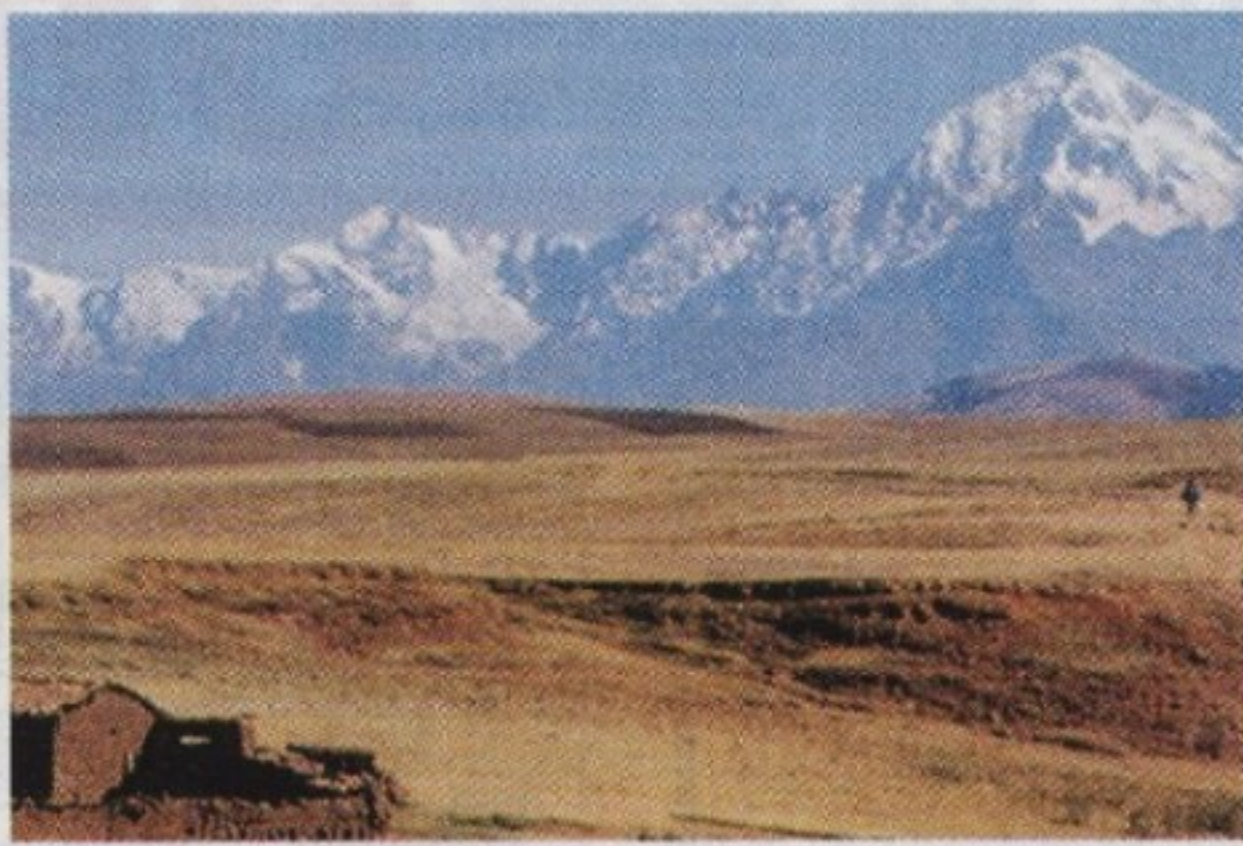

Стабљике
пуне
слатког
сока

Најдужи корални спруд

Простире се на више од 2300 километара, налази се у Аустралији и највећа је заштићена морска целина јер је најдужи корални спруд на свету. Ова област простире се на површини као кад би се спојиле Велика Британија и Ирска (триста дванаест хиљада квадратних километара) ■

Најдужи планински венац

То су Андски Кордиљери у Јужној Америци. Дугачки су 7600 километара и прате западну обалу Јужне Америке од Аргентине и Чilea до Венецуеле. Овај венац планина има педесет врхова виших од шест хиљада метара, међу којима је и Аконкагва (6962 m), највиши врх Анда ■

НАЈ ДРЖАВЕ, ГРАДОВИ, НАРОДИ

„Најмлађа” држава на свету је Црна Гора, која се од Србије одвојила 2006. године ■

Најбогатија земља је Луксембург, с бруто националним дохотком по становнику годишње од 51.000 евра (71.400 долара) ■

Највећи континент на свету је Азија с 44.000.000 квадратних километара. Њена површина четири пута је већа од Европе ■

Најмногољуднија земља је Кина. Процене из јула 2007. године кажу да је у том тренутку у Кини живело 1.321.851.888 људи ■

Најстарија престоница на свету је Дамаск у Сирији. Град је основан пре око пет хиљада година (око 3000. године пре наше ере) и отада је стално настањен ■

Највећа пустиња

Сахара у Африци највећа је пустиња на планети. Површина јој је већа од девет милиона квадратних километара. У њој ипак живи два милиона становника, од којих су већина номади ■

З. М.

Шећер из шећерне трске био је познат и старим Грцима и Римљанима, али су га дуго, као и Европљани, користили у медицинске сврхе. Грчки филозоф Теофраст (372–288) помиње шећер као једну врсту „слатке соли” која се добија од биљке трскастог изгледа, а војници Александра Великог помињу чудесну трску из које се добија мед мада нигде нема пчела.

Римски војсковођа Плиније Старији (23–79) овако је описи-

Тада је шећерна трска пренета у Египат, век касније у Шпанију а двеста година потом на Сицилију. У време крсташких ратова европски освајачи донели су шећерну трску у средишњи део Старог континента, али саднице се нису одржале у свим крајевима.

Да би почела да користи шећер у већим количинама, Европа је прво морала да пренесе шећерну трску преко

СОЛИ

вао сласт из трске: „Шећер је једна врста меда који се добија из трске, бео је, као гума и ломљив под зубима. Највећи комади су величине лешника.”

„Слатка со” дуго је била најтраженија роба која је стизала из далеких азијских и арабијских предела, а постала је још траженија кад је 1600. године откривено да у њој може кувањем да се сачува воће, праве мармелада и џемови. Да би шећер постао приступачнији за коришћење у већим количинама, у 7. веку почело је с преношењем и пресађивањем биљке.

океана, у Нови свет. На једном од својих седамнаест бродова Кристифор Колумбо је на друго путовање у Америку 1493. године уз семење пшенице и поврћа понео и младице шећерне трске.

Као једини произвођач за слађивача, шећерна трска неприкосновено је владала све до краја 18. века кад је поред ње у слатконосне биљке ушла и *Beta vulgaris*, шећерна репа, а временом је и од палми, кокосових ораха и канадских јавора почео да се добија шећер.

Ипак, стручњаци кажу да шећерна трска пружа највише

Бројна поља шећерне трске могу да се виде у Бразилу, који је један од највећих произвођача шећера, али и на Филипинима, Куби, у Индији, Индонезији, Сједињеним Америчким Државама.

– даје много шећера, од ње се ништа не баца а потрошња енергије је мала.

А како се из биљке добија шећер? Једноставно речено, пре него што добије семе, у доба кад су јој стабљике и листови још пуни сока, трска се реже на дугачке каишеве а затим преноси у шећеране где пролази кроз механичке ваљке који разбијају влакна и истискују сок који се загрева најпре на температури од 60 степени Целзијуса и чисти од беланчевина и киселина уз по-

моћ кречног млека и сумпороксида, а потом укувава на температури од 102 степена док се не добије тамносмеђа густа маса која се чисти сумпором, па смеша кристала и сумпора од које се центрифугирањем добија шећер. Остаци каишева користе се за ложење термоелектрана, а талог који остаје после чишћења користи се као ђубриво. Током прераде биљке издваја се етанол, погонско гориво, замена за бензин ■

С. Делибашић

ТРКАЧ И БИЦИКЛИСТА

1

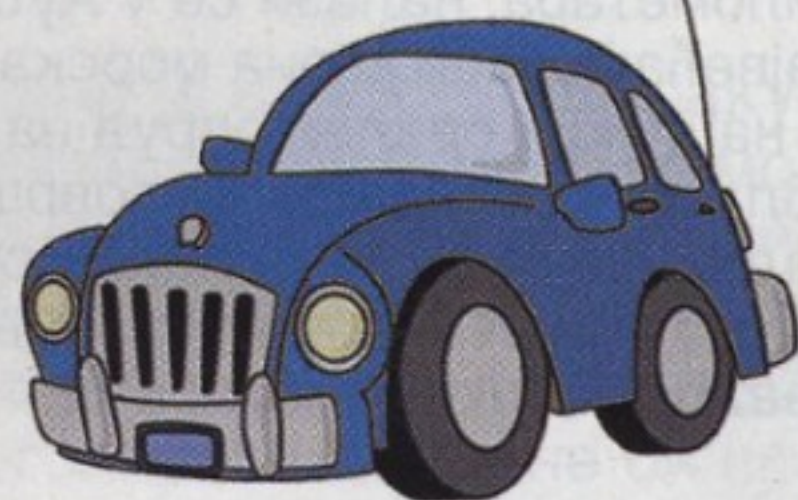
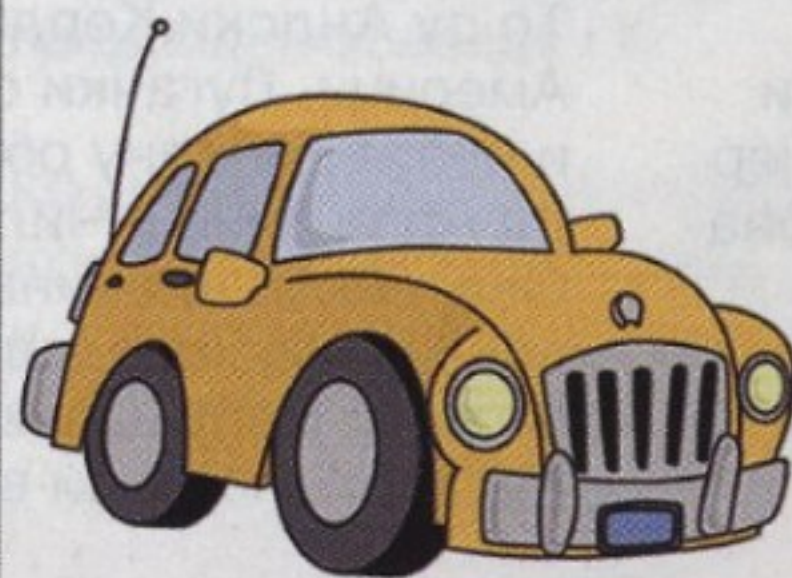
Бициклиста се креће просечно 12 km/h, а тркач претрчи 100 метара за 10 секунди. Чија је брзина већа и колико пута? ■

ДВА АУТОМОБИЛА

3

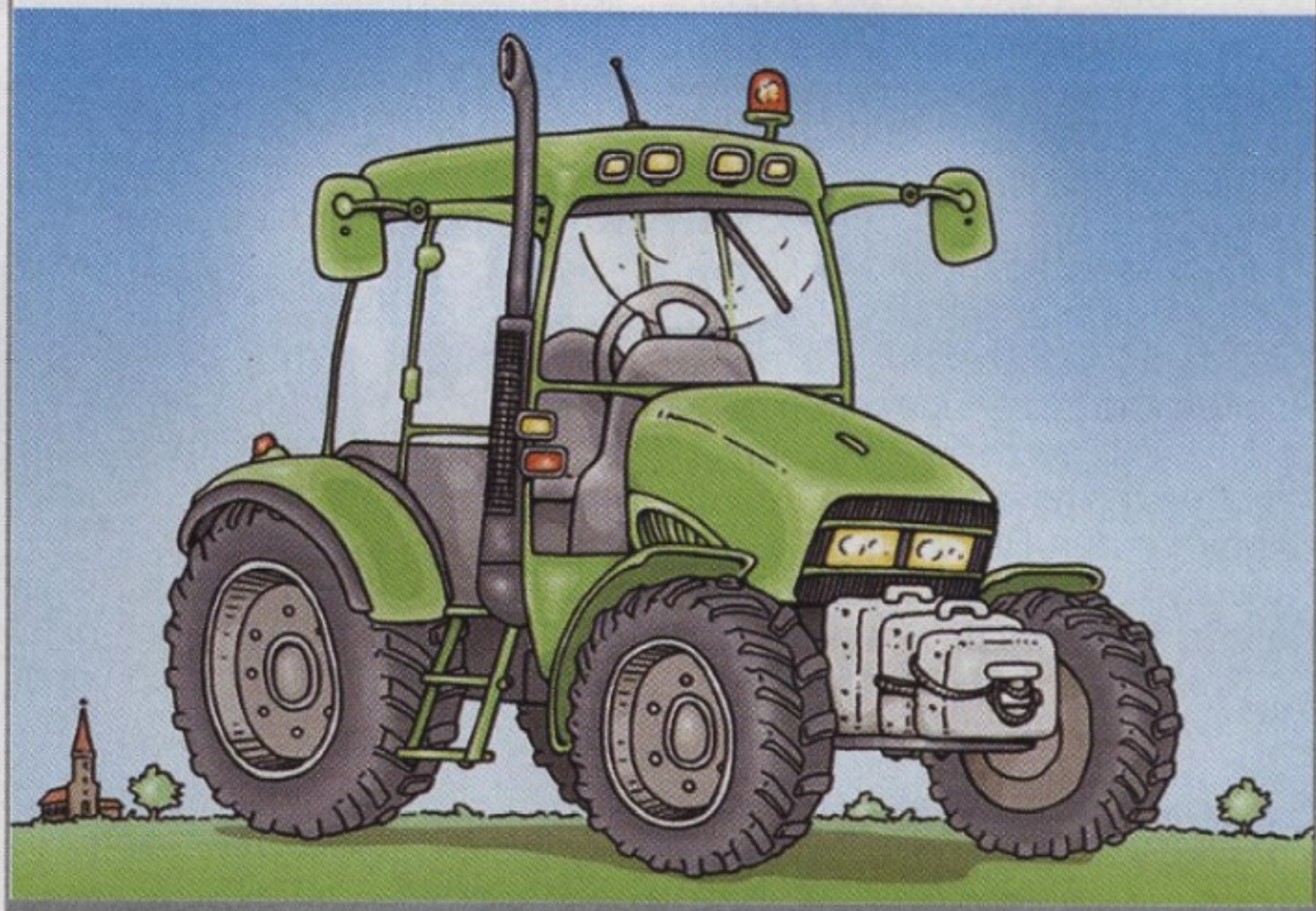
Из два места, чије је растојање 160 km, полазе један другом у сусрет два аутомобила. Одредите растојање између аутомобила, ако је један од њих прешао $\frac{4}{5}$ пута, а други $\frac{7}{20}$ пута ■

ЦЕО БРОЈ

4

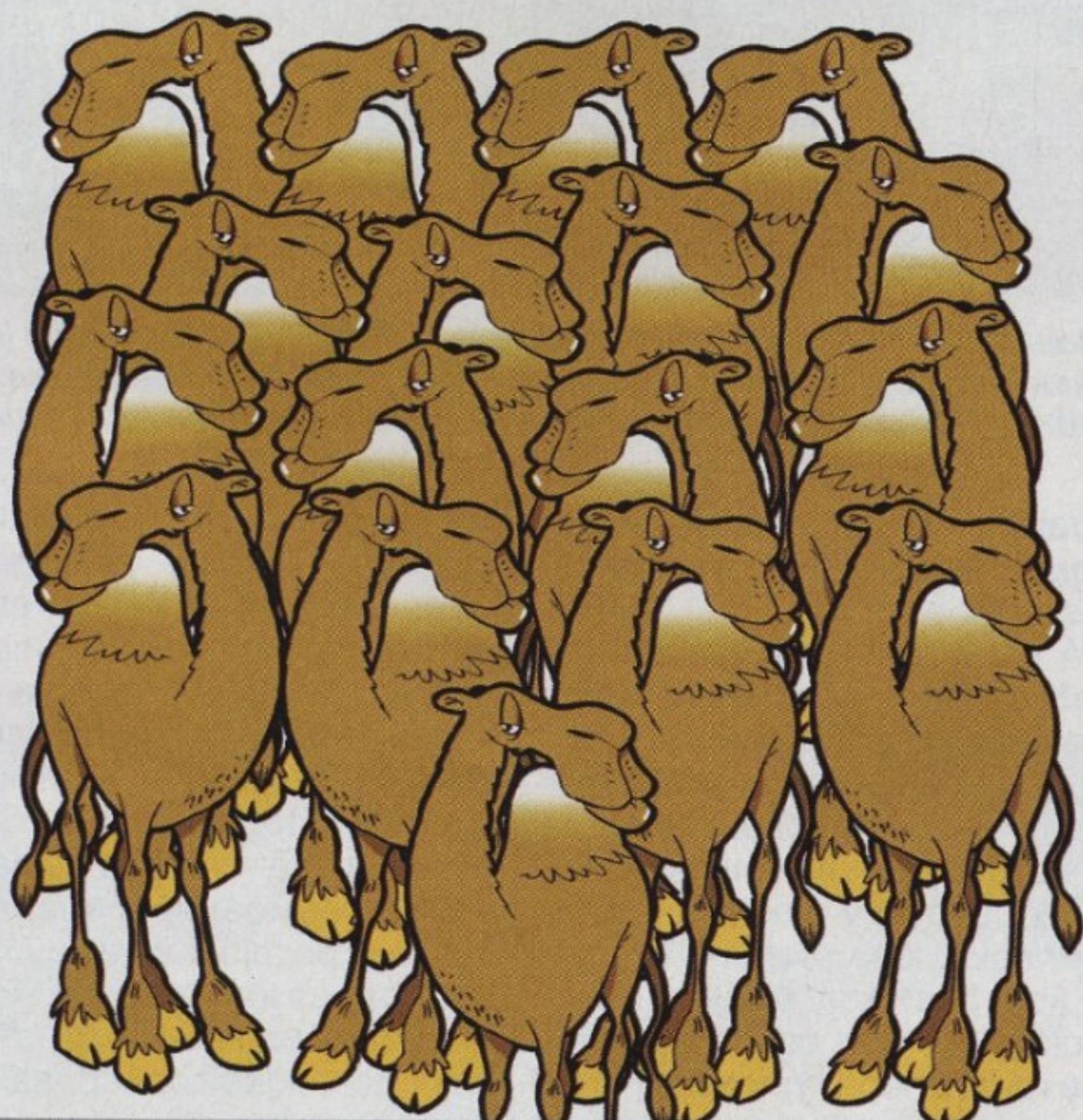
Обим предњег точка трактора је 210 cm, а обим задњег точка је 330 cm. Одредите најмањи пут који треба да пређе трактор да би оба точка направила цео број обртаја ■

БЕДУИНОВИ СИНОВИ И КАМИЛЕ

2

Један бедуин на самрти позове своје синове и рече им: „Остављам вам у наследство 17 камила, али да их поделите овако: најстаријем од вас треба да припадне половина броја камила, средњем једна трећина а најмлађем једна деветина.” Како синови нису успели да између себе поделе камиле према очевој жељи, потражили су савет чувеног мудраца. Мудрац је поделио камиле онако како је отац захтевао. Како је он то извео? ■

БИЦИКЛИСТА

5

Бициклиста је првог дана прешао 98 km, другог дана 70 km, а трећег 84 km. Колико је времена утрошио за тај пут ако је сваког дана путовао цео број сати, а брзина је била константна и највећа могућа? ■

ИЧКЕ загонетке

ПОПУНИТЕ!

6

У празна поља упишите одговарајуће бројеве тако да збир ма која три суседна броја буде 11 ■

4										5
---	--	--	--	--	--	--	--	--	--	---

ЈОЦА И БОЦА

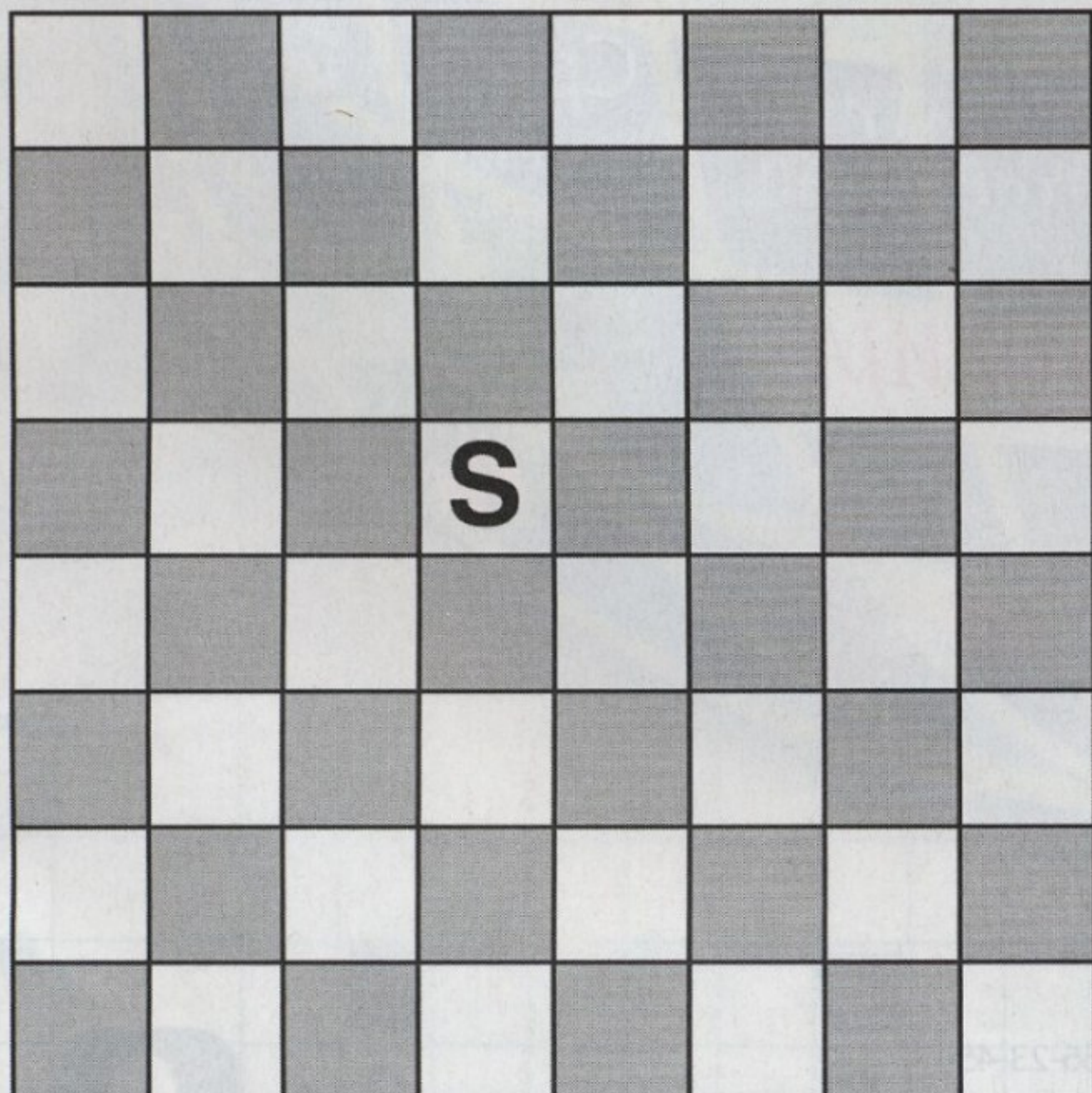
7

Јоца вози аутомобил, а Боца бицикл. Пошли су у 5 сати из два различита места, А и В, један другом у сусрет. У 7 часова они су се сусрели и продужили путовање истом брзином којом су и до тада ишли. Јоца је у место В стигао у 7 сати и 30 минута. Кад је бициклиста Боца стигао у место А ако се одмарао 1 сат и 45 минута? ■

СКАКАЧ

8

Играчи А и В играју следећу игру: прво играч А поставља скакача (шаховску фигуру) на произвољно поље шаховске табле, а затим играчи наизменично померају тог скакача по правилима шаховске игре. Игру губи онај играч који постави скакача на поље на ком се пре тога већ налазио. Који играч може да победи у овој игри независно од игре његовог противника? ■

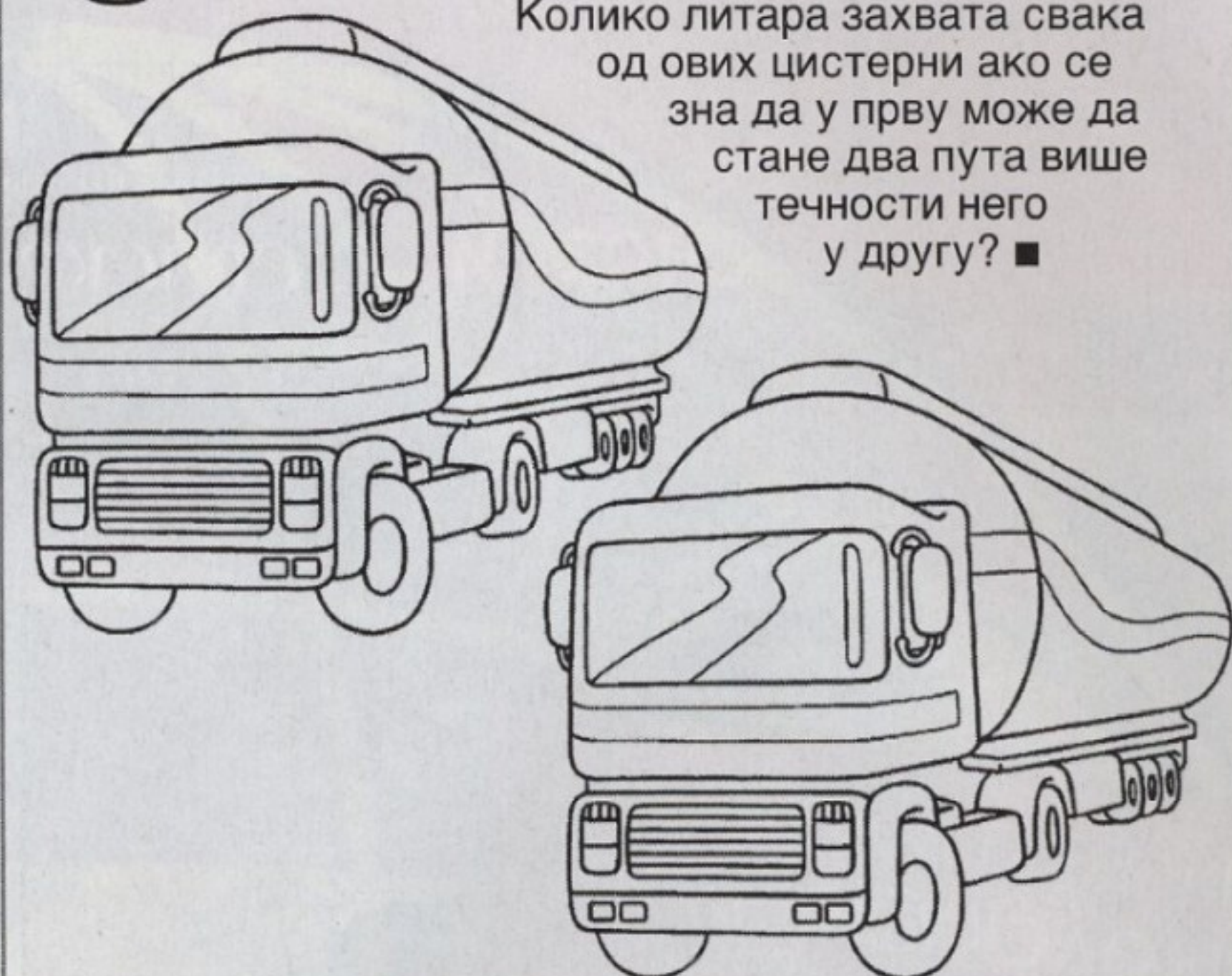

ЦИСТЕРНЕ

9

Кад се из једне пуне цистерне прелије у другу празну цистерну најпре $\frac{1}{8}$ течности а затим још $\frac{1}{3}$ преостале течности, онда ће у другу цистерну моћи да стане још 240 литара течности.

Колико литара захвата свака од ових цистерни ако се зна да у прву може да стане два пута више течности него у другу? ■

ПУТ ОКО СУНЦА

10

На путу око Сунца Земља прелази 30 km у свакој секунди (приближно). Колики пут пређе Земља док траје један школски час? ■

Уређује
Радивоје Грбовић

ПОДЖУКНИ
ЗАБАВНИК
6. 3. 2009.

Решења
на
страни

65

двадесет седам

НАЈПОВОЉНИЈА КУПОВИНА УЦБЕНИКА

2493

КЊИЖАРЕ У БЕОГРАДУ

Обилићев венац 5,
за основну школу: тел/факс 011/2630-763
за средњу школу: тел/факс 011/2638-405
Косовска 45, тел. 011/3227-088
Краља Милана 19, тел. 011/3235-409
Вукасовићева 50, тел. 011/3594-835

КОМЕРЦИЈАЛНА СЛУЖБА

Жарково, ул. Милорада Јовановића 11
011/ 30-51-900; 30-51-912
факс 011/ 23-90-072
e-mail: prodaja@zavod.co.rs

КЊИЖАРА У НОВОМ САДУ

Сремска 7, тел. 021/662-4433

КОМЕРЦИЈАЛНА СЛУЖБА

Сремска 7, 021/ 66-16-310; 66-23-454
факс 021/ 522-069

КЊИЖАРА У НИШУ

Трг краља Александра 3, тел. 018/511-428

КЊИЖАРА У КОСОВСКОЈ МИТРОВИЦИ

Владе Ћетковића 1, тел. 028/425-111

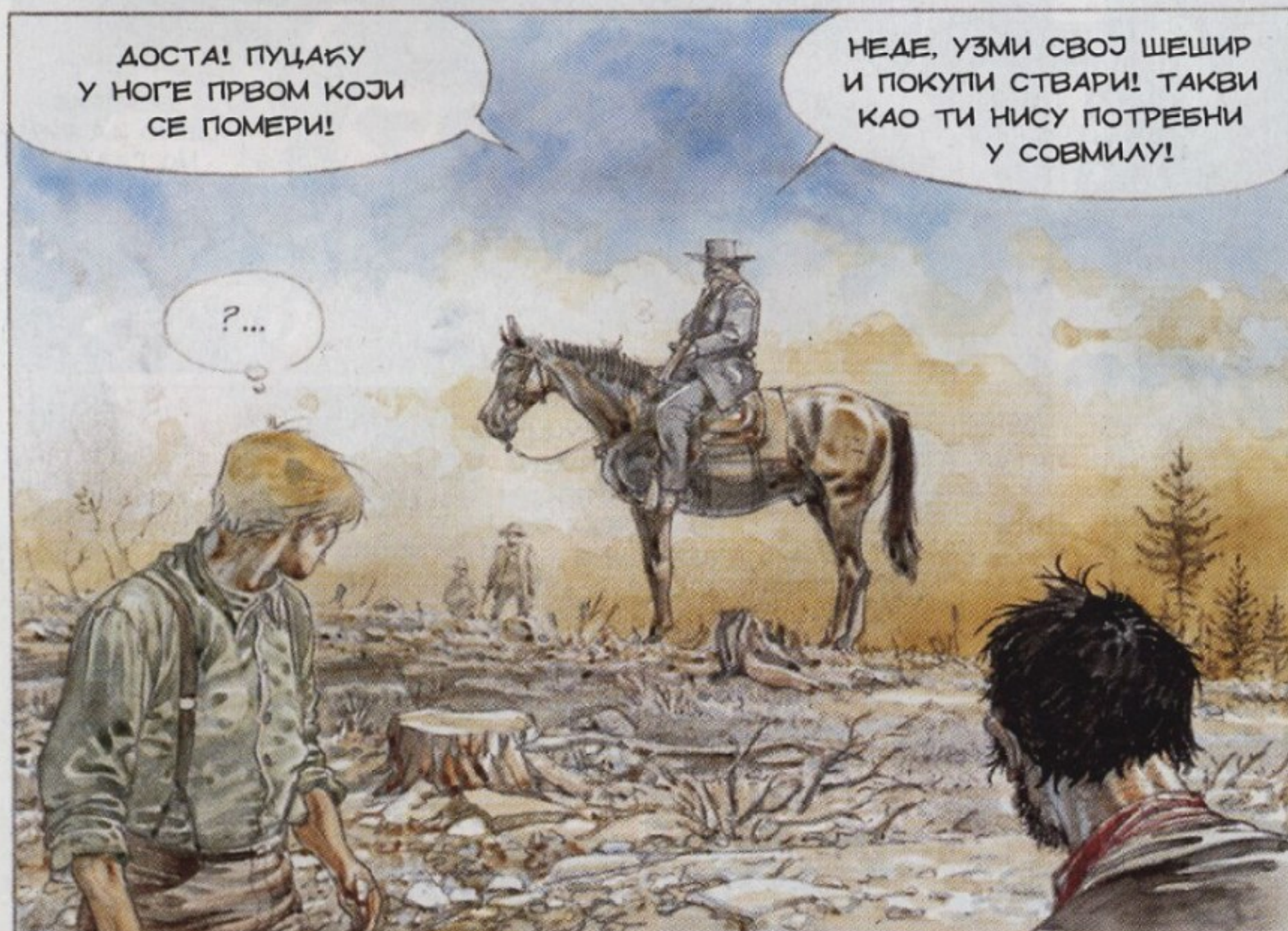
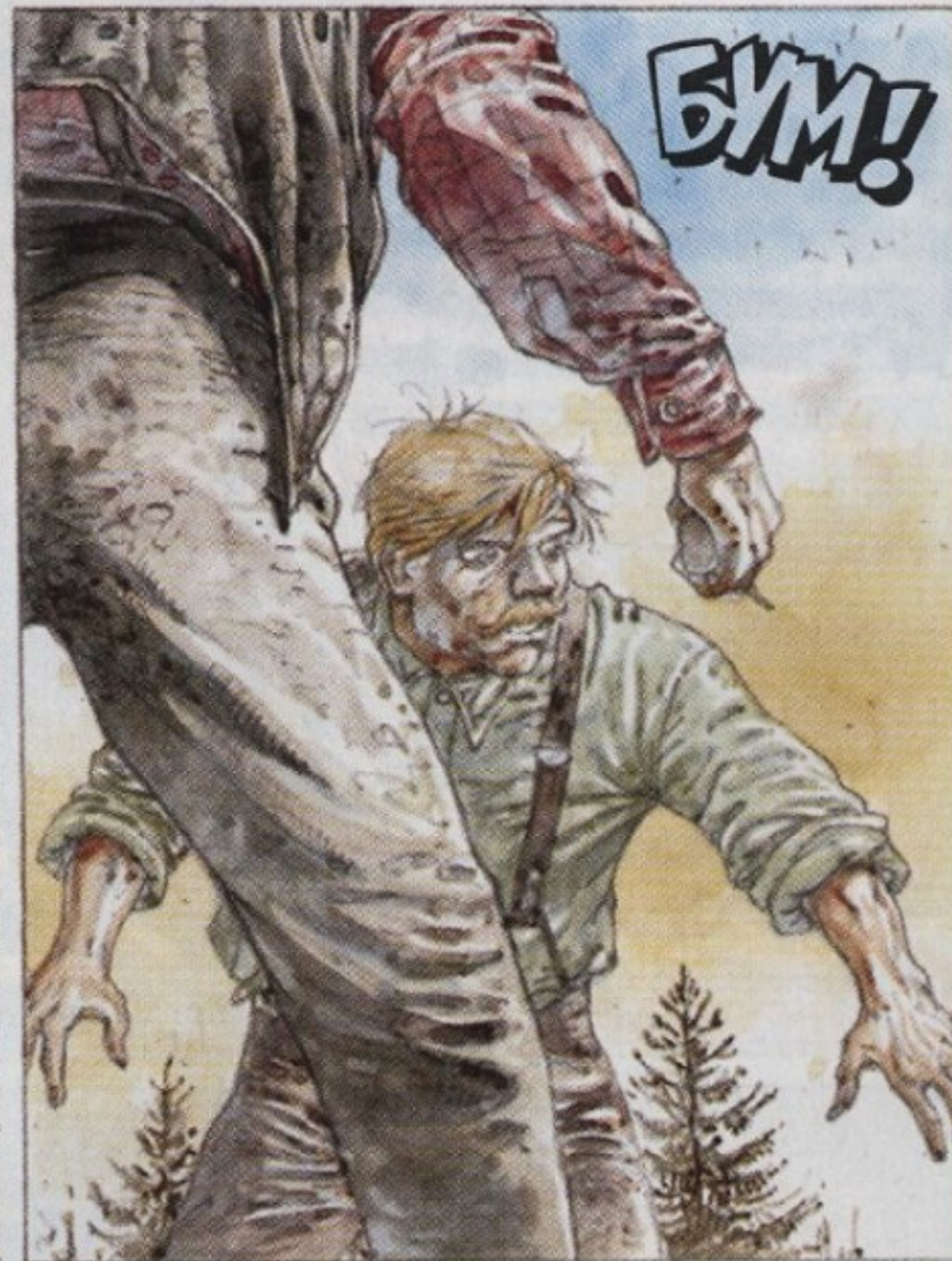
ЗАВОД ЗА УЏБЕНИКЕ
www.zavod.co.rs

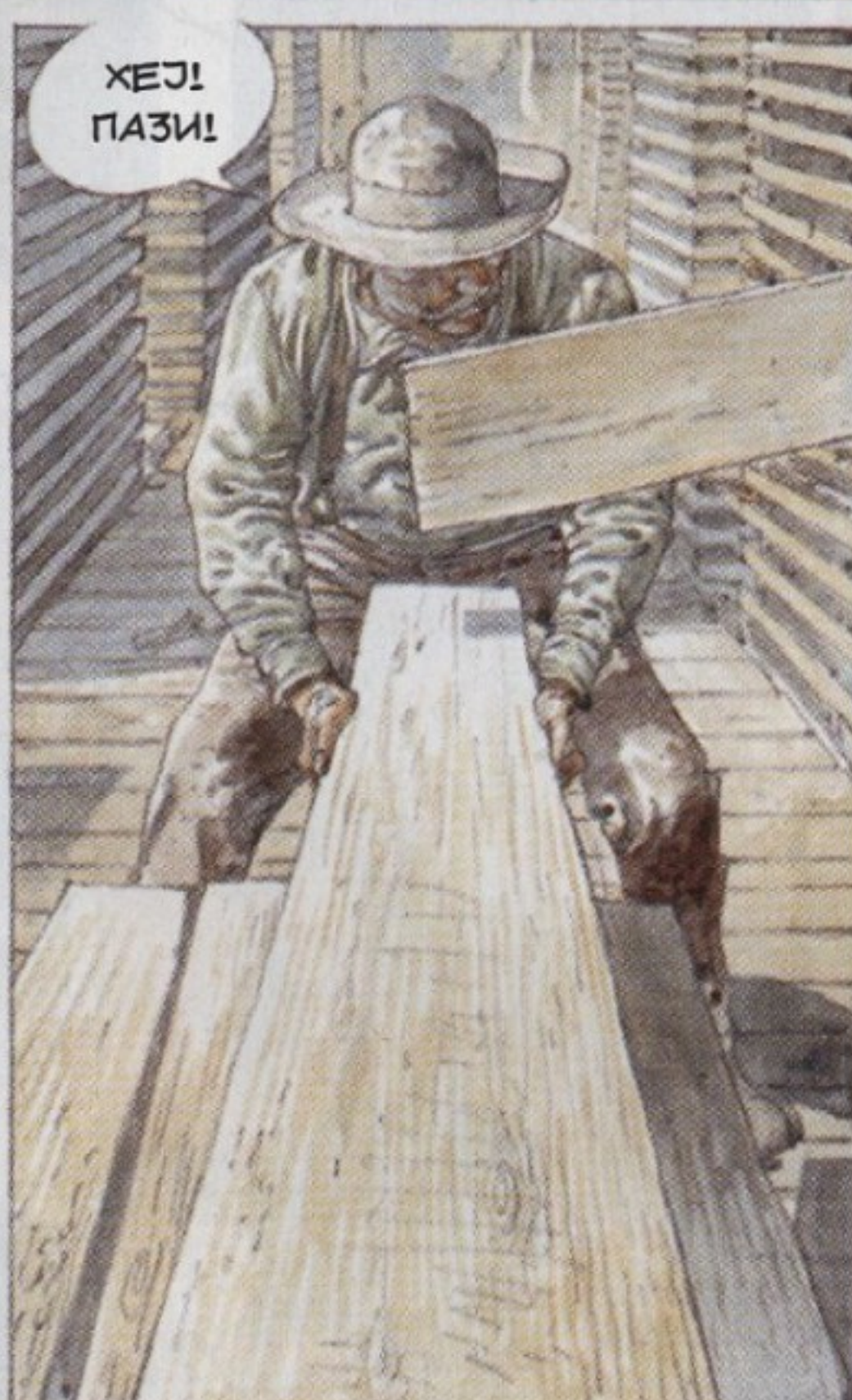
НАЦРТАО
И НАПИСАО

Germann

ДИВЉИ БИЛ ЈЕ МРТАВ

IV део

ЧУЈЕШ ЛИ?
КЛАВИР!
ТО ОНА
СВИРА!

ПРИЋИ!
САМО ПАЗИ ДА
НЕ УДАРИШ У
СТАКЛО!

ХЕЈ! БАШ
ЈЕ ЛЕПА!

ОХ! ИЗГЛЕДА ДА НАС
ЈЕ ПРИМЕТИЛА!

НЕ! САМО ЈЕ
ОКРЕНУЛА ГЛАВУ!

ИЗЛУЋУЈЕ МЕ!

КАО ДА МИ ПРКОСИ
ПОРЕД ПРОЗОРА... ЈА...

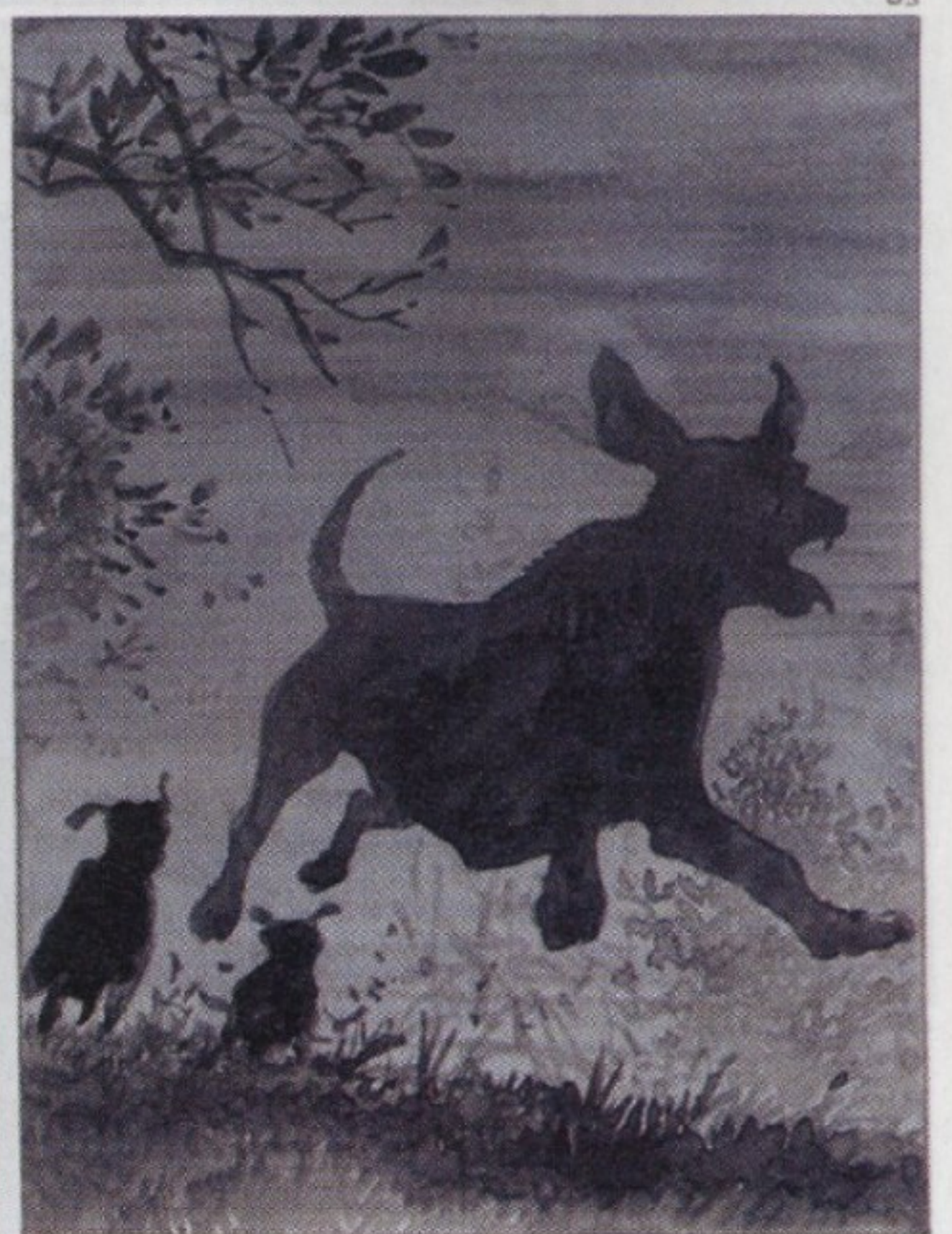
ТИМЕ,
ЧУЈЕШ
ЛИ?

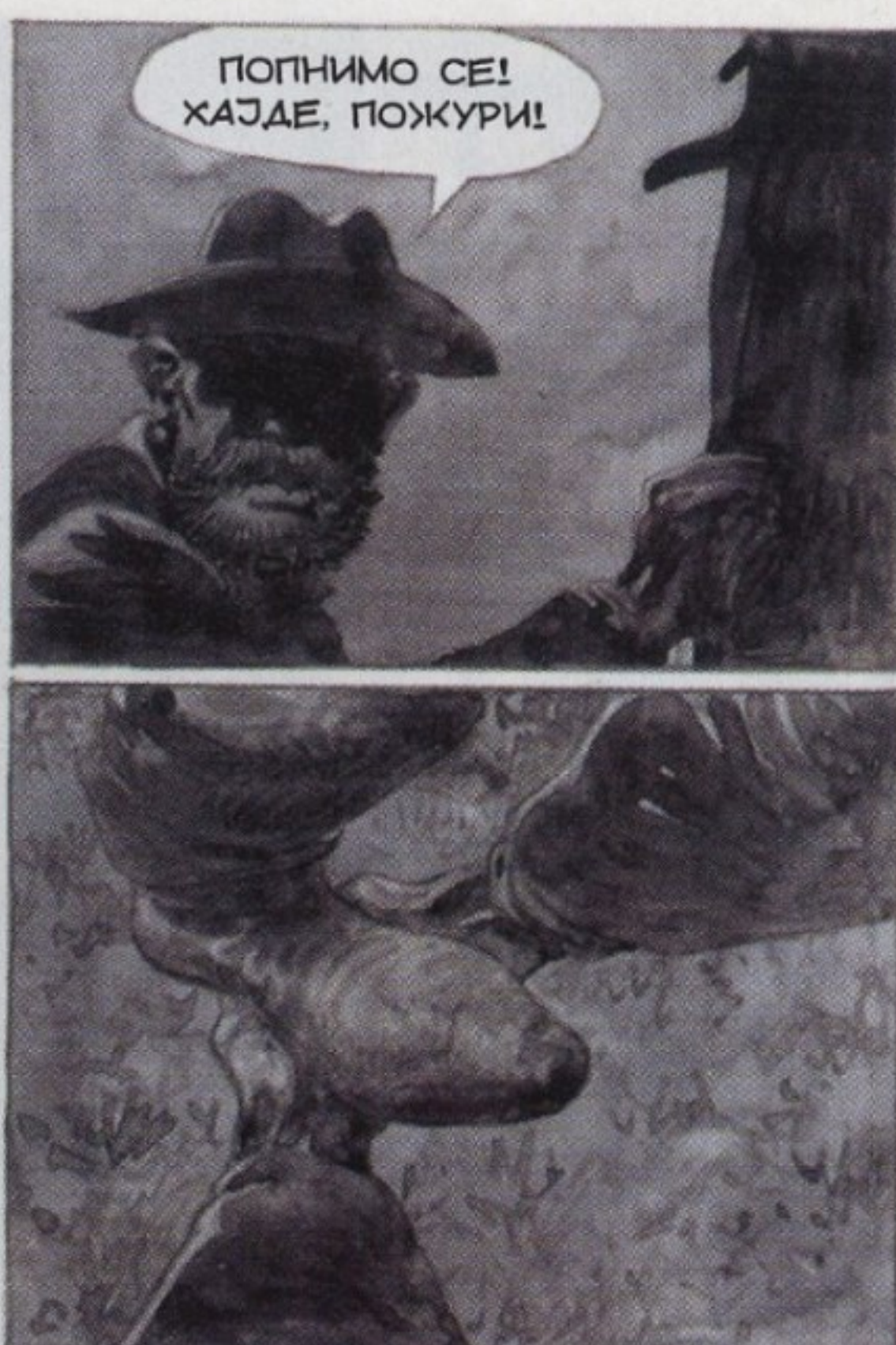
АВВВВ! АВВВВАВ! АВ!

ХВАЛА ТИ НА
ПОЗИВНИЦИ! ТИ ОВО
НАЗИВАШ ВЕЗАНИМ
ПСИМА?

КУНЕМ СЕ! ОВО
СЕ РАНИЈЕ НИЈЕ
ДОГАЂАЛО!

МИСЛИШ ДА МОЖЕШ ДА СЕ ПРЕМА МЕНИ
ПОНАШАШ КАО ДА СИ МЕ НАШЛА У ШУМИ...

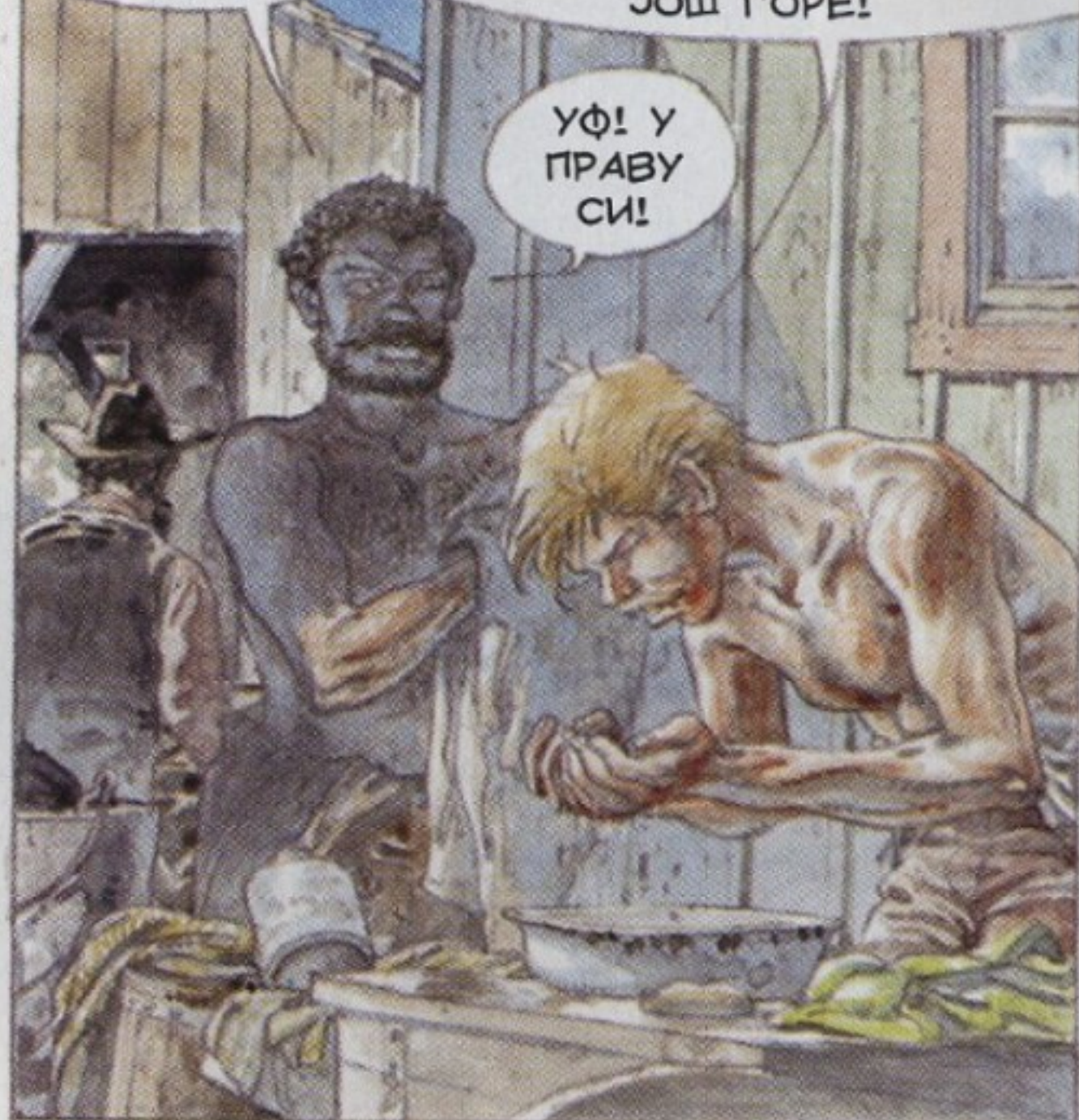
ГЛУПИ КАМЕН...

НИСИ НИШТА
РЕКАО О
МЕНИ? СУПЕР!
ПРАВИ СИ
ДРУГ!

БАШ И НИЈЕ СУПЕР! МОРАМ
ДА ОДЕМ ОДАВДЕ ПРЕ НЕГО
ШТО СТАРИ НАЂЕ ПОВОД
ДА МЕ КАЗНИ ИЛИ НЕШТО
ЈОШ ГОРЕ!

УФ! У
ПРАВУ
СИ!

ЈА САМ КРИВ ЗА СВЕ, МЕЛВИНЕ!
СЛУШАЈ, ИМАМ ПОРОДИЦУ У
ГЕЈВИЛУ! МОЖИ ЋЕ ТИ НАКИ
ПОСАО, АКО ЖЕЛИШ!

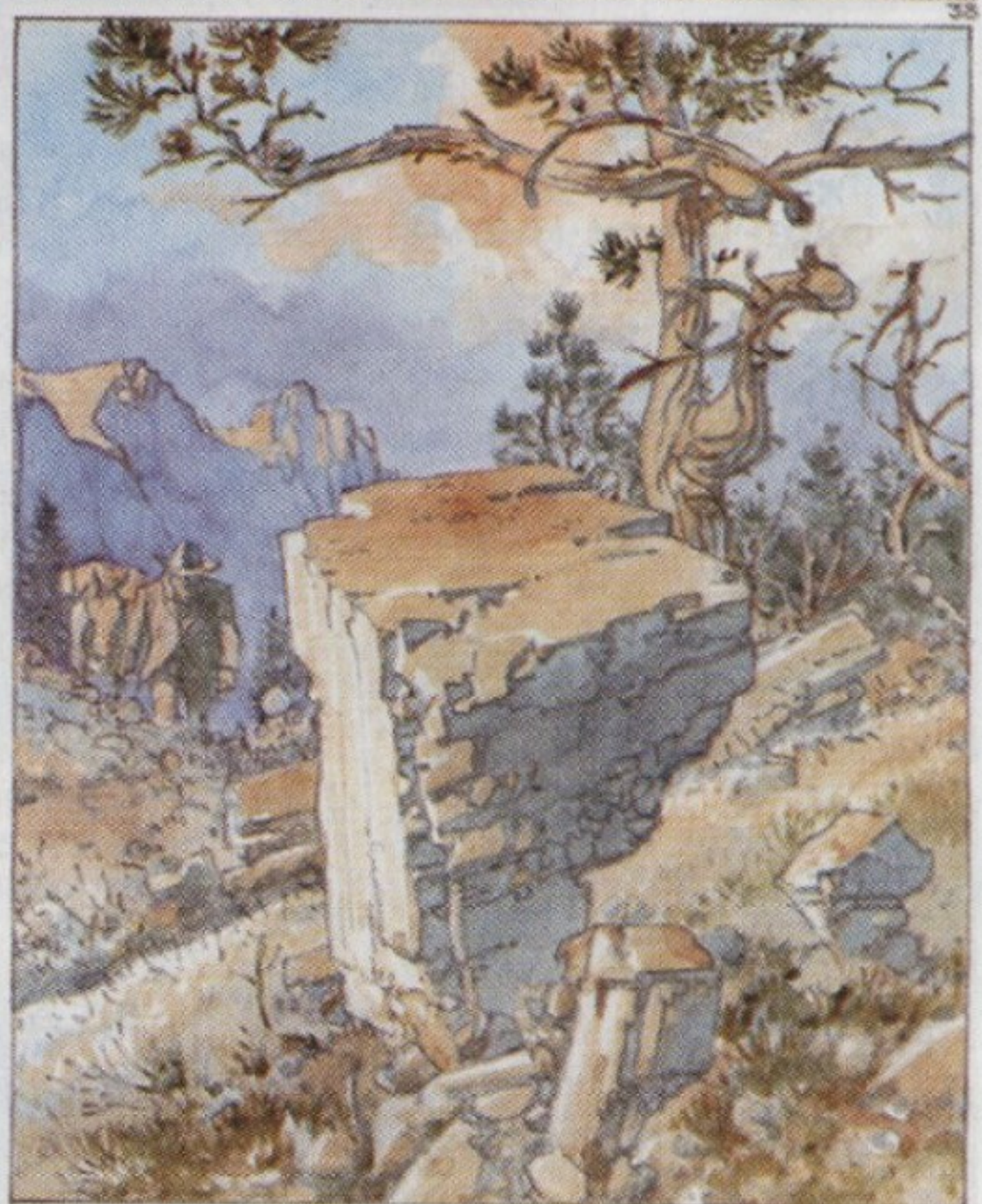
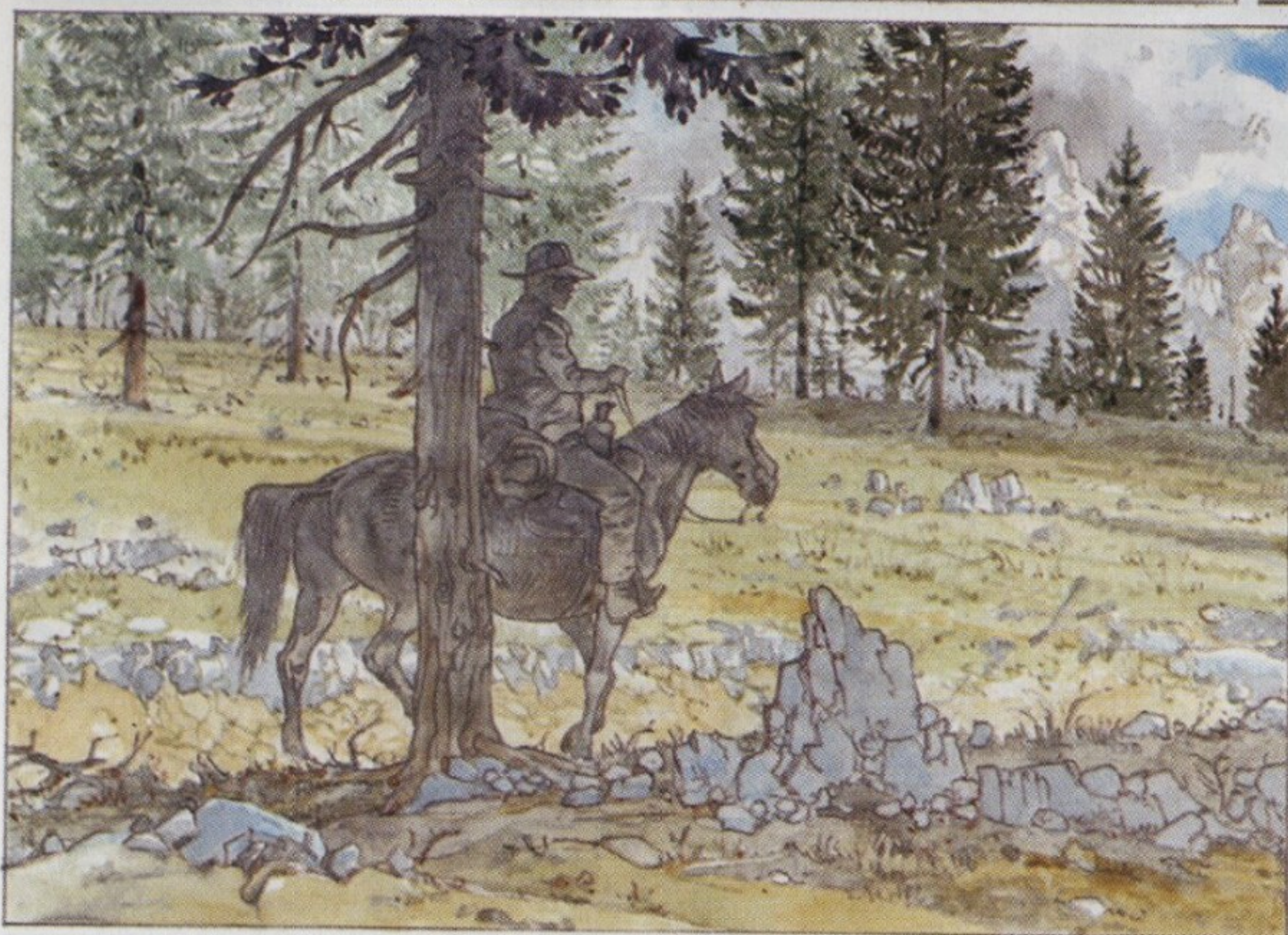

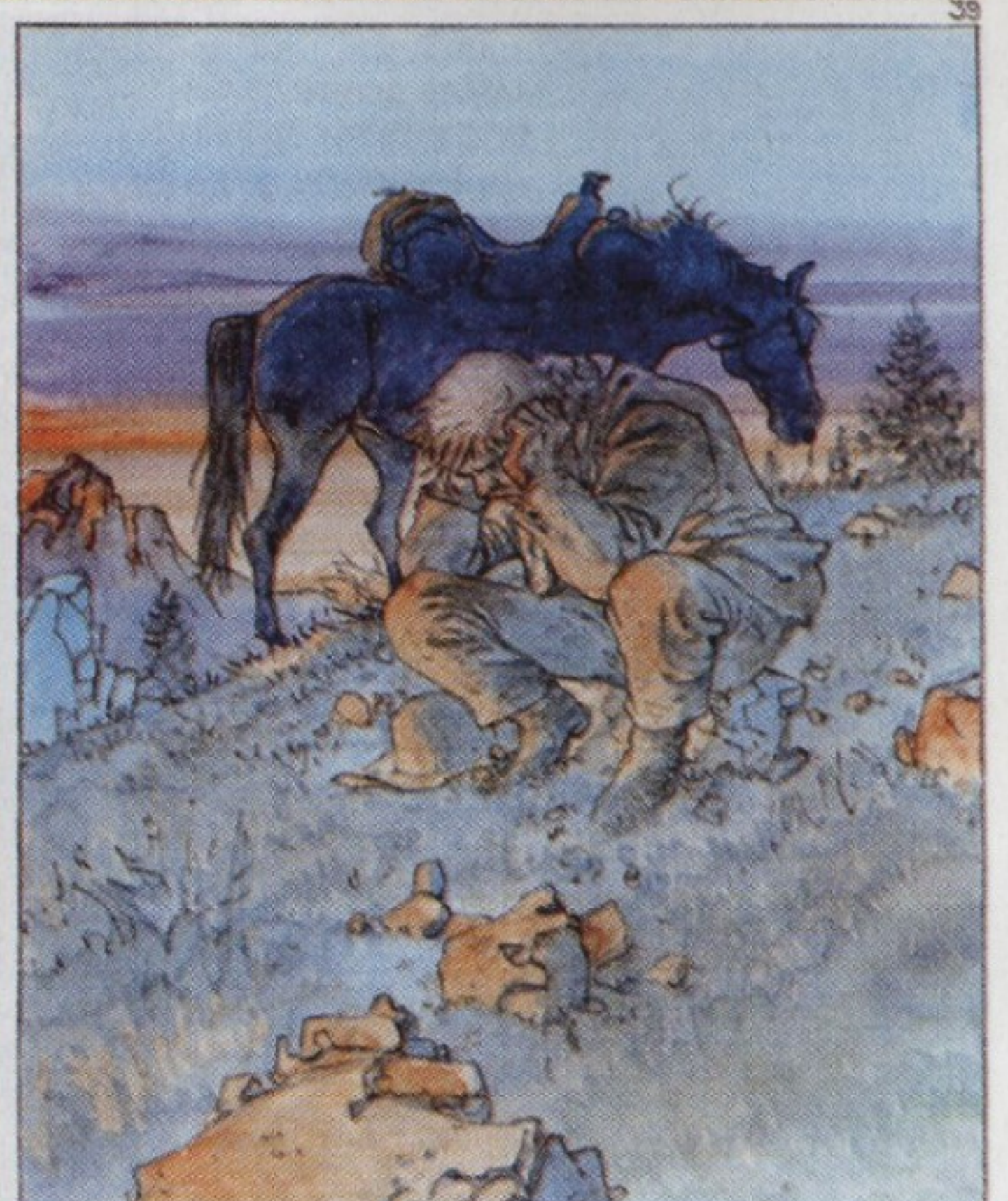
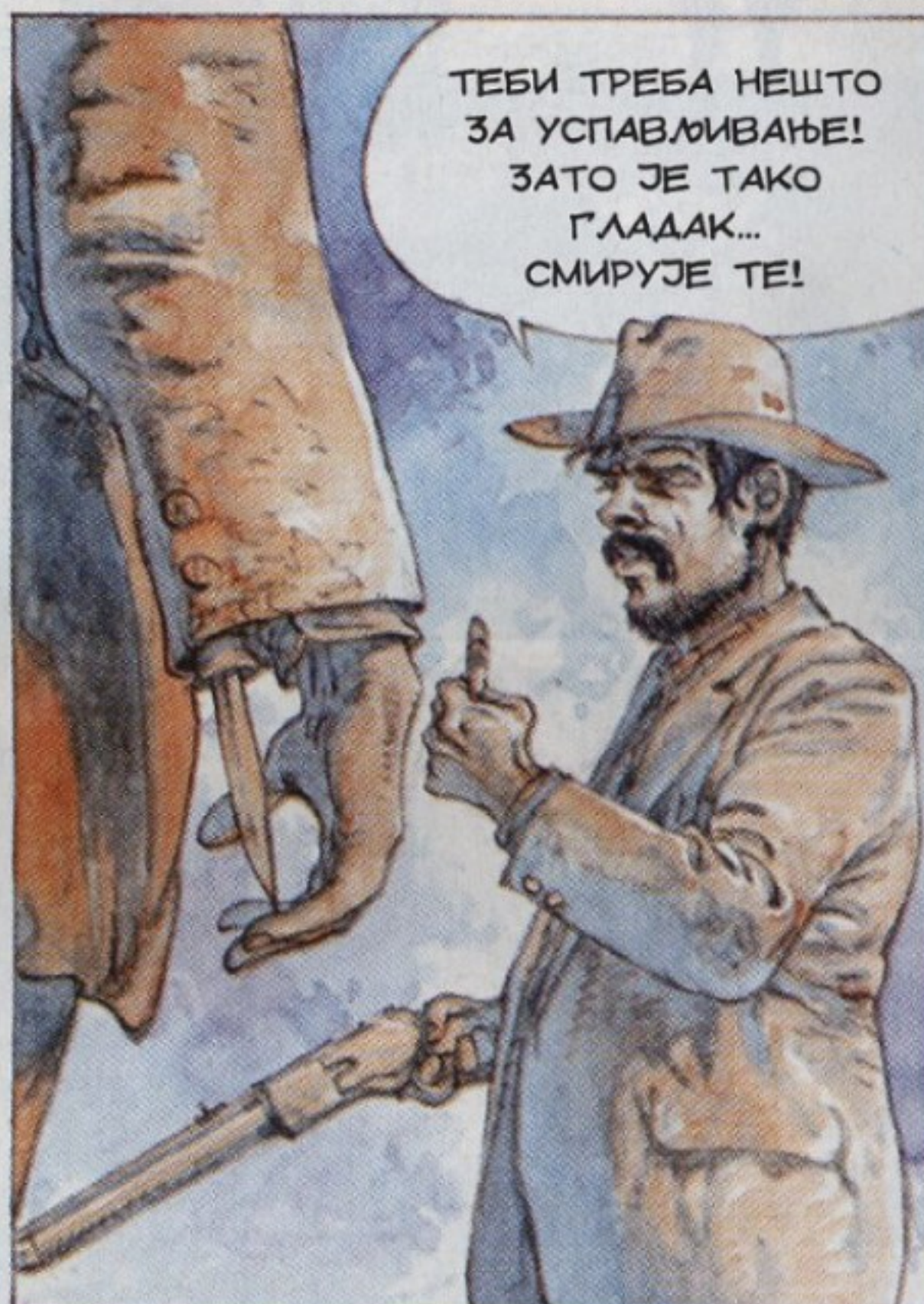
ПРИХВАТИКУ,
НАРАВНО, УКОЛИКО
ТО НЕ БУДЕ
СТОЧАРСКИ
ПОСАО!

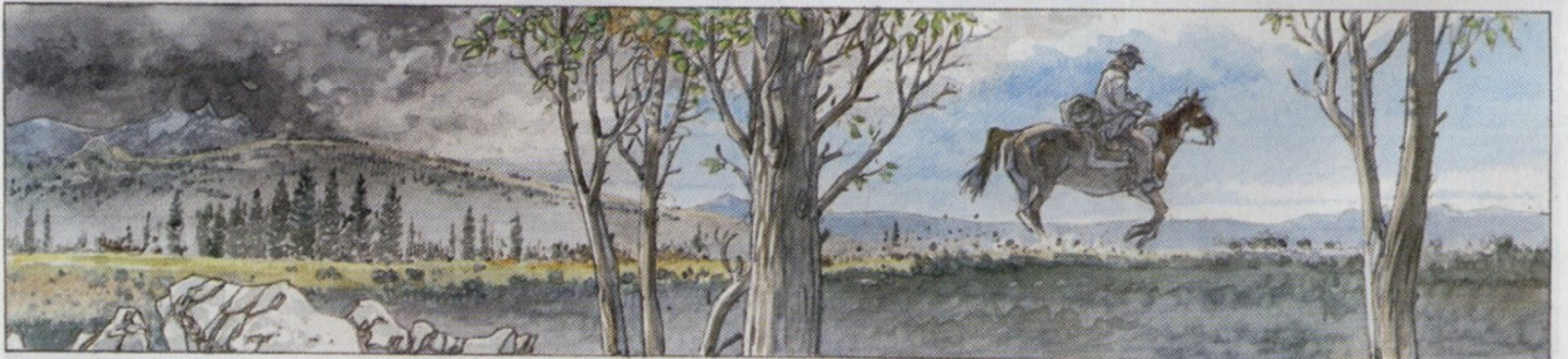
ЧУВАЈ СЕ, ТИМЕ! СТАРИ
ЈЕ ЗАПРЕТИО ДА ЋЕ
УБИТИ СВАКОГ КО
СЕ БУДЕ ШУЊАО
ОКО КУЋЕ!

ЈЕ
ЛИ?

ЧУВАЈ СЕ!

ЗАШТО
БУДИШ
У НАС,
СТРАНЧЕ?

ШТА
ХОЋЕШ?

ТРАЖИМ
ПОРОДИЦУ
БЕНИНГ,
ГОСПОЂО!

МИ СМО ЈЕДИНИ
БЕНИНГОВИ У ЦЕЛОМ
КРАЈУ! РЕЦИ, КО ТЕ ЈЕ
УПУТИО НА НАС?

ТИМ МЕ УПУТИО...
ЕВО, НАПИСАО ЈЕ
ПОРУКУ ЗА ВАС...
ТРАЖИМ ПОСАО...

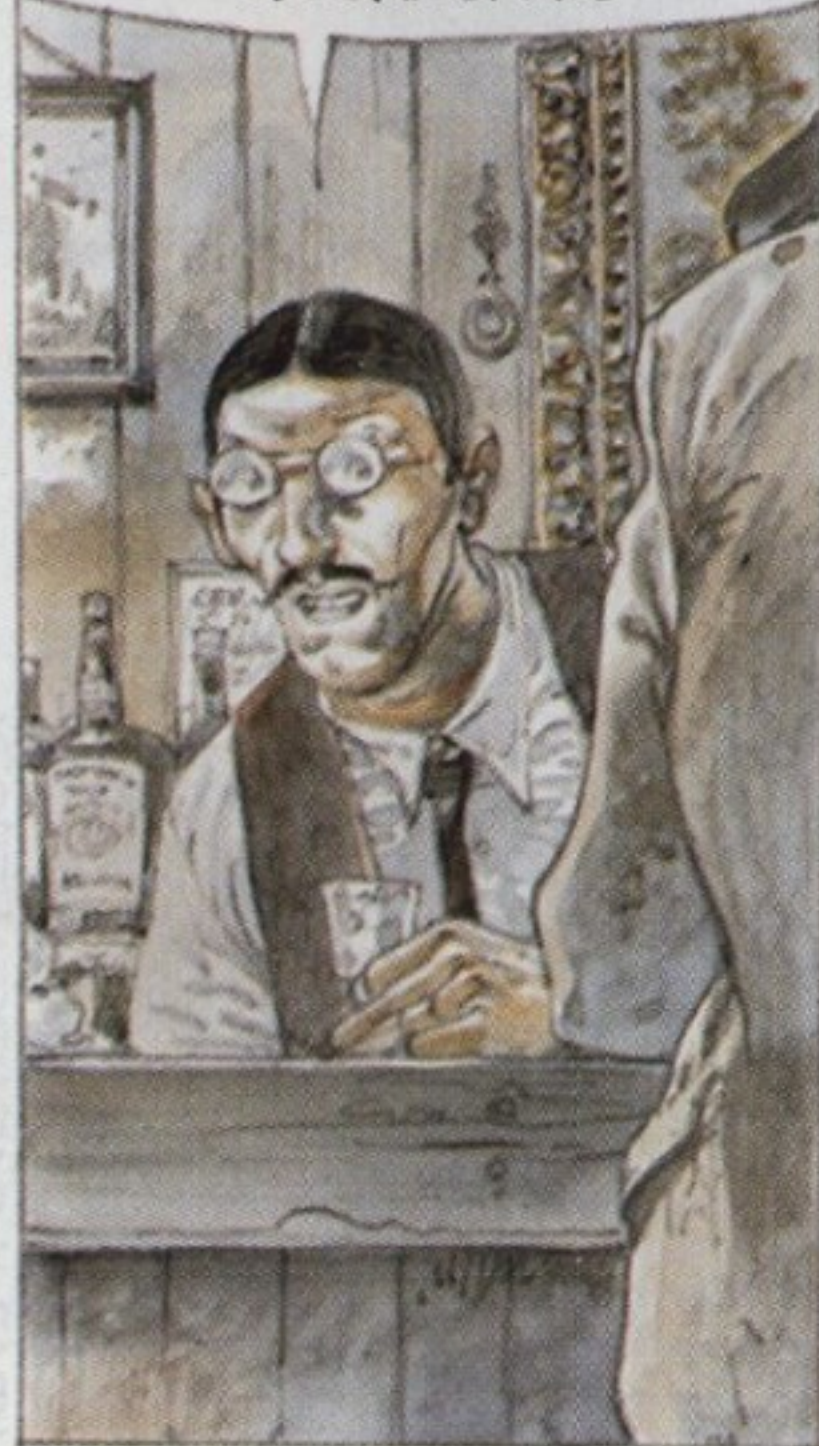
ХЕЈ, МЕЛВИНЕ! ХОЋУ
ЛИ ДОБИТИ ТО ПИВО
ДНАС?

САМО НАПРЕД, МЕЛВИНЕ!
ТИ СИ КАО РОЂЕН ЗА
КОНОБАРА!

ХВАЛА ВАМ,
ГОСПОДИНЕ
БЕНИНГ!

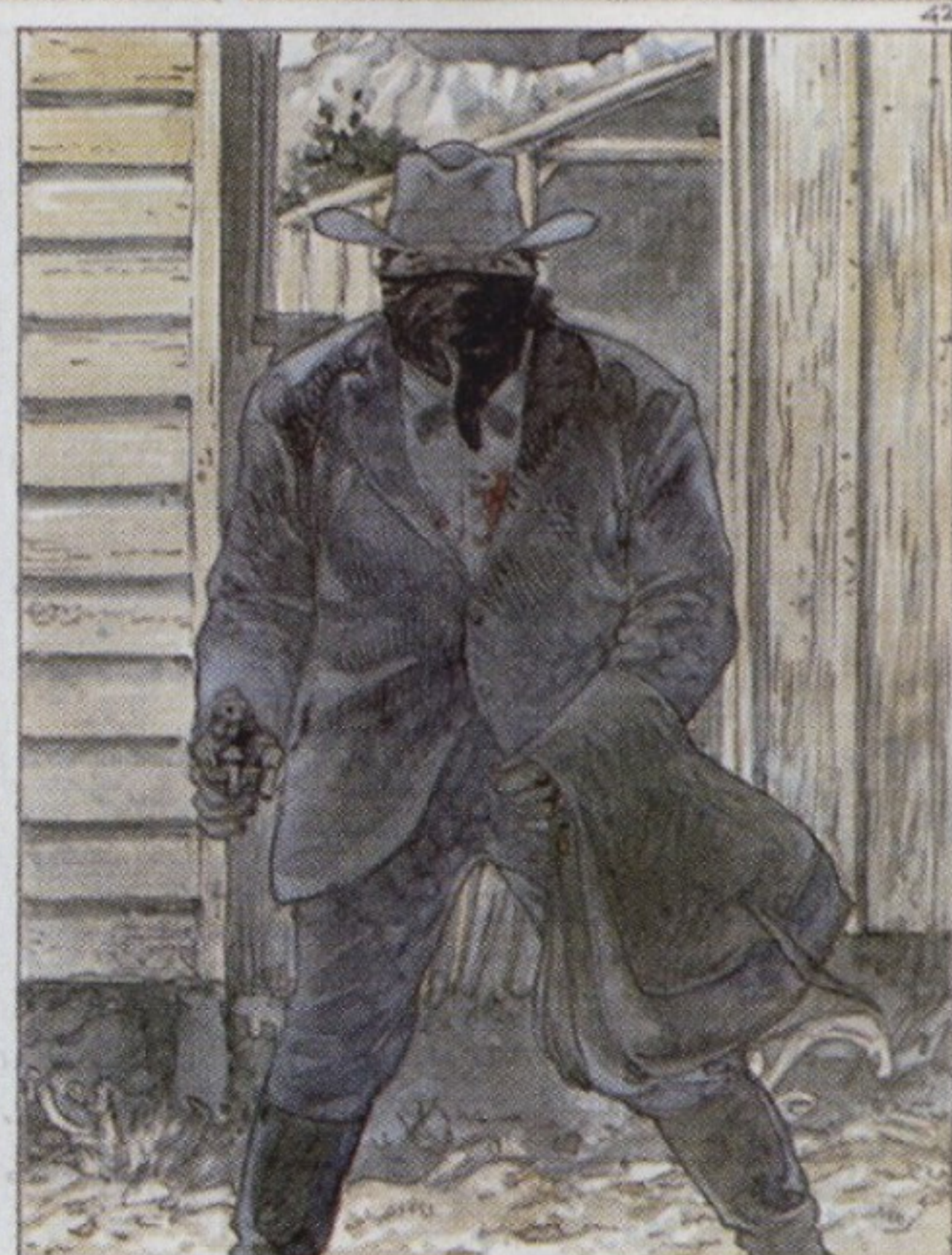
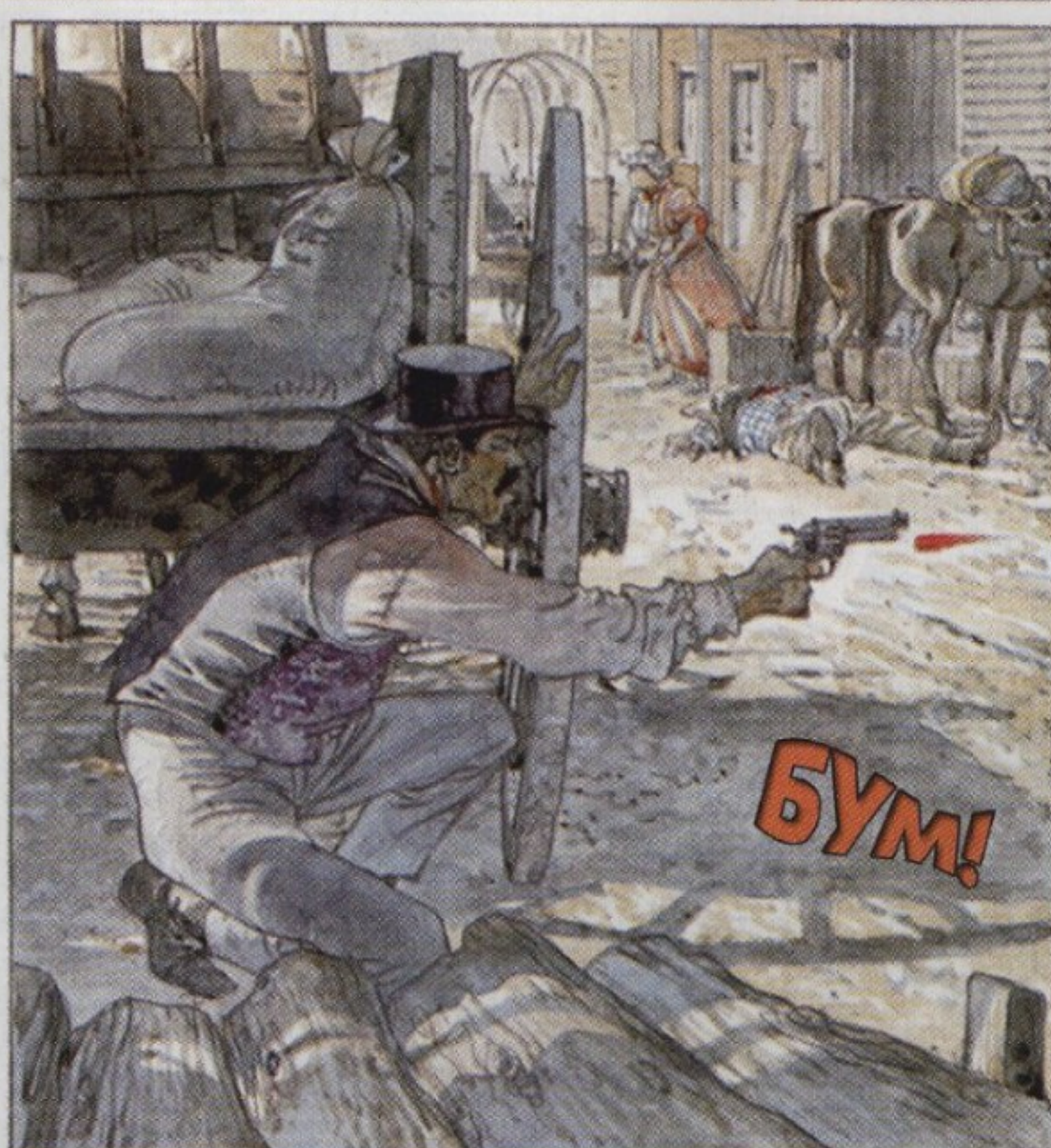
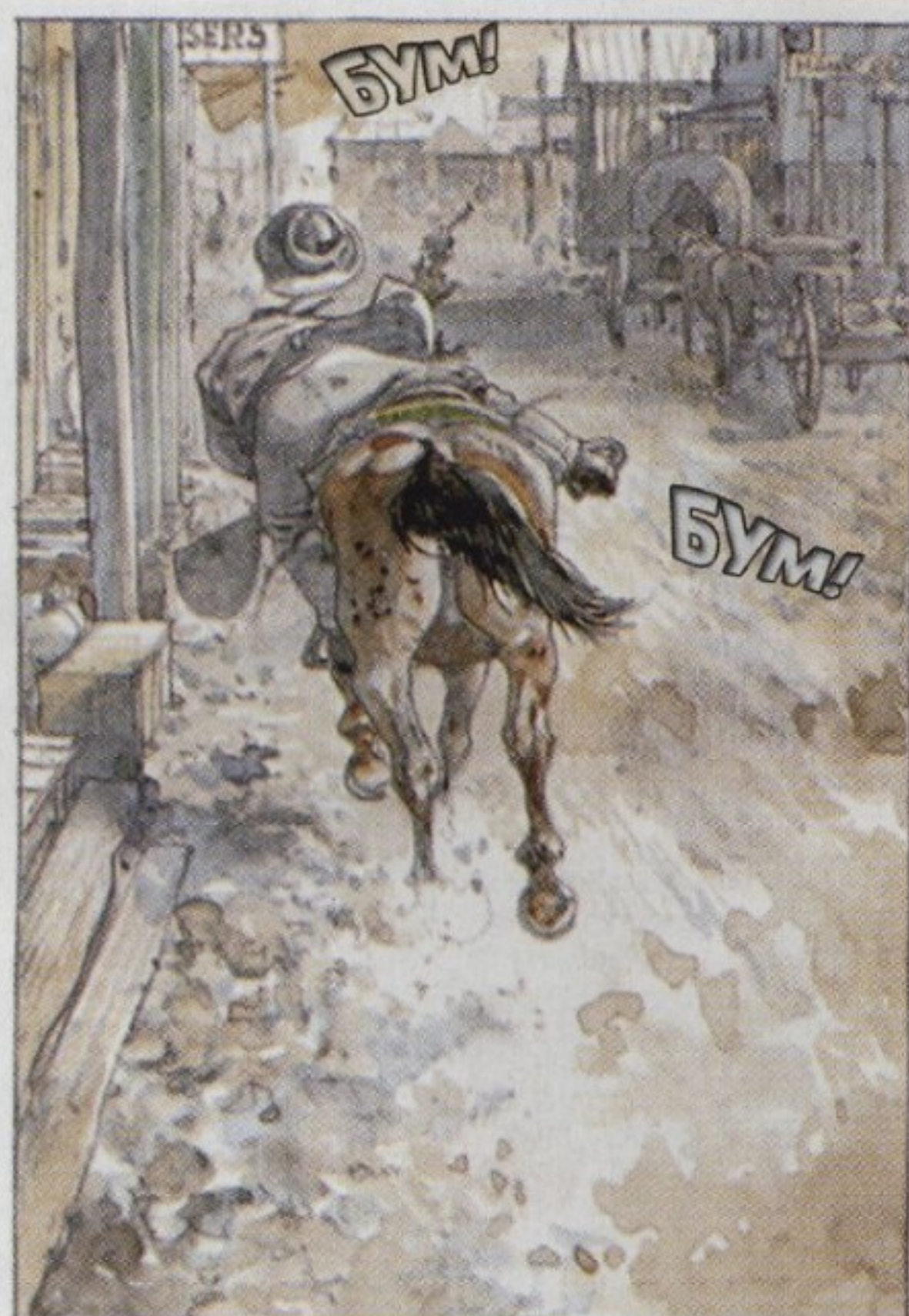
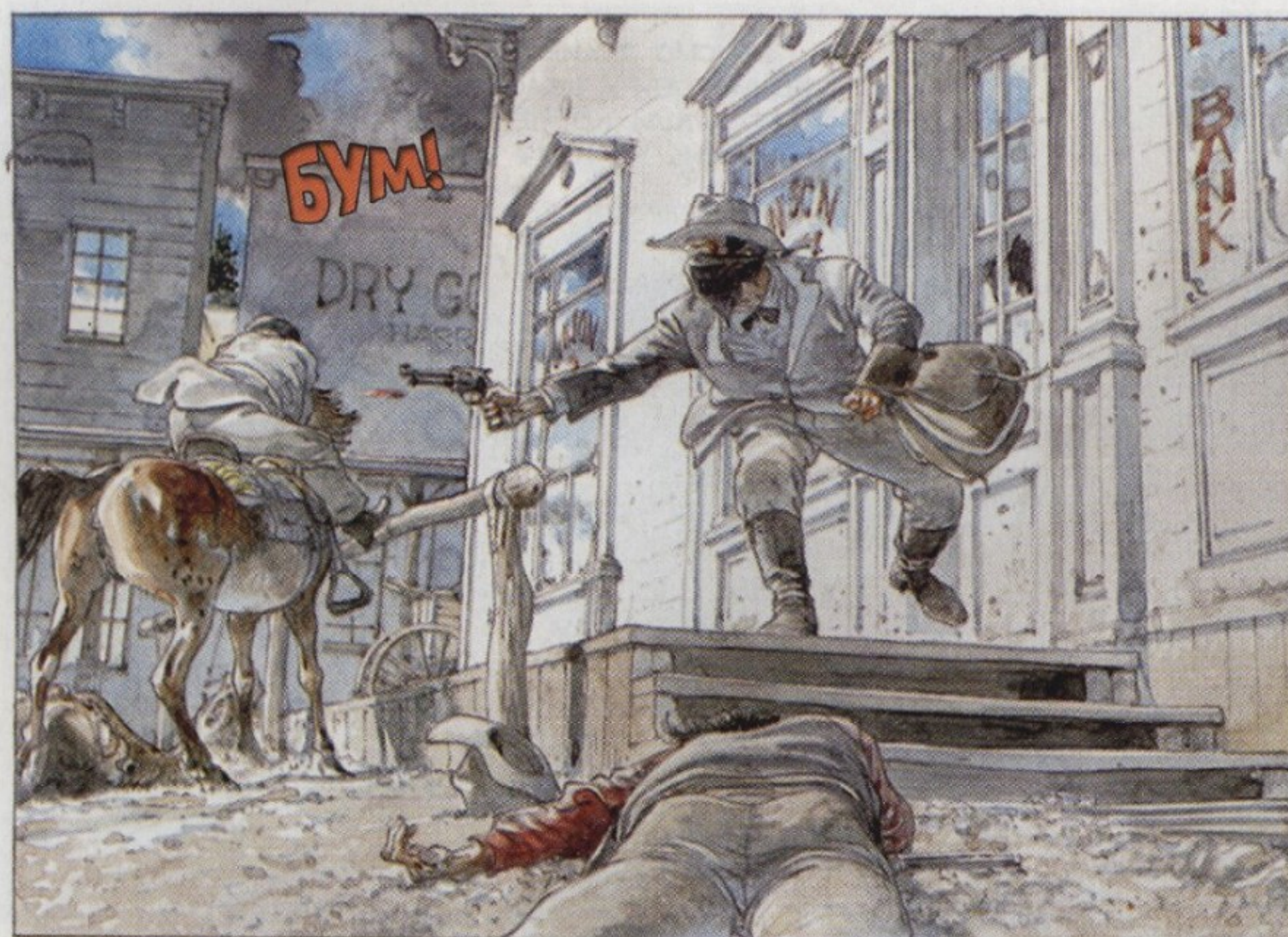
МЕЛВИНЕ, ПОКУПИ ПРАЗНЕ
БОЦЕ И ИЗБАЦИ ИХ!
ЈА МОРАМ МАЛО ДА
СЕ ОДМОРИМ!

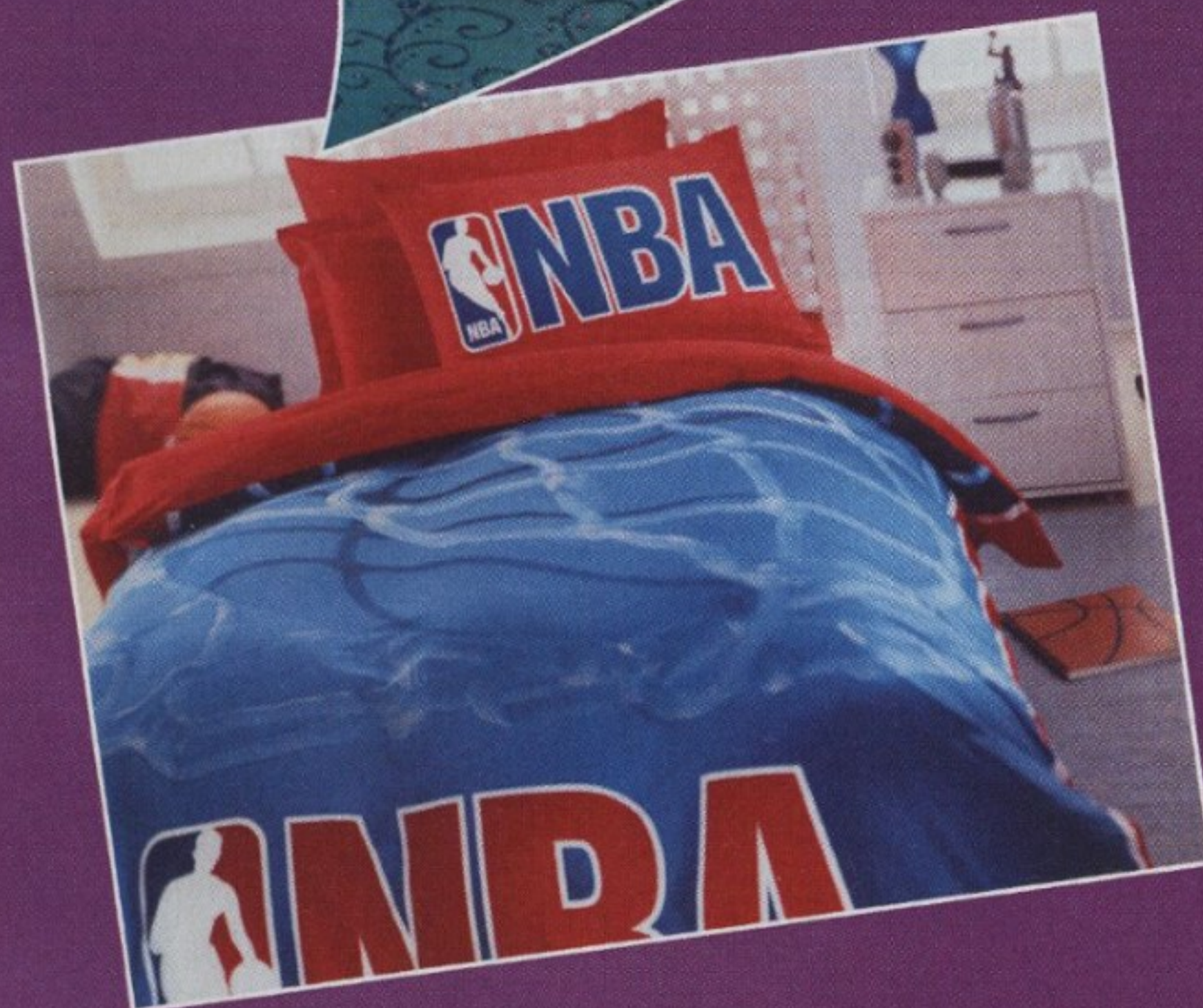
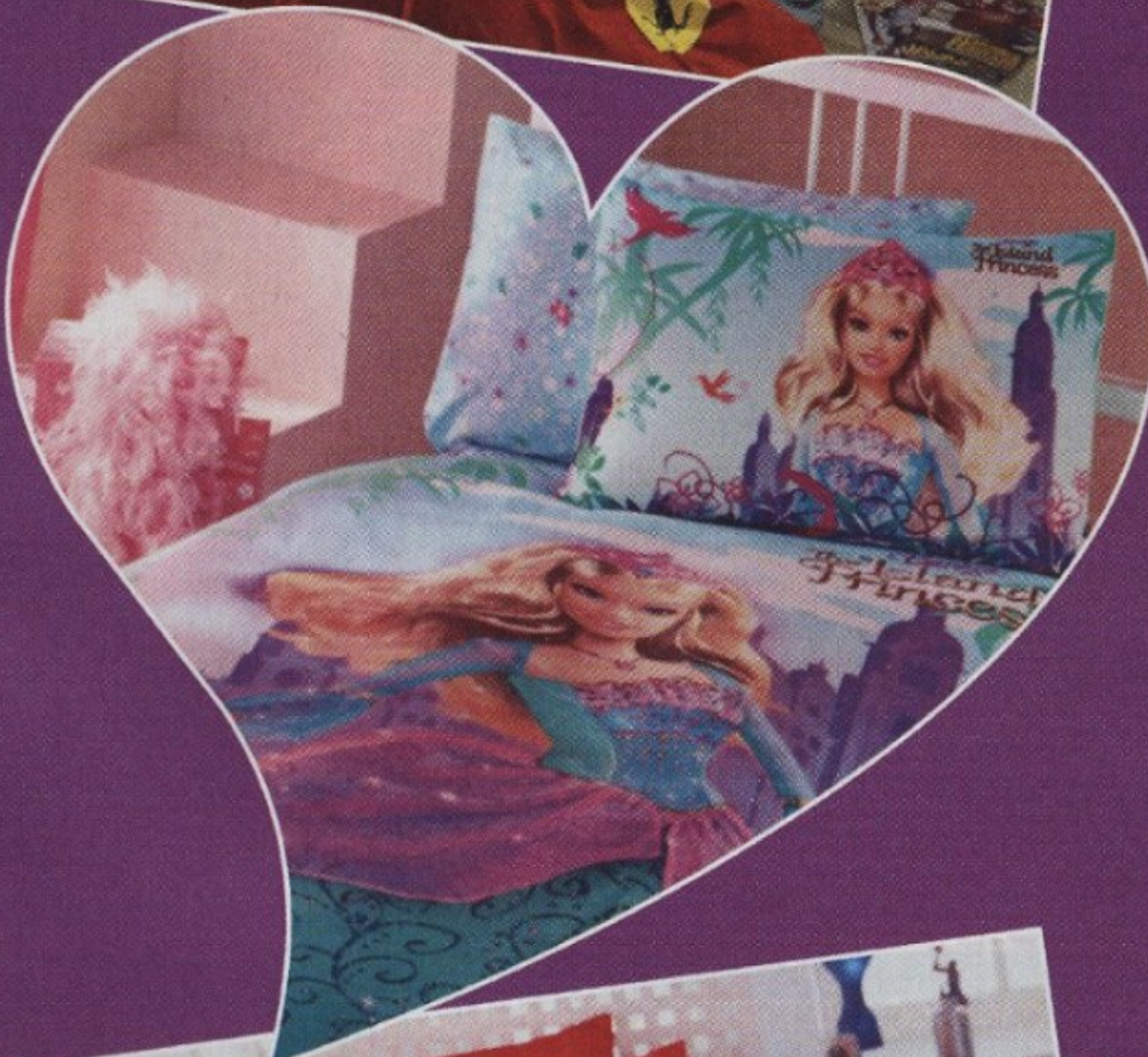
**БУМ!
БУМ!**

ПУЦЊАВА! НЕКИ
РЕВОЛВЕРАШИ СУ СЕ
НАПИЛИ!

КРАЈ У СЛЕДЕКЕМ БРОЈУ

Београд - Т.Ц. Бањица, II спрат, локал 230
тел: 011/36 72 296
Београд - Булевар Краља Александра 87
тел: 011/382 16 47
www.homestore.co.yu

2488

Kreativni centar

SMS KLUB ČITALACA

Važi za
sve mreže!

KAKO DA SE UČLANIM?

Pošaljite SMS poruku sledeće sadržine
na broj 6220:

**PKKC_ime_prezime_datum rođenja_
mesto stanovanja_ulica_broj_e-mail**

donja crta (_) označava
razmak i ne treba je kucati
u poruci; vidi sliku.

To: 6220

PKKC Milena Popovic
02101975 Beograd
PopLukina 24/3 milena@
abc.net

options

Send

close

NARUČIVANJE PUTEM SMS-a

Pošto postanete član SMS kluba, možete naručivati
naše knjige putem SMS-a uz popust od 20%, tako
što ćete na 6220 poslati poruku sledeće sadržine:

NAR_naziv knjige ili SMS šifra_broj komada

(spisak SMS šifara možete
naći u cenovniku na sajtu
www.kreativnicentar.rs)

To: 6220

NAR Mali bukvar 1

options

Send

close

ŠTA DOBIJAM?

- SMS poruku o novim izdanjima *Kreativnog centra* svakog meseca
- redovan popust od 20% za narudžbine putem SMS-a; detaljno uputstvo možete naći na sajtu www.kreativnicentar.rs
- **super popust** od 40% za pojedine naslove tokom posebnih SMS prodajnih akcija
- mogućnost da budete jedan od 10 srećnih dobitnika knjige; izvlačenje dobitnika svakog meseca; izveštaj o dobitnicima na sajtu www.kreativnicentar.rs
- mogućnost da svakog meseca učestvujete u SMS kvizu i budete jedan od 10 srećnih dobitnika knjige ako tačno odgovorite na kviz-pitanje; izveštaj o dobitnicima na sajtu www.kreativnicentar.rs
- mogućnost da se uključite u raznovrsne kreativne SMS akcije koje pripremamo samo za članove SMS kluba

Organizator SMS servisa: STARION
Telefon za reklamacije: 011/ 220 63 53

Cena svake poruke je
20 din. + PDV

OBAVEŠTENJE ZA ČLANOVE:
Članarinu nije potrebno obnavljati,
ona važi sve dok se ne odjavite

Kreativni centar, Gradištanska 8, Beograd
011/ 38 20 464, 38 20 483, 24 40 659
e-mail: info@kreativnicentar.rs
www.kreativnicentar.rs

Kreativni centar

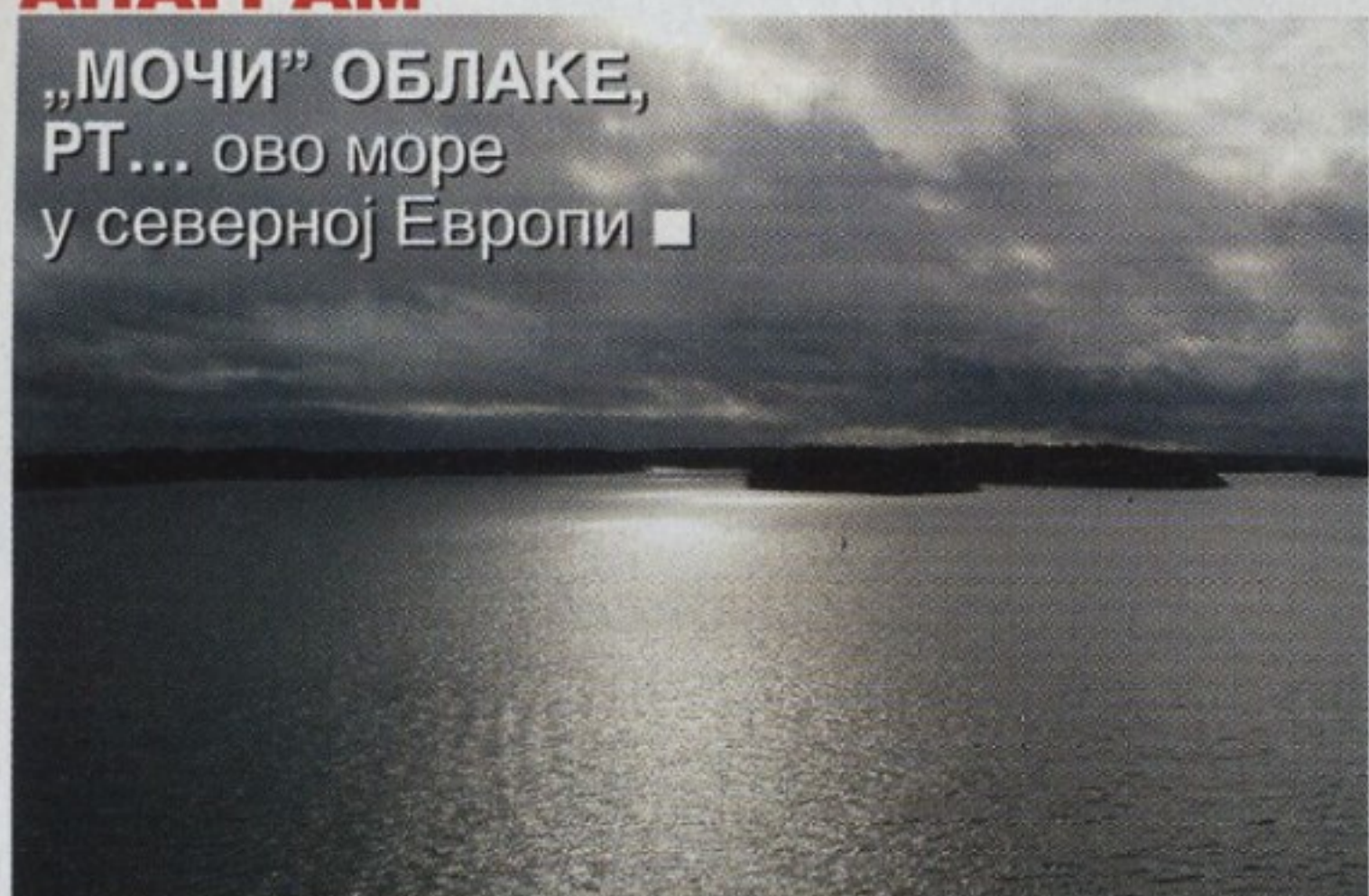
Kreativni centar 2009

2490

ЕНИГМАТИКА

АНАГРАМ

„МОЧИ“ ОБЛАКЕ,
РТ... ово море
у северној Европи ■

ПОТРАЖИТЕ ДЕВЕТОГ!

Почетна слова презимена осам личности
дају презиме италијанског сликара Амедеа ■

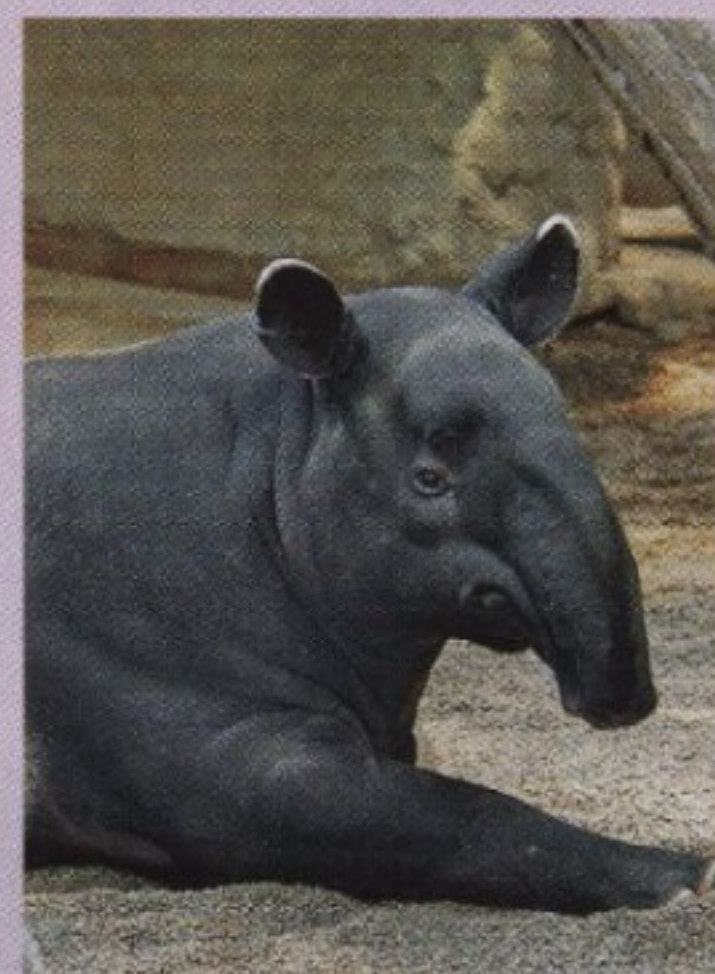
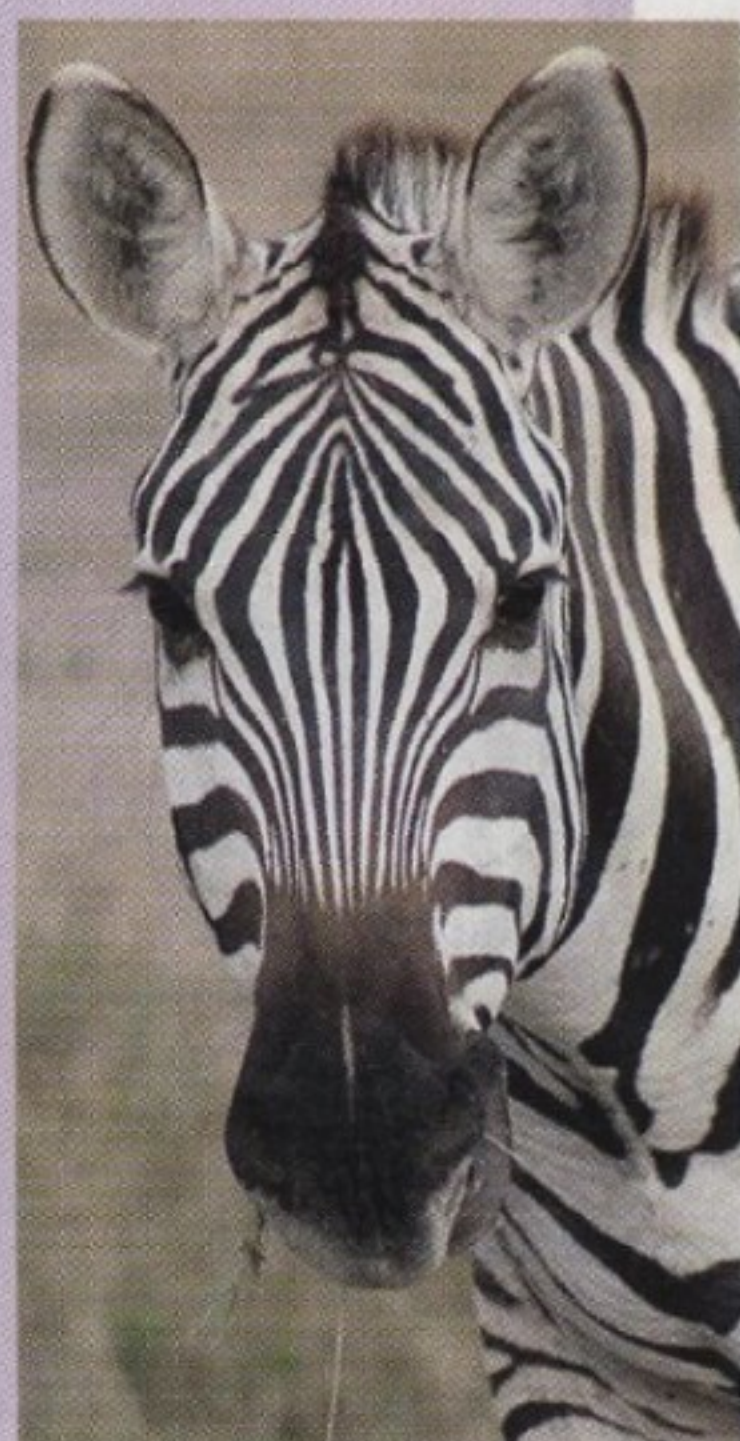
1. Италијански писац, Алберто („Римљанка“)
2. Композитор чувеног дела „Кармина Бурана“
3. Француски филозоф, математичар и физичар, Рене
4. Норвешки писац, написао драму „Нора“
5. Аутор дела „Јунак наших дана“, Михаил
6. Написао причу „Мост на Жепи“
7. Немачки филозоф, Фридрих („Тако је говорио Заратустра“)
8. Са Петровом написао „Златно теле“
9. ?

СЛАГАЉКА

	И			

Називе пет
животиња са
слика упишите
водоравно
у слагаљку
како бисте
у дијагоналним
пољима добили
назив још једног
представника
животињског
света ■

АНАГРАМ О ЈУБИЛЕЈУ (+О)

БОГАМИ, СВАКОГА ПЕТКА ИЗНЕНАДИ ДЕДИН ЛИСТ
Свакога петка читао га мој деда, па мој отац,
а данас ја и моји синови ■

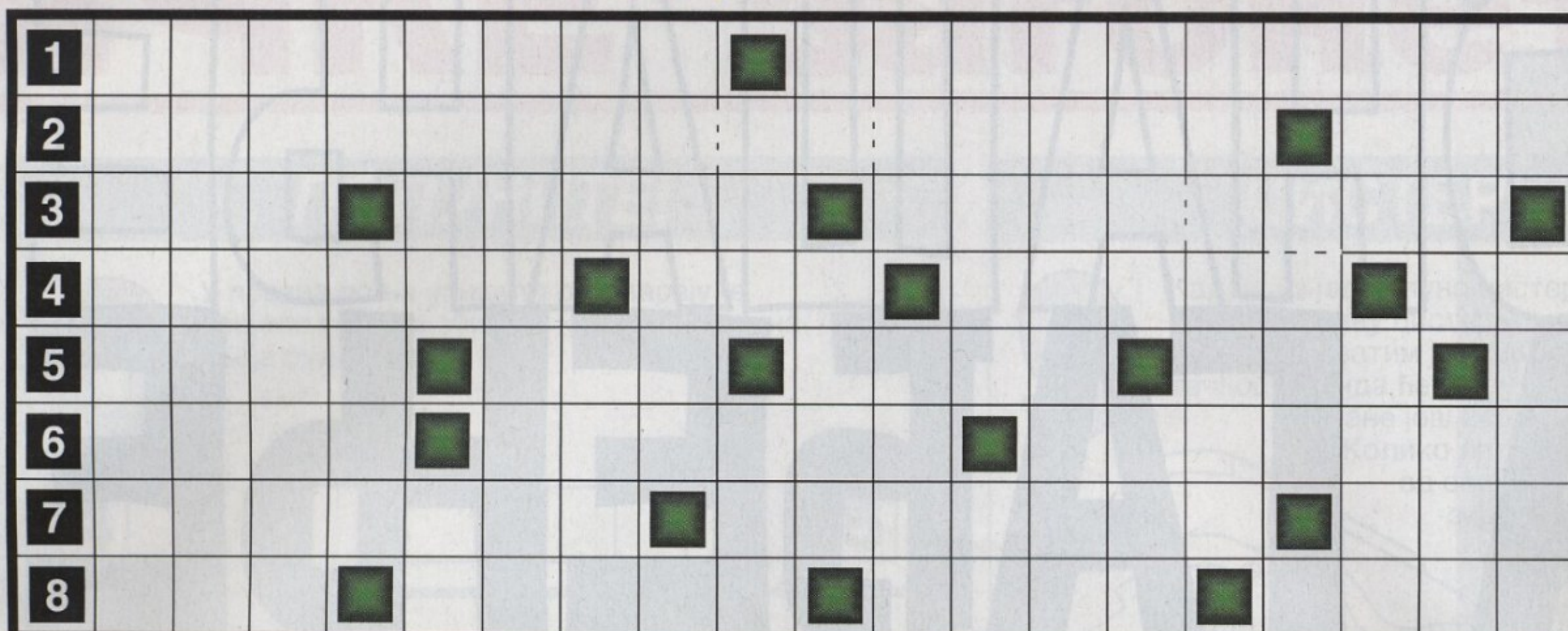
МИТОЛОШКА ПОГАЂАЉКА

АПОЛОН (2)
ХИПНОС (2)
ВЕНЕРА (3)
ПЛУТОН (3)
СЕЛЕНА (3)
?????? (6)

У загради је
наведен број
погођених слова.
Тражени појам
добићете
анаграмирањем ■

КОМБИНОВАНА УКРШТЕНИЦА

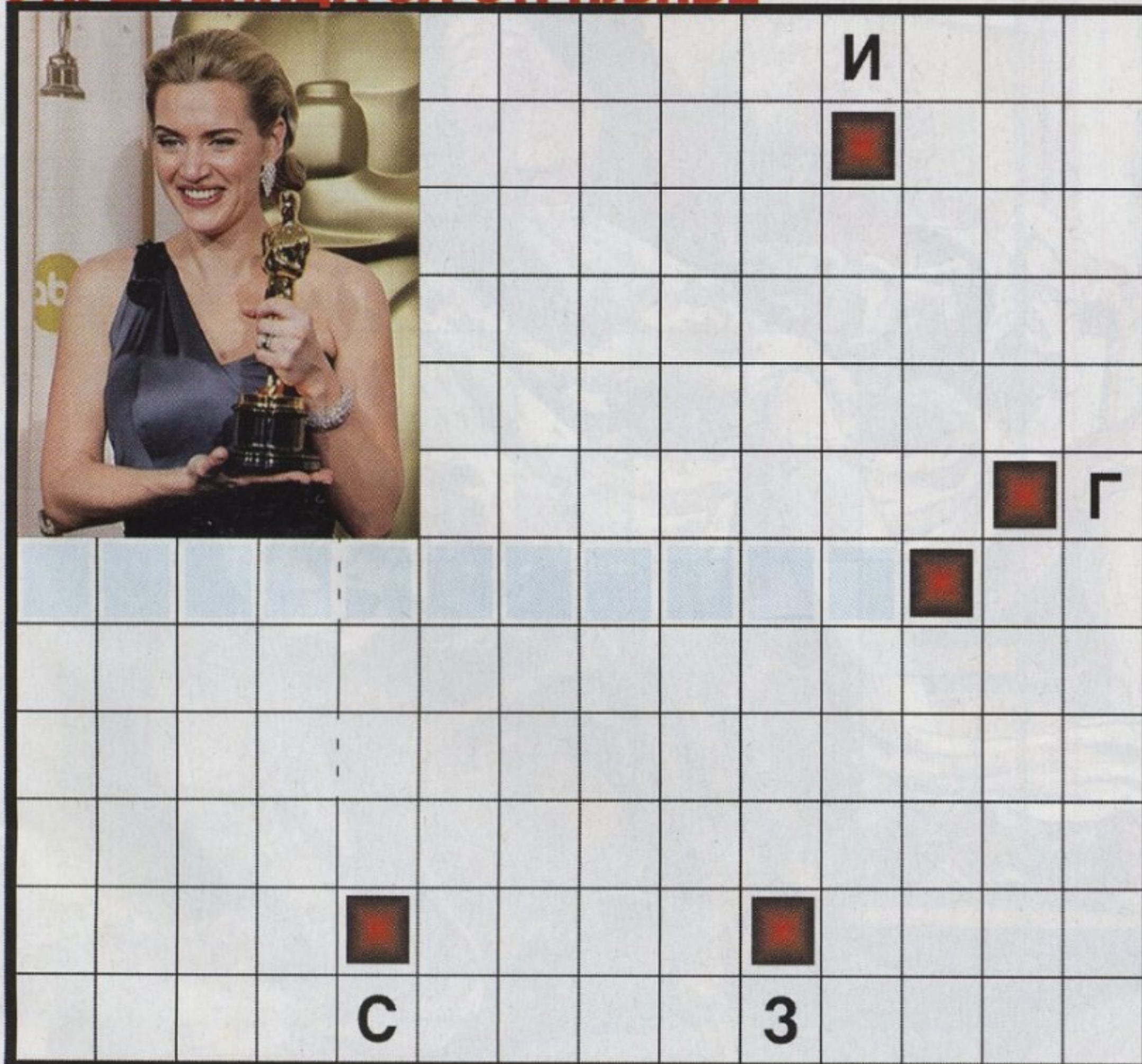
Ову укрштеницу водоравно решавајте као класичну а усправно као мозаичку.

ВОДОРАВНО: 1. Женина сестра – Књижевник у позоришту који бира комаде за репертоар (мн.), 2. Филм који је ове године добио награду „Оскар“ за најбољи филм (слика) – Дуго временско раздобље, вечност (грч.), 3. Славна тркачица с Јамајке, Марлен – Америчка глумица, Мерил – Редитељ филма са слике, такође добитник „Оскара“, 4. Говорити неистину – Канал за одвод воде – Прост број – Авенија (скр.), 5. Америчка глумица, Бети – Изумрла птица, моавка – Коњски поводац – Град у Србији – Ознака за разред, 6. Кончићи – Биљка брђанка – Наш сликар, Стојан, 7. Носити одозго – Торбица за стреле – Башта, 8. Господин (грч.) – Бундева – Италијански поздрав – Притока Дунава код Београда ■

УСПРАВНО: АЛЕЈА, АЛИГАТОР, АНИС, АРИЈАН, АЦИД, ВИТАМИНИ, ВРАТА, ДА, ЗОЛА, ЗУКО, ИН, ИНТИМАТИ, ИТ, ИТА, КЕР, ЛАБА, МИНЕРАЛИ, ОД, О’НИЛ, ОРИК, РАО, РЕЈ, РУД, СИ, СМОЛЕНСК, СПА, ТЕБАНАЦ, ТОСТ, ЦРВ, ШИВА ■

УКРШТЕНИЦА ЗА СТРПЉИВЕ

У означена поља упишите име и презиме глумице са слике која је ове године добила награду „Оскар“. Укрштеницу даље решавајте распоређујући речи из пописа и уцртавајући црна поља која недостају.

ГНАТИ, АГРАР, АК, АЛЕКСИС, АОНИ, АПАРАТ, АРНУ, ВАНС, ГЛАС, ЕПИТЕЛ, ЗА, ЗАТВОР, ЗТ, ИЗВОРИ, ИРОН, ИСТРАГА, ИТО, ЈАГОДЕ, ЈУТРО, КАЛИНА, КАО, КАПИТАЛЦИ, ЛЕКАР, ЛИГА НАРОДА, НАЈА, НЕДА, ОДРОН, ПАТАРЕН, ПЕ, РАДИО, РАС, РИВС, РИС, СИВ, СЛИКАРСТВО, СПОРТИСТИ, СР, СТ, СТОКА, ТЕКИЈА, ТОКА, ТРА, ТРЗАЈ, ТРС, ТРСКА, УГЛЕДАТИ, УТА, ЦВАТ ■

КОЊИЋЕВ СКОК

КО	ША	КО	СЛУ
РЕ	НЕ	СВА	ЗЛО
СЛУ	А	ША	НИ
ГА	ГО	ЧИ	КО
НИ	ГА	КО	ЈОШ

Крећући се по принципу скакача у шаху, прочитајте народну пословицу ■

ПОНАШАЊЕ ЗА ГАЂЕЊЕ

**Чачкање носа,
испуштање
гасова, зевање,
пљување...
поступци су који
нису пријатни
за околину.
Иако никоме
не наносе штету,
временом су
у друштву
постали
неприхватљиви**

**Луј XIV имао је тегобе
с варењем хране,
па је сатима седео
на клозетској шољи
у друштву дворјана
и гостију.**

Шта мислите о чувеном италијанском мотоциклисти Валентину Росију који „наместа породично благо” приликом почасног круга на тркачкој писти? Или о бившем британском премијеру Тонију Блеру који зева у Парламенту? Или о Хилари Клинтон која чачка нос за време предизборне кампање за председника Америке?

Зашто те физиолошке радње изазивају толико згражавање или подсмеваше, поготово што је реч о природним појавама својственим здравом човеку? Једно истраживање из 2002. године, које је спровео Музеј науке из Лондона, показало је да 33 одсто испитаника чачка нос макар пет пута дневно, још толико признало је да подри-

гује на јавном месту, а 29 одсто да испушта гасове. При том, сматра се да није пријатно за гледање, слушање и мирисање ни кад неко чачка зубе, сече нокте, пљује, врши велику или малу нужду...

На горе постављена питања није лако одговорити, јер се на различитим меридијанима различито гледа на поменуте појаве које, уз-

гред буди речено, нису никаква претња по људско здравље. На пример, подригивање је нагло избацивање стомачних гасова насталих бактеријском ферментацијом хране. Дакле, избачени ваздух није опасност по неког ко се нађе у близини. У појединим арапским земљама подригивање се сматра знаком похвале и уживања у храни, а на неким острвима у Тихом океану гост не улази у нечију кућу док не чује позив домаћина у виду подригивања. У западним земљама то је ружан и некултур-

По мишљењу руског књижевног критичара Михаила Бахтина, забране оваквог понашања настале су око 1600. године, у време европских апсолутистичких монархија које су на тај начин хтеле да направе још већу разлику између повлашћених и обичних грађана. Стога се лепо понашање одликовало обуздавањем тела.

Како је време пролазило, тако се као „цивилизовано понашање” све више подразумевало строго савладавање телесних и сексуалних нагона, сматра не-

мачки социолог Норберт Елис. Цивилизованим се сматрао само онај ко је умео да се обуздава, а сви други били су простаци. Раскош дворског живота створио је нови однос стида према телесним испољавањима, која су полако ограничавана на спаваћу собу и купатило.

Кад неко зева, хигијенска је потреба да се рука стави преко уста јер том приликом излазе сићушне честице воде у којима могу да се нађу вируси и бактерије. Ипак, много је опасније додиривати дирке на тастатури туђег рачунара или ручке колица у самоуслугама које насељавају колоније бактерија. Људи се од зевања устежу зато што се тиме открива нешто интимно, а може и да ука-

же да је особи која зева досадно у друштву у ком се налази.

Тако је било од давнина: прича се да је Веспасијан замало избегао смртну казну зато што се усудио да зева док је цар Нерон певао у римском позоришту. У неким културама зевање има сасвим другачије значење. На пример, поглавица индијанског племена Апача звао се Џеронимо, „онај који зева”. У племенским заједницама зевање је вероватно задржало значење превласти у пирамида владања, слично као код неких животињских врста. Наиме, за многе сисаре зевање (с раширеним чељустима и видно истуреним зубима) знак је моћи и агресивности. Можда и код човека

Италијански глумац Уго Тоњаци у улози петомана у филму из 1983. године: испуштање гасова такође је невоспитан гест, али разни геови на ту тему често изазивају буру смеха.

ран гест, вероватно и зато што се повезује с повраћањем, уистину непријатним чином. Прихватљиво је можда у кругу породице или појединих пријатеља, али ипак многима смета.

Обуздај тело!

Слично важи и за испуштање гасова, иначе знак правилног рада црева. Сматра се да задржавање гасова изазива затвор или тврду столицу, дакле, штетно је. Ипак, такво понашање било је забрањено у јавности још у 16. веку, судећи по чувеном делу свештеника Ђованија дела Каса „О уљудном понашању” из 1558. године.

И Дејвид Бекам и Хале Бери понекад ставе прст у нос, па су публици тако чак и симпатични јер су им некако ближи.

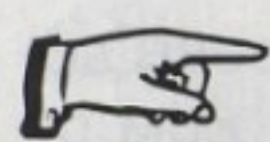

Човек који на јавном месту чачка нос сматра се невоспитаним, као кад би обављао неке друге ствари везане за личну хигијену.

САДРЖАЈ ИЗ НОСА КАО ВАКЦИНА

Фридрих Бишингер, угледни аустријски пнеумолог из Инсбрука, изненадио је свет кад је изјавио да деца треба да поједу грумуљице које изваде из носа. Деца то, наводно, одвајкада воле да раде, а родитељи им бране. Овај лекар тврди да због великог присуства бактерија у тим лоптицама њихово варење у цревима изазива појачано стварање антитела и јача одбрамбени систем. То је слично вакцини која јача одбрамбене способности организма уносећи у тело мале количине штетних твари. Ако ова необична теорија, објављена чак и у угледном научном часопису „Њу сајентист”, буде потврђена, чачкање носа и једење сакупљеног садржаја постаће корисна навика ■

постоје неки трагови овог исконског понашања.

А чега има лошег у чешкању? Па то је својствено чак и шимпанзама које узајамним биштењем крзна једне другима показују приврженост. Међутим, код људи је то знак запуштености, прљавштине, чак и могућих здравствених тегоба. Али, припадници народа с Папуе Нове Гвинеје воле да једу вашке које једно другом скидају из косе.

Живимо у позоришту

Појам хигијене умногоме зависи од навика које владају у одређеним култура-

ма. А и Европљани и становници Папуе су у праву кад своје навике сматрају исправним а туђе погрешним. У нашој култури све што предузимамо у вези с хигијеном обавља се у тајности, у купатилу, скривено од туђих погледа. Лепо понашање налаже да вишак хране међу зубима не уклањамо прстима, па чак ни чачкалицом ако уста не покријемо руком. Исто важи и за уклањање прљавштине испод ноктију.

А зашто? Разлоге је изнео канадски социолог Ирвинг Гофман, који каже: „Друштвени живот је као глума у позоришту где сва-

Бивши енглески премијер Тони Блер зева на састанку председника влада Г8.

ко игра улогу пред публиком која је испред њега. Тако постоји понашање за сцену и иза сцене. А иза

сцене је све у полумраку, безбедно, тамо нико не може да вас гледа и узнемирава. Лична хигијена обавља се далеко од друштвеног живота да се не би нарушила пажљиво грађена слика с којом се појављујемо у јавности.”

Кад се говори о људским излучевинама као што је измет, ствари су сасвим другачије јер се тим путем може пренети зараза. Но, у античком Риму нико се није осећао непријатно ако нужду обавља у групним клозетима, у друштву, чак и да том приликом води важан разговор. Од средњег века црква је јавне клозете прогласила нечистим местом, па је и обављање нужде на јавном месту постало неморално. Изузетак је био Луј XIV који је госте примао седећи на WC шољи због затвора. Током времена нужда је коначно постала лични чин. Док се мала нужда, посебно међу мушкарцима, још ту и тамо обавља групно али само у посебним приликама, велика је постала лична ствар. Изузетака увек и свуда има: на пример, на Соломонским острвима вршење велике нужде је обред који заједнички обавља цело село.

И пљување је ушло на листу ружног понашања из здравствених разлога. Да би се променила навика људи да пљују где год стигну, у развијеним градовима

РЕКОРДНО ПОДРИГИВАЊЕ

У месту Ређоло, у Италији, од 2002. године одржава се такмичење у подригивању и то у различитим категоријама: најјаче, најдуже, с изговором... О његовом успеху код публике говори и осамнаест хиљада гледалаца који су протекле године посматрали такмичење. Приход од улазница иде у добротворне сврхе, болницама из краја. Најбољи постигнути резултати су: један минут и 18 секунди за најдуже непрекидно подригивање, 142,9 децибела (као плутун из ватреног оружја) за најјаче. Подригивање уз говор велика је вештина, јер такмичари том приликом изговарају неке романтичне реченице или чак певају песме ■

На неким острвима у нечију кућу може да се уђе само пошто је домаћин подригивањем упутио позив.

Зевање на Нероновом „концерту” Веспазијана умало није коштало главе.

почетком 19. века поста-
вљене су пљуваонице, али
се после епидемије шпан-
ског грипа 1918. и 1919. го-
дине, кад је умрло на мили-
оне оболелих, то показало
лошим па су после Другог
светског рата уклоњене.

Отада је пљување по улици
знак веома лошег васпита-
ња, али је на истоку та на-
вика и даље распростра-
њена.

И забрана чачкања уши-
ју да би се извадиле на-
слаге масноће или чачка-

ња носа да би се извукла
прљавштина која запу-
шава проток ваздуха, на-
стала је из хигијенских, то
јест здравствених разло-
га. Слузокожа у носу и це-
румен у ушима штите ове
оргane од продора гљиви-
ца и бактерија, па су са-
мим тим пуни ових микро-
скопски ситних организа-
ма. Но, човек једноставно
не може да се уздржи да,
тајно или јавно, и више пу-
та дневно стави прсте у
носне шупљине, посебно
кад живи у загађеној око-

Фонтана Клауса Вебера
у Лондону која „повраћа”
изазива одвратност код
пролазника.

лини где се прашина лепи
за унутрашњост ноздрва и
смета. Људски је и уздр-
жавати се и понекад по-
грешити ■

З. М.

НАЈОДВРАТНИЈЕ КОД ЉУДИ ЈЕ...

Кит Алан и Кејт Бариц, двоје аустралијских
научника са Универзитета Монаш, замолили су
одређени број особа да процене разне „производе”
људског тела и оцене их оценама од један до пет, од
„много одвратно” до „није одвратно”. На првом мес-
ту по одвратности нашао се измет и повраћка које
је тако оценило 85 одсто испитаника. Следе мен-
струална крв (80 одсто мушкараца и 47 одсто жена),
подригивање (78 одсто), гној (67 одсто), сперма и
мокраћа (58 одсто). Зној је добио осредњу оцену, а
међу најмање одбојним налазе се остаци исечених
ноктију, задах из уста, крв из ране, прамен косе,
мајчино млеко и сузе.

Научници су установили да човек не мора да
додирне нешто гадно да би осетио одвратност, већ
су довољне и речи које нешто тако описују. Зато и
постоје изрази који мање очигледно описују одлазак
у тоалет, месечни циклус и слично ■

У Јапану
и Кини у
моди су
кафићи и
ресторани
са
столицама
клозетским
шољама.

Плакат који
становнике
Шангаја позива
да не пљују по
улицама.

Људи на Истоку
и даље пљују
где год стигну,
тако да је пред
прошлогодишњу
Олимпијаду у Пекингу
вођена велика кампања
против ове лоше навике.

Који би начин био најбољи да се разуме друго живо биће? Прихватио бих мишљење водећих етолога, стручњака за проучавање услова и начина живота појединих животиња: требало би се уживети у њихову улогу, кретати се, осматрати, послушквати и понашати се као оне.

Иако и даље постоје нагађања која је највећа змија на свету, а многи тврде да је то мрежаста питон (*Python reticulatus*), ја бих ипак рекао да је анаконда ас међу асовима. Можда није најдужа, али сигурно је најтежа – женка достиже тежину већу од сто килограма.

Уосталом, откуд та појама да се било која животиња упише међу рекордере? Величина нам сигурно неће помоћи да проникнемо у тајанствено понашање џиновске анаконде или схватимо како она живи. Зато сам покушао оно што се чини на изглед немогућим: уживео сам се у њену улогу.

Једем самог себе

Анаконда доживљава свет који је окружује на начин сасвим стран људима. Пре свега, њене очи, постављене на врх главе, другачије су грађе од наших. Пошто нема уши, звуке око себе чује треперењем и подрхтавањем плућа. Обитава у спарним и влажним мочварама Јужне Америке где је током целе године температура често изнад тридесет степени Целзијуса. Обично загњурена под водом, мета је пијавица и разних других тропских бескичмењака с којима, што би за човека било сасвим непојмљиво, живи у највећем складу.

Кад крене у потрагу за храном, анаконда је у стању да прогута плен готово исте величине као што је и сама. Поређења ради, то би било као да човек за један оброк поједе око шездесет килограма меса, гута

ЛИЧНА КАРТА

ЗЕЛЕНА ИЛИ ЏИНОВСКА АНАКОНДА

Eunectes murinus

ДУЖИНА: до 5,5 метара.

ТЕЖИНА: мужјаци од 6 до 8 килограма, женке до 110 килограма.

ИСХРАНА: дивље свиње, јелени, капибаре, кајмани, корњаче, птице.

ПАРЕЊЕ: не зна се тачно кад је женка полно зрела, вероватно са осам или десет година. У телу женке јаја се излегу за нешто више од седам месеци. На свет доноси између 20 и 30 живих младунаца који су на рођењу дугачки око 90 центиметара.

СТАНИШТЕ: баре, мочваре и реке у подручју Амазона и Оринока у Јужној Америци: Венецуела, Бразил, Колумбија, Еквадор и северни део Перуа.

УГРОЖЕНОСТ: иако се не сматрају

угроженом врстом, смањивање подручја на којима живе може у будућности да их доведе на црвену листу ■

Анаконда клизи према реци у потрази за што скровитијим местом у мутној води. Чим се нађе испод површине, у заседи чека плен.

ДА ЛИ СТЕ ЗНАЛИ?

Анакондама канибализам није стран: догађа се да женка прогута мањег мужјака ■

У ЗАГРСЉАЈУ АНАКОНДЕ

Хесус Ривас, зоолог из Венецуеле, већ седамнаест година проучава змије о којима иначе владају многе предрасуде. Он покушава да сагледа свет њиховим очима. Ово је Ривасова прича

га осам сати, а онда шест или осам месеци више ништа не стави у уста. И, на крају, оно што ме је такође задивило – људи су их прогласили хладнокрвним бићима, а оне се паре четири недеље без прекида!

Без обзира на то што знам да није лако бити у кожи анаконде, ипак то покушавам већ седамнаест година. Непрекидно сам на терену у Љаносу, подручју мочвара, плавног земљишта и густе шуме које се налази на граници између Венецуеле и Колумбије. До сада сам пратио и посматрао на стотине анаконди и, колико је у мојој моћи, настојао да размишљам на њихов начин.

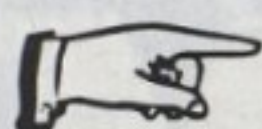
За почетак, највише ме је копкало како налазе плен. Посебно женке, знатно веће од мужјака.

Анаконда обично вреба у близини обале, зароњена под водом и чека да се на појилу појави јелен или неки други, већи сисар. Шаре по телу омогућавају јој да се стопи с околином, тако да ју је тешко приметити. Из мутне и блатњаве воде вире јој само очи и ноздрве. Кад је плен близу, згрчи мишиће и тело претвара у неку врсту опруге да би избацила циновску чељуст и зарила је у тело жртве. Тај угриз није смртоносан.

НЕУХВАТЉИВА ДИВЉАКУША

Хесус Ривас, професор зоологије на Универзитету у Венецуели, од 1992. године један је од оснивача Друштва за проучавање анаконди у дивљини. Проучавајући годинама ове змије, Хесус је дошао до невероватног закључка: не постоји могућност да им се тачно измери дужина. Све зависи од технике која се примењује и ћуди саме змије која (не)пристаје да јој се растегне тело. Недавно је у Љанос стигао Хесусов пријатељ који је успео да ухвати и измери анаконду која је била дугачка пет и по метара. Иста змија, кад ју је Хесус касније измерио, била је дугачка 4,2 метра (!). Баш зато је веома тешко тачно утврдити колико може да буде дугачка анаконда ■

Анаконда мора чврсто да се ухвати за жртву, која јој је нека врста упоришта, да би могла, брзином муње, да избаци тело из воде и обмота се око плена, све док животиња не издахне.

На овом месту бих застао. Размислите, анаконда се месецима није покретала. Кад би човек толико времена провео у стању мировања, признаћете да би тешко померио било који део тела. Џиновска змија нема тих тешкоћа, природа ју је обдарила снагом да, упркос вишемесечној непокретности, савлада чак и три метра дугачког крокодила. Зграби га, повуче под воду и држи га чврсто све док га не удави.

Људи нису укусни

Чини се као да анаконда с лакоћом хвата плен. Није увек баш тако. Кад се, рецимо, ова џиновска змија намерачи на капибару, у опасности је да буде озбиљно повређена. Овај нимало безазлени сисар све ће учинити да се одбрани и спасе живу главу. Кад анаконда заклопи чељусту око неког дела капибаре, овај највећи глодар на свету у самоодбрани почиње да је гризе и уједа. Често јој нанесе такве повреде да анаконди нема спаса.

Анаконди није увек лако да ухвати плен и зато се она тако ретко храни. Пратећи змије у природи, утврдио сам да се поједине одрасле женке почасте и огромним залогашем, додуше само једном годишње. Остатак времена проводе одмарајући се и прикупљајући снагу за напад.

Ако анаконда може да савлада плен који је некад њене величине, поставља се сасвим оправдано питање: да ли је на њеном јеловнику и људско месо? Без обзира на то што колају различите приче о анакондама, не постоји ниједан писани траг којим би се потврдило да је ова џиновска змија некада појела човека. Додуше, два пута сам био сведок сусрета блиске врсте. Једном приликом, захваљујући лудој срећи што су се једној мојој сарадници поцепале панталоне на коленима, змија није успела довољно чврсто да је ухвати чељустима и одвуче у воду. Други пут, кад је анаконда напала једног од мојих помоћника, био сам довољно присебан и брз да га одбраним.

У сваком случају, слободно може да се каже да није у природи анаконде да једе

Погрешан је утисак да ова анаконда зева. Кад прогута плен, змија мора да олабави уста и врати их у првобитан, природан положај.

▲ НАПАД

Слично бои констриктор, змији из исте породице, анаконда се ослања на мишићаво тело којим се снажно обавије око тела жртве, док она не издахне. Џиновска змија је за оброк одабрала кајмана ■

▲ ЈЕЛО

Кад усмрти жртву, анаконда почиње да је гута. Изузетно растегљива вилична кост омогућава јој да отвори џиновску чељуст и прогута и ону животињу чије је тело шире од њене главе ■

У ТРИ ЗАПОГАЈА

ВАРЕЊЕ ►

На први поглед јасно је да је анаконда прогутала плен, види јој се то по надувеном телу. Сад је тренутак да змија нађе неко скровито место и да се, док вари, одмара и мирује неколико наредних месеци. Иначе, желудачни сокови анаконде три пута су јачи од човечијих ■

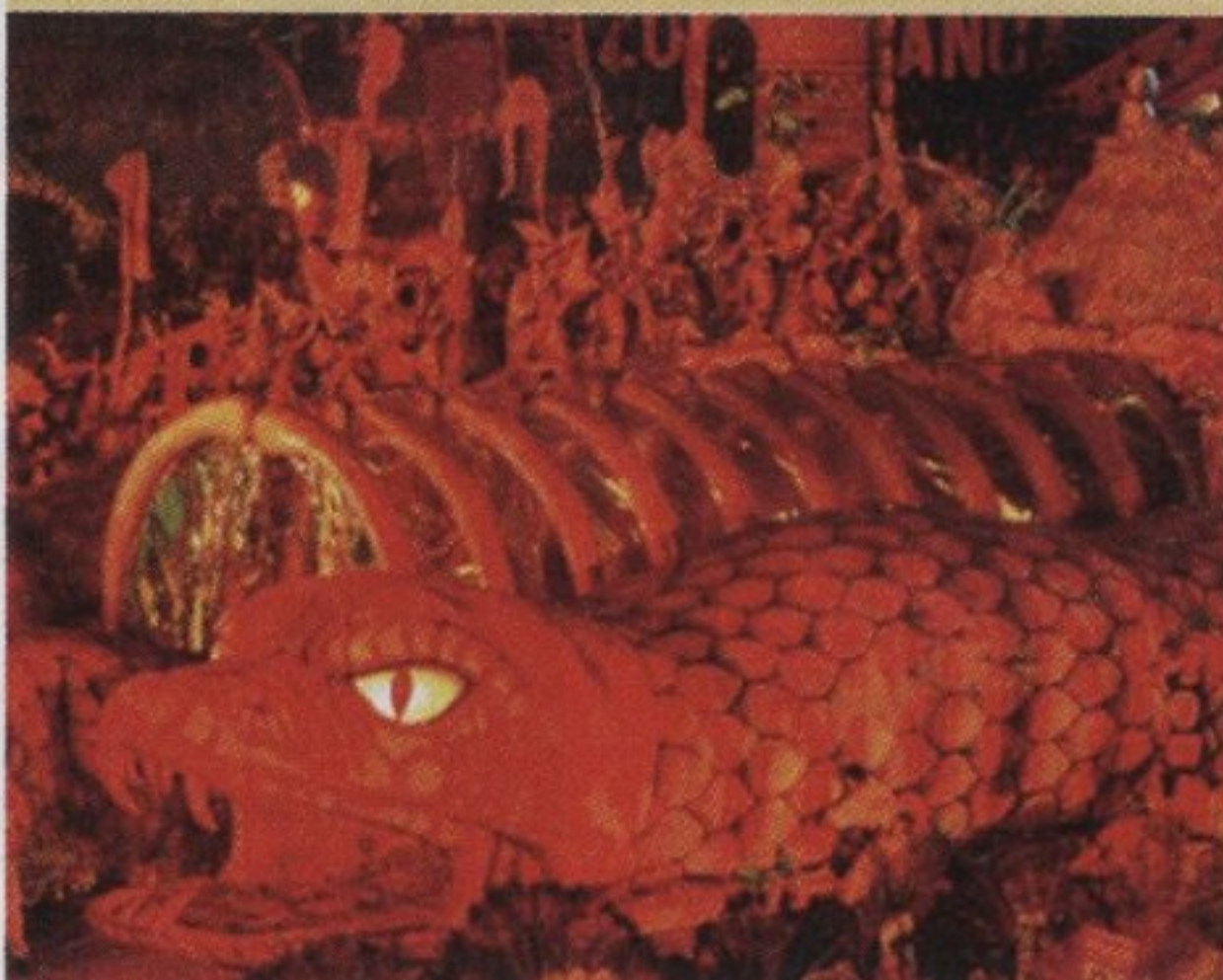

Око женке се створило клупко мужјака спремних за парење.

ШТА КАЖУ ПРЕДАЊА?

Око анаконди увек су се плеле најневероватније приче. Европски истраживачи који су у 18. и 19. веку одлазили до Амазоније, враћали су се у домовину и ширили гласине о опасним змијама, дугачким и по тридесет метара. Овакве гласине никада нису потврђене, али су покренуле снимање филмова у којима циновске змије нападају и једу људе.

Људи који деле простор с анакондама знатно су наклоњенији овим змијама. Сматрају их чуварима река и шума. У Бразилу се једном годишње одржава фестивал који се врти око једне легенде: на једног младића бачене су чини и он се претвара у анаконду. Многобројни пријатељи узалудно покушавају да уклоне чини и да га поново претворе у човека. Младић само ноћу добија људско обличје и до данашњег дана лута обалама река ■

људско месо, без обзира на то што би без тешкоћа савладала човека ситније грађе. Анаконда има растегљиву виличну кост и могла би довољно да разјапи чељуст и прогута човека.

Људи су до сада углавном избегавали подручја у којима живе анаконде. Међутим,

како се животни простор смањује, а људи све чешће задиру на њихово подручје, није искључено да ће у будућности бити знатно више сусрета змија и човека.

Он није – она

Кад дође време парења, за једну женку заинтересовано је и по тринаест мужјака. Као неке циновске шпагете, обавијају се око ње, чинећи огромно клупко које пулсира од љубавног заноса. Циљ толиких мужјака је да одгурају остале супарнике и оплоде женку. Крупнији мужјаци труде се да с тела женке збаце оне ситније и извуку премију – продужење врсте.

Иако би се из овога извео закључак да већи мужјаци имају предност, није тако. Одрасле женке тешке су у просеку више од тридесет килограма, а мужјаци највише десет. Зашто су мужјаци толико ситнији?

Током истраживања научио сам да пол анаконде може да се препозна и на први поглед. Ако ја могу да их разликујем, сасвим је извесно да то могу и оне саме, пре свега изостреним чулом мириса. Али, у пракси је нешто сасвим друго. Замислите мужјака који се нашао у огромном клупку око женке. Глава му је често зароњена у мутну и блатњаву воду и тада му не помаже ни чуло мириса ни вида. Преостаје му само да се ослони на реп којим се бори с другим мужјацима и да, дословно пипајући у мутном, разазнаје ко је ко.

Понекад се догађа да, ослоњени на чуло додир, поједини мужјаци погрешно процене и помисле да су неки већи примерци мужјака заправо – женке и, пуни жара, баце се на њих. Наравно, та погрешна процена за мужјаке значи само изгубљено време и неостварен циљ. У свету мужјака анаконди бити већи од других не значи предност. Зато се природа побринула да су мужјаци у просеку тешки од шест до осам килограма – ни сувише мали, али ни велики.

Године рада научиле су ме да, само под условом да што боље упознамо њихов начин живота, можемо да живимо у складу с овим јединственим гмизавцима ■

Хесус Ривас

Живот је бајка

**МИОДРАГ
ИЛИЋ
БЕЛИ**

Дешавало се некада
да Душко Радовић
није успевао
ни до касно увече
да заврши писање
сонгова за серију
„На слово,
на слово”. Стихови
су стизали у цик
зоре. „Текстови ће
те чекати испод
прага. Ти их ујутру
узми и компоњуј!”,
рекао би Душко
Миодрагу Илићу
Белом

Некада давно била једна телевизијска емисија за децу. Разумљиво, у почетку у црно-белој техници. Емисија је била толико дивна да су деца која су је гледала постајала не само паметнија него и радозналија, заправо расположена за тражење неочекиваних и необичних одговора на обична питања.

У ствари, то није била само једна емисија, него читава серија од тридесет четири емисије. Први пут приказана је у другој половини прошлог века, 1963. године, а звала се „На слово, на слово”.

**Успомена ова траје
на хартији кад се пише
ал' у срцу кад остане,
тада траје много више.**

Ове стихове написао је Душко Радовић (1922–1984), писац који не само што је умео најлепше да пише о Београду, Београђанима, мушкарцима и женама, плакању, учењу и много чему другом – он је био задивљујући дечји писац с којим се није лако мерити. Јер, управо је

педесет

МУЗИКА ИЗ

Миодраг
Илић Бели
као дечак

и у Риму
шездесетих
година
прошлог
века

Душко Радовић написао текстове за телевизијске емисије „На слово, на слово”.

Бројало се свако слово

Да ли је знао да ће „На слово, на слово” остати у срцима деце и тако трајати много дужи? Свакако дуже од телевизијске траке која је потом избрисана или изгубљена, да би 1975. године, срећом, серија поново била снимљена према старом сценарију.

**„На слово на слово
Бројало је свако слово
Када је дошло последње
слово
Завршило се На слово на
слово...”**

Постојало је више разлога због чега је серија „На слово, на слово” остала у срцима деце као непроцењива драгоценост. Духовити, занимљиви и необични дијалози (какви су се после тога ретко могли чути на нашој телевизији), заправо повод да се деци објасне не само слова, већ огромна моћ језика. Сценографија, савршена глума и... музика. Та музика била је тако лепа, како за децу тако и за одрасле, модерна (често зачињена чаробним прахом пратећих „анђеоских” гласова), да су они који су је слушали могли да развију

истанчани смисао за уметност, гласнију и моћнију од речи.

Знајте добро, деца оних девојчица и дечака који су пре четрдесетак година певали уз серију „На слово, на слово”, нису данас поклоници турбо фолка и не увијају се и не завијају својим гласићима подражавајући фолк-божанства. Та некадашња деца неће их научити таквим „вештинама”. Јер, кад би се тих шездесетих пред дечјим гледалиштем појавио савршени певач и неодољиви музикални шармер Властимир Ђуза Стојиљковић, деца су с правом очекивала нешто врхунско. То се и остварило:

**Стајаћу на једној нози
Као дрво, као рода...
Једна нога довољна је
да се стоји, да се хода...
Хоп...!
Клатићу се као дрво,
ко сунцокрет што се
клати,
и чекати на ципелу
да се својој нози врати...
Хоп...!**

Ко је написао ту чудесну музику? Чија је то рука писала ноте које ће се претворити у мелодије које је немогуће заборавити, које остају као успомена на најпресудније раздобље у животу –

РАДОСНОГ СРЦА

Мића и Аћим
у црно-белој
верзији
телевизијске
серије
„На слово
на слово”

као својеврсни лајтмотив
детињства?

Његово име је Миодраг Илић Бели (1921–1971). Уколико за Душка Радовића важи да га је као дечјег писца тешко превазићи, онда се то исто може рећи за композитора Белог. Он је био заиста необична уметничка личност, о чему ће посведочити и ова кратка прича.

Композитор за све музике

У заоставштини Душка Радовића остало је забележено како су аутори емисије – серију је режирала Вера Белогрић – замислили да ће она изгледати и у слици и у музици:

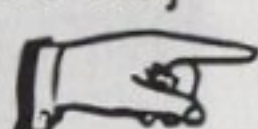
„Хтели смо да у 'Словима' буде много музике, лаке, певљиве, пријатне. Телевизија нам је нудила једног композитора, а ми смо се, на нашу велику срећу, борили и изборили за другог – Миодрага Илића Белог. То је, ако могу да кажем, било судбоносно за 'Слова'. Бели је знао и завршио све музике, и озбиљне и неозбиљне, па ипак му је, као великом детету, било веома блиско оно што су хтела да причају и певају 'Слова'. Његова сентименталност била је здрава и ведрa и било је природно да се она изражава најједноставније. Тако су 'Слова' пропевала из једног радосног срца које је најчистотом стало.”

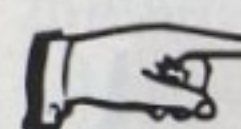
Композитор Миодраг Илић рођен је у Младеновцу 1921. године, у породици лекара. У Београду је завршио средњу музичку школу, али је уписао најпре права. Биле су то поратне године. Родитељи Зора и Драгољуб вероватно су очекивали од сина јединца да дипломира на „озбиљном” факултету, да се бави нечим што ће му пружити пристојан живот. Послушао их је, тачније, удовољио им је.

Међутим, судбина је вребала негде између шест жиа: наима, Бели је одлично свирао гитару. И не само гитару. Био је мултиинструменталиста. Свирао је у саставу „Златна петорка” чији су чланови били и Илија Ге-

нић, Спаса Милутиновић, Боривоје Симић. Кад је завршио Правни факултет у Београду, запослио се у Радио Београду. Студије композиције у класи Станојла Рајичића завршио је 1960. године. Између осталог, написао је Концерт за кларинет и оркестар (овенчан „Христићевом наградом”), Балканску импресију за виолину и клавир, балет „Смрт Милоша Обилића”, музику за филмове „Јутро”, „Подне”, „Није лако бити мали”, „Силом отац”, „Бубашинтер”, као и за дечје серије „На слово, на слово” и „Хиљаду зашто”.

Поред писања музике за позориште и филм, Бели је у одређеном тренутку исказао и љубав и склоност према музици за децу. Да ли зато што је и сам био дете, како је тврдио Душко Радовић, или зато што је имао два сина: Александра и Драгољуба? Раних шездесетих Миодрагов син Драгољуб-Драган, тада дечак, наступио је на фестивалу у Велењу где је певао песму свог оца „Драган и пчела”. Аутор текста био је Миодрагов пријатељ Душко Радовић.

Кад је почело снимање серије „На слово, на слово”, живот се и Миодрагу Илићу Белом и Душку Радовићу веома променио. Ваљало је поштовати захтеве снимања, а пре свега рокове: сваке недеље, осим сценарија, Душко Радовић требало је да напише шест или седам сонгова. Будући да је стално трагао за савршеном реченицом и савршеним стихом, Душку то није било лако. Миодрагови синови Сања и Драган често су ноћу слушали оца како свира. Компонувао је музику на Душкове текстове. Јер, песме су морале да буду спремне до јутра. Деца су то схватала као нешто најприродније, као део породичне приче:

 човек који има децу, треба да пише за децу! Међутим, дешавало се да Душко Радовић некада није успевао ни до касно увече да заврши писање сонгова. Стихови су стизали у цик зоре, кад се писац будио.

„Текстови ће те чекати испод прага. Ти их ујутру узми и компоњуј!”, рекао би Белом.

То је постало нека врста обичаја. Бели је устајао у седам и прва ствар коју би потражио био је лист хартије протурен испод улазних врата. Настајале су незаборавне песме „Све је пошло наопачке”, „Песма уз музичку лествицу и гитару”, „Јануарске звезде беле”, „Песма о одјеку”, „Иза седмог брда”, „Календар”... Једном приликом његов син Драган први се пробудио. Узео је хартију коју је угледао крај врата, направио авион и бацио га кроз прозор! Чим су се родитељи пробудили, схватили су да на уобичајеном месту нема песама. Сазнавши шта се догодило, потрчали су у двориште да траже „летеће” Душкове стихове. Нашли су их.

Према мишљењу композиторовог сина Драгана, најбитнија особина његовог оца, кад је реч о музици за децу, била је способност да препозна мелодијску линију која, једноставно речено, милује дечје уши. Можда му је то тако лако полазило за руком јер је често своје си-

нове успављивао својом музиком.

Било како било, Миодраг Илић Бели сарађивао је са одличним, већ уходаним музичарима, спремним да изведу сваку његову замисао. Обавезни инструменти били су клавир, гитара, контрабас, бубњеви, виолина, усна хармоника... као и три „анђеоска вокала”. Без обзира на то да ли је песма била ча-ча-ча или танго. Иако Душко Радовић није много говорио,

па се није могло наслутити шта заправо мисли, песник и композитор савршено су сарађивали. На захтев редитељке Вере Белогрић, померале су се границе између музике и говора, певаног и изговореног, чинећи оно што ће тек касније бити примењено у многим познатим светским серијама за децу, као што су „Улица Сезам” или „Мапет шоу”.

Величанствена сарадња писца и композитора не би

можда била тако јасно уочљива да није било изванредних певача глумаца, тумача њихове музике и текста. Поред поменутог Ђузе Стојиљковића, ту је био и благородни водитељ емисије Мића Татић (са својим алтер-егом, лутком Аћимом), Лола Новаковић, Љубиша Бачић, Павле Минчић, Предраг Лаковић, Мића Томић, Власта Велисављевић, Милутин Бутковић као Остоја... Изговарајући речи које почињу искључиво на слово о, неким се могло учинити да и Остоја пева. („Осмотрите! Остоја окачио округло огледало. Очаравајуће Остојино огледало! Одлично огледало!”)

И тако, кроз те неочекиване обрте у смислу, у дијалозима што терају на размишљање, у милозвучју, емисије „На слово, на слово” ушле су у историју наше телевизије. У историју наших сећања. Прва верзија серије приказане 1963. и 1964. године заувек је изгубљена. Снимљена је још једном: овога пута Мића и Аћим нису носили црно-беле пепито сакое, већ кариране – у боји. Они који су имали срећу да гледају ову серију, свакако се сећају глумца Миће Татића који уз одјавну шпицу пева једну од најлепших успаванки наше дечје музике:

**„Спавај, Аћиме,
лепо сањај
нек лопта спава
и Остојина глава...
Нек утрну свеће,
нек спава цвеће
и птице и сијалице...
Нек спавају коцке
и слова нека спавају...
Нека се сви ућуте и нека
се сви успавају...
Лаку ноћ! Лаку ноћ!
Лаку ноћ!”**

Миодраг Илић Бели умро је млад, 1971. године. Као што често бива кад говоримо о великим ствараоцима, остаје утеха да су за њим остала његова дела – музика која не застаревља. Можда би је требало чешће пуштати онима који су сада деца. Да би те песме упамтили, па једнога дана и они својим потомцима певали песме из серије „На слово, на слово”. И тако, наизглед лако, ствара се музичка баштина 😊

Мирјана Огњановић

Душко Радовић

ПЕСМА УЗ МУЗИЧКУ ЛЕСТВИЦУ И ГИТАРУ

Иза седмог брда
има једно цвеће – це,
и у цвећу дрво – де,
у дрвету ексер – е,
на ексеру фењер – еф,
под фењером градић – ге,
у градићу амбар – а,
у амбару хрчак – ха...
Цуња, цуња – це, це, це,
це, де, е, еф, ге, а, ха, це!
По пшеници зна да копа,
по печурки зна да штопа,
на ђевђиру зна да везе,
ситно ко да вози чезе...

Це, це – цвеће,
де, де – дрво,
е, е – ексер,
еф, еф – фењер,
ге, ге – градић,
а, а – амбар,
ха, ха – хрчак,
це, це – цуња,
це, де, е, еф, ге, а, ха, це!
А у ствари на гитари
На гитари од шест жица
На повесму од шест жица
Везе песму без граница.

69
dinara

Pročitajte
šta telo želi
da vam kaže!

VAŠ VODIČ ZA ZDRAV ŽIVOT

2486

 vivamagazin.info

dvonedeljnik
od 27. februara na kioscima!

НАЈБОЉА ЧОВЕКОВА ПРИЈАТЕЉИЦА

ЗАВОДНИЦА МАЧКА

Оне су кућни љубимци или слободне уличне мачке, али у оба случаја реч „слобода” иде уз њихову нарав. Иако мислите да о мачкама све знате, прочитајте и занимљивости које следе

6 пута

очи мачке осетљивије су од наших захваљујући посебном ткиву које појачава светлост. Ипак, у потпуном мраку ни мачке не виде ништа ■

25–50

фреквенција је звука у херцима којом мачке преду. Осим јагуара, то раде и све друге дивље мачке ■

44–58

број је кичмених пршљенова мачке (човек има 33–34). Ова животиња има веома покретљиве зглобове и савитљиву кичму, па може свуда да се завуче ■

85

грама тешки су тек рођени мачићи, који су слепи и глуви ■

НАЈРАСПРОСТРАЊЕНИЈЕ РАСЕ НА СВЕТУ

1. персијска	6. рагдол
2. мејн кун	7. сфинга
3. егзотична	8. бурманска
4. абисинска	9. америчка
краткодлака
5. сијамска	10. оријентална

180

степени: за толики угао могу да окрену уши. Мачка има веома развијен слух, препознаје звуке до 65 kHz. Људско ухо чује до 20 kHz ■

19.000.000

чулних ћелија за мирис има мачка у носу (ми их имамо око пет милиона). Помоћу њих осећа мирисе за које ми и не знамо да постоје ■

РАСПРОСТРАЊЕНОСТ МАЧАКА – ЗЕМЉЕ ГДЕ ИХ ИМА НАЈВИШЕ

САД	76,4 милиона
Кина	53,1
Русија	12,7
Бразил	12,4
Француска	9,6
Велика Британија	7,7
Италија	7,4
Украјина	7,3
Јапан	7,3
Немачка	7

120.000

длака расте на површини од 2,5 квадратних центиметара на стомаку. Мажење меког крзна мачке за човека је одлична терапија против стреса ■

48

метара, с колико је пао Енди, мачор који је преживео пад с највеће познате висине – 16. спрата једне зграде на Флориди ■

ПУТ
ОКО
СВЕТА
ЗА
99
ДИНАРА

НАМИБИЈА

РОДНО МЕ ХОМО САП

Куда смо се упутили? Република Намибија, држава на југозападној обали Африке, на Атлантском океану, граничи се с Анголом, Замбијом, Боцваном и Јужноафричком Републиком. С два милиона сто хиљада становника, Намибија се сматра једном од најмање насељених земаља на свету. Једна је од најразвијенијих и најстабилнијих земаља Црног континента.

Површина: 825.418 квадратних километара.

Главни град: Виндхук. Не зна се тачно порекло имена, али се верује да је корен назива у језику африканс и значи „у залеђу ветра”.

Некадашњи назив државе: Све док Немачка после Првог светског рата није остала без царства, земља се звала Не-

мачка Југоисточна Африка. У Намибији и даље живи око тридесет хиљада људи чије је порекло немачко у трећем или четвртој колени.

Шта се догодило кад је Немачка изгубила Намибију? Пошто је Јужноафричка Република помагала Британци-

ма у борби с Немцима, као награду добила је да управља данашњом Намибијом. Суседи су им донели језик африканс, искуство у копању дијаманата и, нажалост, расну сегрегацију познату као апартејд. Пошто је извојевала независност 1990. го-

Седиште
владе
Виндхук

УБУНТУ

Кажу да је довољно само једном посетити Африку и заљубити се у њену величанствену природу. Многи Европљани дошли су у Намибију због посла, а потом су остали из сасвим других разлога, опчињени заласцима сунца над Намибијском пустињом, Атлантским океаном, дивљим животињама које деле пространство с људима. У Намибији, као и у још неким афричким земљама, поштује се „убунту“, што на језику Зулу народа отприлике значи: дух који људи међусобно деле. Иако је деведесет одсто Намибијаца хришћанске вере, не одбацују наслеђе далеких предака ■

*Величанствени
залазак сунца
над Етошом*

ДИЈАМАНТИ ЗАУВЕК, УРАНИЈУМ – НИКАД

Пре више од једног века Јужноафриканци су у Намибији започели с копањем дијаманата. Иако је извоз драгог камења утицао на побољшање државног буџета, не може да се каже да је омогућио и отварање нових радних места. Наиме, пошто се дијаманти углавном ваде с дна океана, у приобалном делу Атлантика, користе се савремене машине на даљинско управљање. Тако је у земљи у којој већина становништва живи у сиромаштву, створена једна од веома развијених економских грана.

На подручју Намибије једно је од најбогатијих налазишта уранијума на Земљи. Тренутно се у овој држави производи око једна петина уранијума у свету, а у будућности се очекује да ће се та количина знатно повећати. Да ли треба да нас радује одлучност владе да производи већу количину основног састојка за израду нуклеарног оружја? ■

СТО ИЈЕНСА

дине, држава је променила име у Намибија, по Намибијској пустињи, другој по пространству у Африци.

Причам ти причу: Осим немачког, африканс и енглеског језика, готово половина Намибијаца говори ошивамбо, језик који има додатних осам племенских наречја.

Шта Намибија даје свету? Велике количине дијаманата. Намибија је један од највећих произвођача овог драгог и драгоценог камена.

И шта још? Уранијум. Процена је да око осам одсто уранијума у свету потиче из Намибије.

Колевка човечанства? Поједини антрополози, као Американац Спенсер Велс, тврде да се хомо сапијенс појавио прво у овом делу Африке, а потом наставио пут ка другим континентима. Дакле, у Намибији је зачет ДНК човека? ■

ВИДИ, НЕМА МЕ!

Иако Намибија слови за веома безбедну земљу, прати је глас скровитог места за људе ван закона. Ова држава није потписница међународних уговора о изручењу бегунаца, због чега је постала рај за људе који желе да „нестану“, али да без оптерећења наставе да се појављују у јавности. Весли Снајпс, амерички глумац и продуцент, 2006. године „случајно“ се затекао у Намибији, баш у тренутку кад су га прозивали за избегавање плаћања пореза. Џејкоб Александер, један од директора великог предузећа „Конверс технолоџис“, такође се одлучио за ову афричку државу чим су га оптужили за мутне послове. У неким кафићима у самом средишту Виндхука није необично видети ни чланове италијанске мафије ■

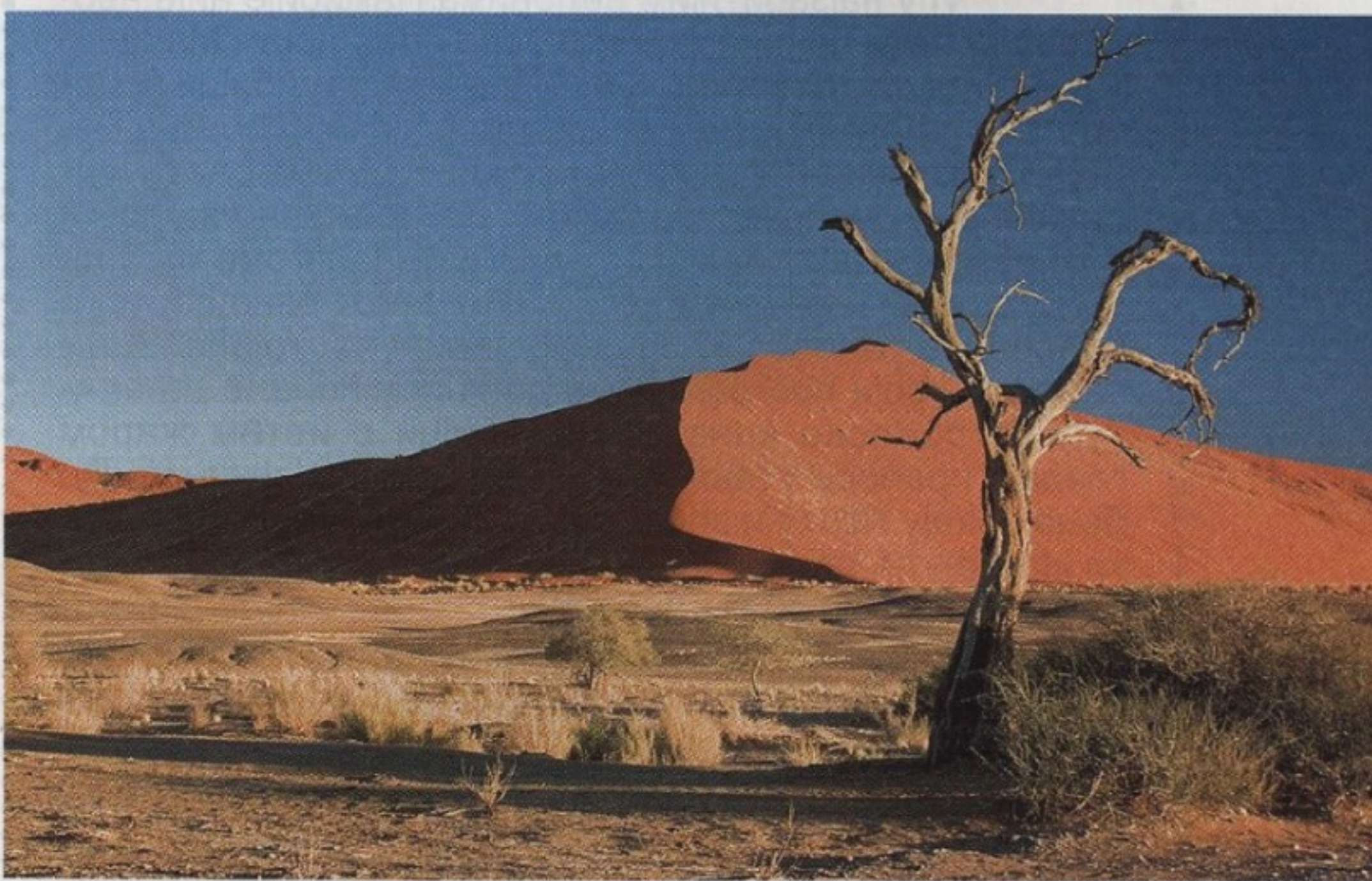

АМЕРИКА У АФРИЦИ

Није необично да Намибијац неког свог уваженог госта одведе на ручак у KFC (Кентаки фрајд чикен), један од ресторана из америчког ланца брзе хране. У овој афричкој земљи ти ресторани омиљени су међу средњом грађанском класом. Ништа мање нису на цени ни јужноафрички ресторани, такође из ланца брзе хране, познати као „Спур стејк ранч“. Уређени су у америчком стилу, са статуама Индијанаца у природној величини, копијама старих џубоксова и постерима с Дивљег запада ■

НИШТА БЕЗ КИНЕЗА

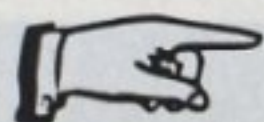
У већини мањих намибијских градова бакалнице држе кинеске породице. Не чуди онда што су се те бакалнице прочуле као „кинеске радње“. У Намибији се израз толико одомаћио да се сада и веће продавнице у којима може да се купи све и свашта, од слаткиша, воћа и поврћа, до новина, цигарета и лутрије, зову „кинеске радње“ ■

НИСМО ЗА ОБАМУ!

У часопису „Економист“, у броју из октобра прошле године, појавио се занимљив текст. Истраживачи овог листа спровели су испитивање и дошли до следећег закључка – да су све земље у свету могле да учествују у избору америчког председника, Намибија би била једна од три државе која би се определила за Мекејна, а не Обаму ■

ФИДЕЛ КАСТРО У ВИНДХУКУ

Седамдесетих и осамдесетих година прошлог века, док је Јужноафричка Република још држала власт у Намибији, непрекидно су се водиле чарке на граници између Анголе и Намибије. У тим војним окршајима САД су биле на страни Јужноафриканаца, а тадашњи Совјетски Савез подржавао је Намибијски ослободилачки покрет. На страну Намибијаца, који су се борили за независност, стао је и ку-

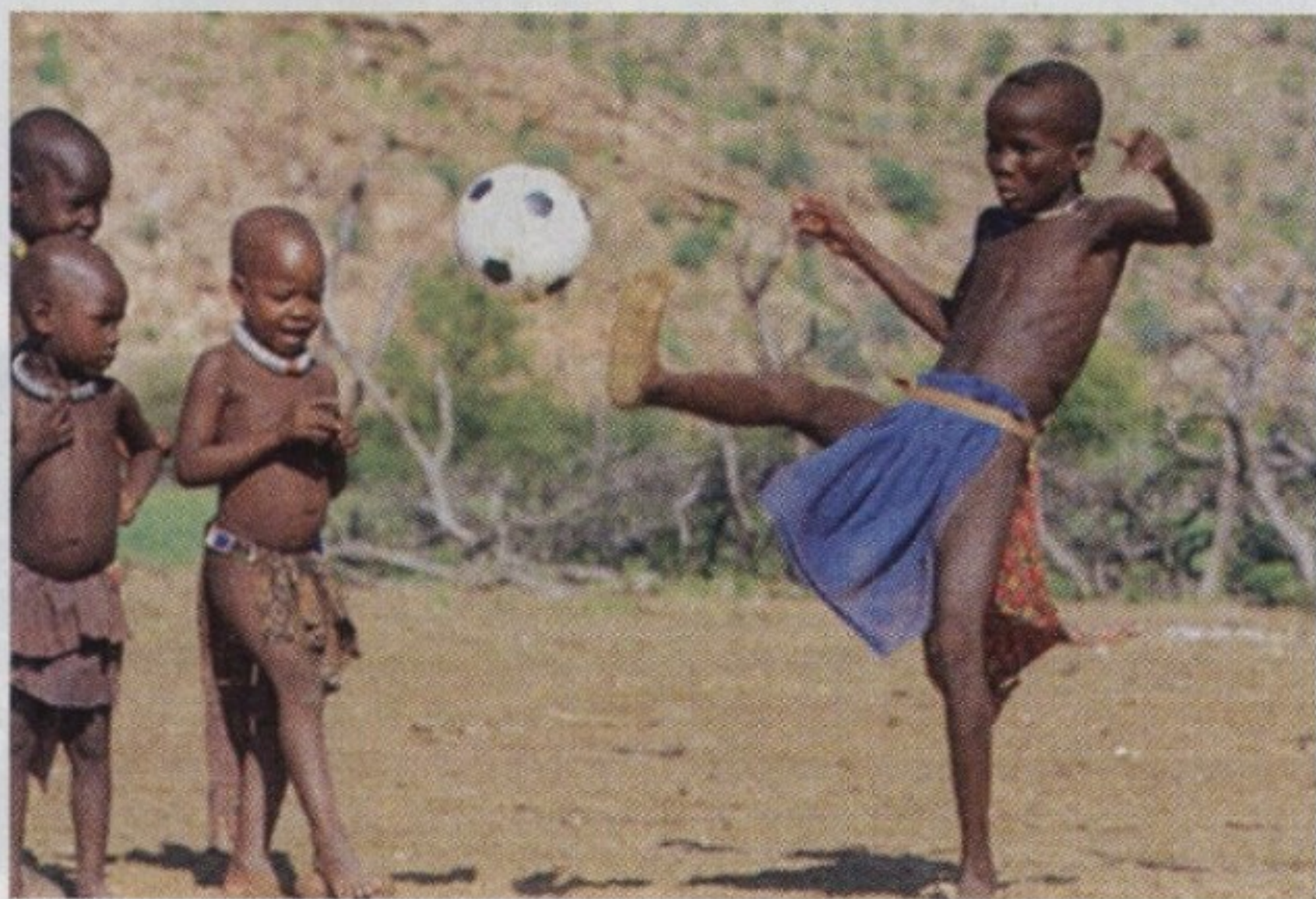
бански вођа Фидел Кастро.

Намибијски ослободилачки покрет, назван Афричка југозападна народна организација (SWAPO), напослетку је извојевао победу – Намибија је 1990. године проглашена независном државом. Иако је новоизабрана влада радила на политичким променама, није заборавила оне који су јој помагали. У знак захвалности једна улица у Виндхуку названа је по Фидулу Кастру ■

„МАНЧЕСТЕР” ПРЕ СВЕГА

И у најзабавнијим деловима Намибије није необично срести дечака који поносно носи дрес „Манчестер јунајтеда”. Очигледан доказ да су Намибијци просто луди за овим познатим фудбалским клубом из Велике Британије. Мушкарци различитих узраста упустиће се у расправу о „Манчестеру” с таквим жаром и познавањем чак и неких појединости да у томе могу да им буду равни само енглески навијачи. Разне светске кабловске телевизије безуспешно су настојале да им наметну своје програме, све док нису почеле да емитују фудбалске канале. Намибијци с истим жаром гледају преносе утакмица као што воле и да га играју. Деца пикају лопту и спремају се да једног дана, као неки истакнути намибијски играчи, можда заиграју у неком познатом европском клубу ■

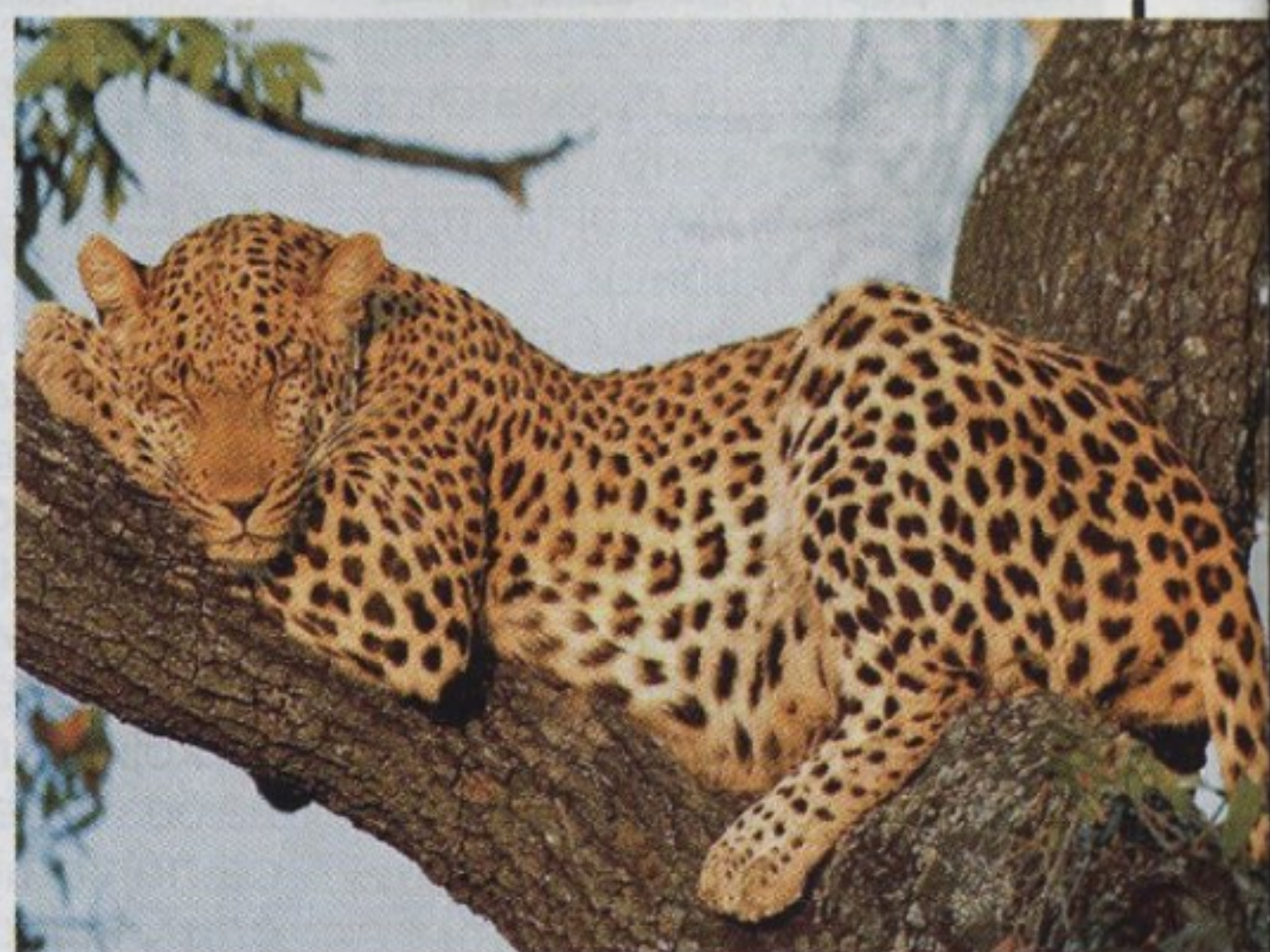
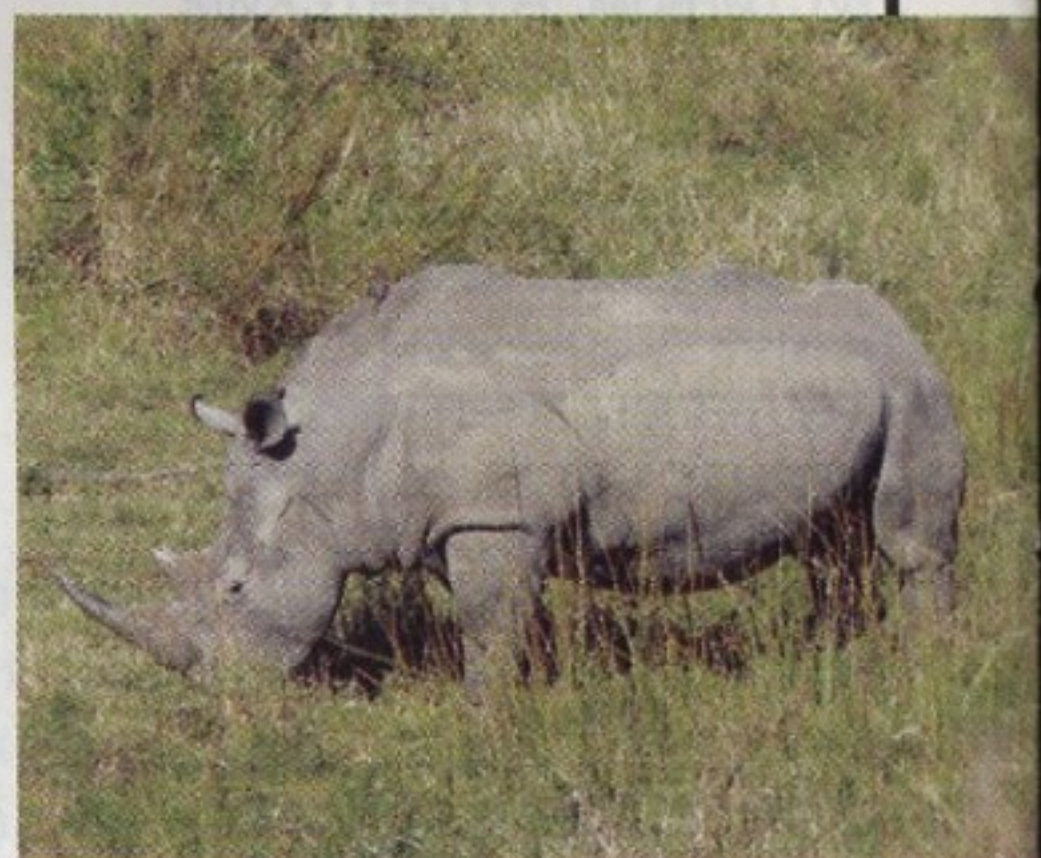
педесет осам

ЏОЛИ – ПИТ

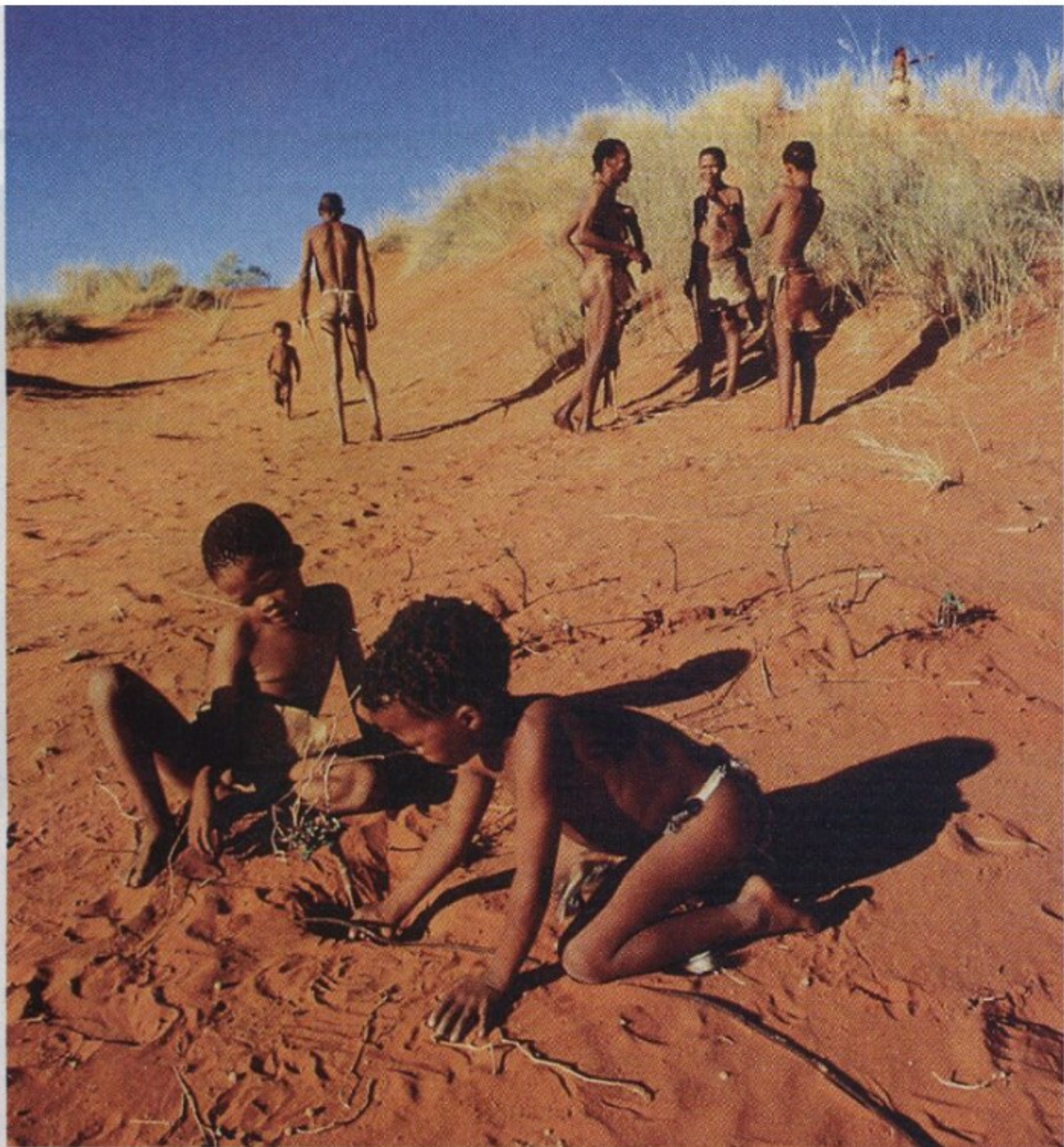
Анџелина Џоли и Бред Пит, глумачки пар из снова, скренули су пажњу светске јавности на Намибију кад су 2006. године одлучили да у овој земљи сачекају рођење кћерке коју су назвали Шила Нувел Џоли Пит. Анџелина се породила у Свакопмунду, граду који су Немци основали почетком 20. века. Од тада су овај град почеле да опседају велике телевизијске станице, а многи туристи одједном су се заинтересовали за Намибију. Туризам обезбеђује шестину од укупног прихода земље и омогућава посао за седамдесет две хиљаде људи. Мало кад се зна да је незапосленост и даље велика – четрдесет одсто Намибијаца не ради.

Туристи долазе и због природних лепота. Обавезно посећују Национални парк Етоша, један од најпознатијих на свету по разноврсности дивљих животиња. Етоша се налази на језеру које је давно пресушило, па предео подсећа на Месечев пејзаж. У парку човек има могућност да види „славних пет”: бизоне, носороге, слонове, лавове и леопарде ■

КАКО – КАКА?

Дијаманти, уранијум и – кака? Да, у овој земљи прикупља се једно од најпознатијих природних ђубрива у свету: измет птица које се гнезде на насељеним намибијским острвима богат азотом. У заливу Валвис подигнута је платформа искључиво за прикупљање овог смрдљивог злата ■

УПОЗНАЈМО ДАЛЕКЕ ПРЕТКЕ

Верује се да је, пре неких двеста педесет хиљада година, на тлу јужне Африке настао Homo sapiens. Како су векови пролазили, предак човека полако је настањивао остале континенте.

НЕМАЧКО НАСЛЕЂЕ

Иако је Намибија престала да буде немачка колонија још 1915. године, у овој земљи и даље се осећа јако немачко наслеђе. Рецимо, Намибија је једина афричка земља у којој се издаје један немачки лист – „Алгемајне цајтунг“. Намибијци немачког порекла чине два одсто укупног броја становништва и, без обзира на то што им је заједница мала, и даље је веома утицајна – заузимају водеће положаје у земљи ■

Непосредни наследник тог нашег далеког прапратка су припадници народа некад познатог као Бушмани, а данас названи народ Сан. Назив Бушмани је одбачен јер се сматра расистичким и погрдним. Иначе, и они који нису чули за Бушмане, о њима су сазнали кад је 1980. године снимљена филмска комедија „Богови су пали на теме“.

Овај народ развио је друштво у коме мушкарци и жене имају иста права, а све

што је у поседу једног племена, деле сви чланови. Иако су преживели толике миленијуме, последњих деценија судбина им је све неизвеснија.

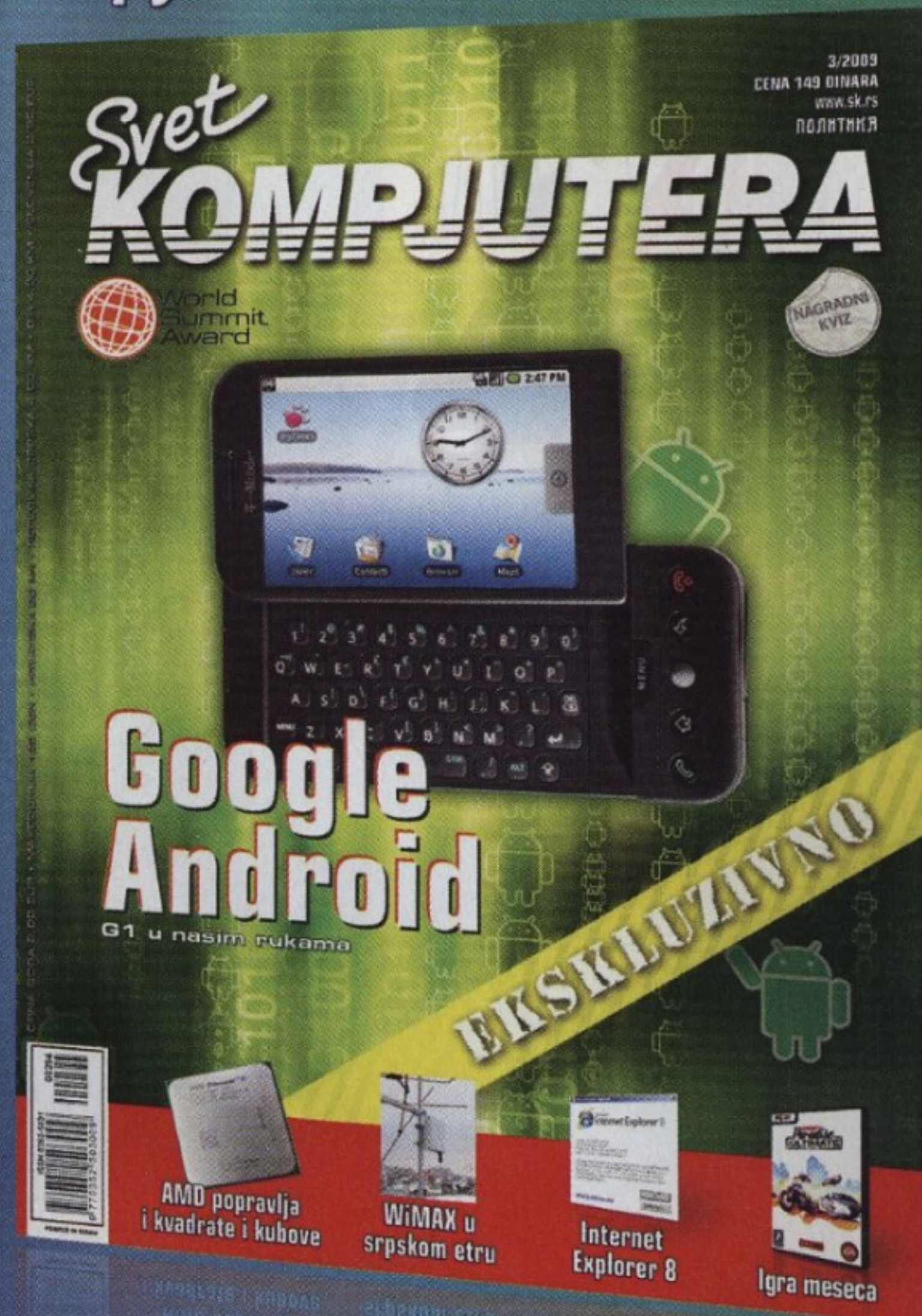
Невоље су почеле пре неколико векова, кад су Европљани пристигли на афрички континент и полако им одузимају и распарчавали земљу и оставили недовољно простора за номадски живот. Народ Сан увек је био мирољубив, њихова прошлост не бележи окршаје и ратове. Они никад нису имали потребу да полажу право на земљу – земља је нешто од чега се живи, а не што се поседује.

Педесетих година прошлог века јужноафричка влада покушала је да једно Сан племе премести у село и натера их да живе по њима до тада несхватљивим правилима. У село су чак стигли и мисионари из Финске да их преобрате, али без успеха.

У Намибији се на овај древни народ гледа као на отпаднике од друштва. Они чак и географски живе далеко од насељених места. Тек тамо где престаје пут кроз пустињу човек може да наиђе на њихове мале заједнице. Да не би остали сасвим издвојени, бригу о њима преузеле су Уједињене нације. Заједно с владама Намибије, Боцване и Јужноафричке Републике, три земље с највећим бројем припадника народа Сан, ради се на очувању њихове културе и наслеђа ■

В. Софреновић

Najstariji i najtiražniji
kompjuterski mesečnik u Srbiji

Na kioscima od 1. marta
www.sk.rs

On Line svi bitovi vode na jedno mesto

Forum Sveta komputera

Ime teme	Postovani korisnici	Prvi post	Broj postova	Broj pregleda	Broj odgovora
PRAVILNIK FORUMA "SVETA KOMPJUTERA"	1	1. post: komputera.sk.rs/2009	182	8.301	
O BK-u, vodiču (br. pregleda: 6)	1	1. post: komputera.sk.rs/2009	251	10.527	
Forum o forumu (br. pregleda: 2)	1	1. post: komputera.sk.rs/2009	17	129	
Takalozi u SR (br. pregleda: 1)	1	1. post: komputera.sk.rs/2009	1.360	28.588	
Operativni sistem (br. pregleda: 139)	1	1. post: komputera.sk.rs/2009	545	5.230	
Hardver (br. pregleda: 13)	1	1. post: komputera.sk.rs/2009	223	1.978	
Programiranje (br. pregleda: 13)	1	1. post: komputera.sk.rs/2009	365	3.134	
Opšta kompjuterska (br. pregleda: 13)	1	1. post: komputera.sk.rs/2009	289	1.966	
Programiranje (br. pregleda: 4)	1	1. post: komputera.sk.rs/2009	496	3.659	
Programiranje (br. pregleda: 4)	1	1. post: komputera.sk.rs/2009	205	2.008	
Programiranje (br. pregleda: 4)	1	1. post: komputera.sk.rs/2009	2.784	42.049	
Programiranje (br. pregleda: 2)	1	1. post: komputera.sk.rs/2009	1.457	18.303	
Programiranje (br. pregleda: 1)	1	1. post: komputera.sk.rs/2009	47	500	
Programiranje (br. pregleda: 1)	1	1. post: komputera.sk.rs/2009	1.062	13.644	
Programiranje (br. pregleda: 1)	1	1. post: komputera.sk.rs/2009	614	7.272	
Programiranje (br. pregleda: 1)	1	1. post: komputera.sk.rs/2009	1.607	13.054	
Programiranje (br. pregleda: 1)	1	1. post: komputera.sk.rs/2009	202	4.368	
Programiranje (br. pregleda: 1)	1	1. post: komputera.sk.rs/2009	564	14.795	
Programiranje (br. pregleda: 1)	1	1. post: komputera.sk.rs/2009	638	5.429	
Programiranje (br. pregleda: 1)	1	1. post: komputera.sk.rs/2009	624	10.558	
Programiranje (br. pregleda: 1)	1	1. post: komputera.sk.rs/2009	23	362	
Programiranje (br. pregleda: 1)	1	1. post: komputera.sk.rs/2009	404	5.361	
Programiranje (br. pregleda: 1)	1	1. post: komputera.sk.rs/2009	296	2.900	

Priključite se društvu na forumu "Sveta komputera"
i razmenjujte iskustva, mišljenja i savete.

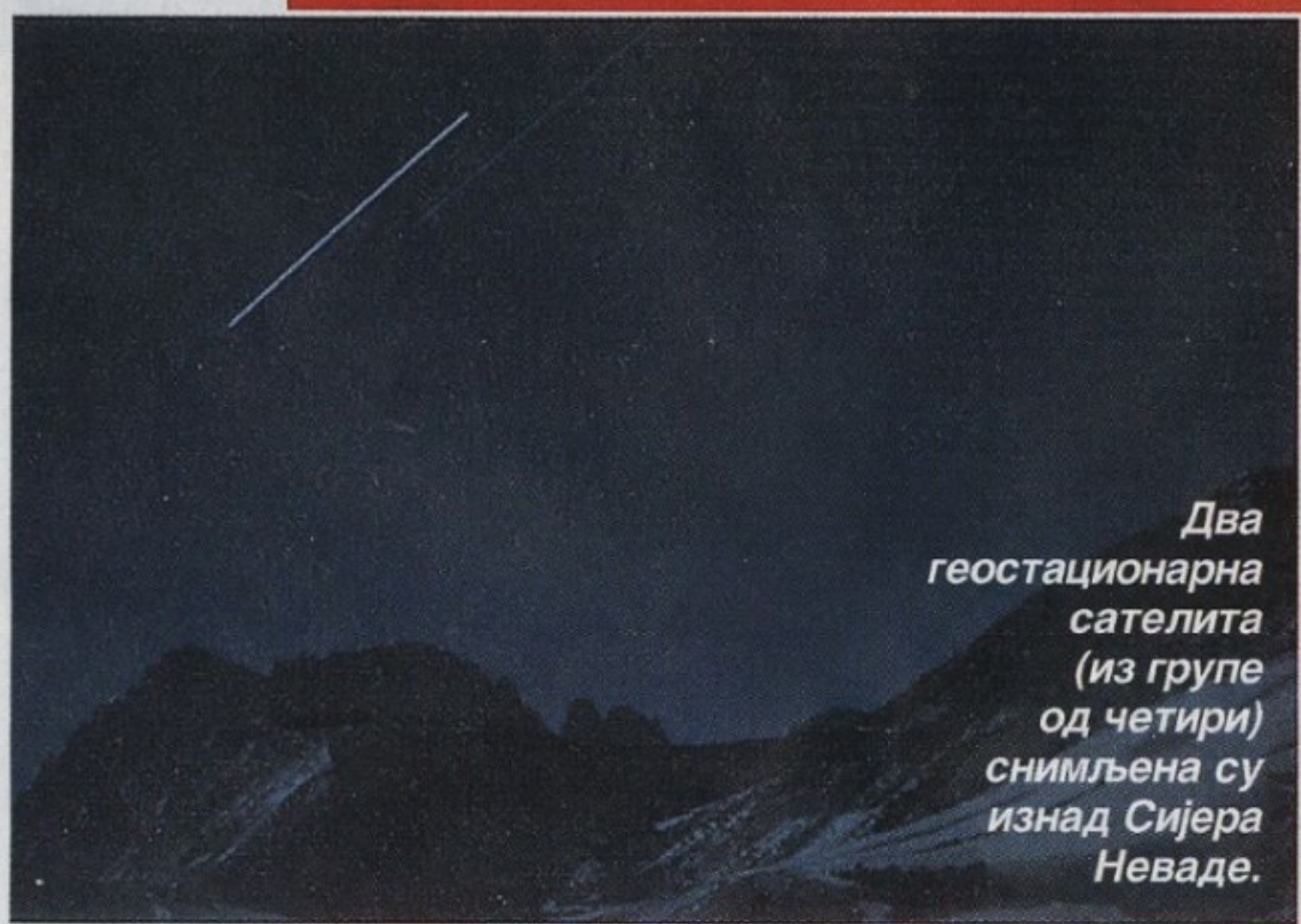
Траг проласка
шпијунског сателита
„Кејхол” наспрам
сазвежђа Шкорпије.
Шпијунски сателити
обично раде у групи
од четири до пет
сателита.

Испред
сазвежђа Змаја
пролази сателит
„Лакрос/Оникс II”.

Радарски
сателит
„Оникс” користи
се за ноћно
снимање или
кад је облачно.

Два
геостационарна
сателита
(из групе
од четири)
снимљена су
изнад Сијера
Неваде.

ШПИЈУН СВЕМИРСКИХ ШПИЈУНА

Мало је људи којима је успело да истовремено направе новинарски подвиг откривши јавности нешто сасвим ново, да то фотографишу и направе уметничко дело и да још изврше подухват свемирске шпијунаже. Тај хет трик остварио је астро-фото-новинар Тревор Паглен који је снимио одличне фотографије, тако да су чак заслужиле и изложбу. Он је истовремено открио јавности постојање чак 189 тајних шпијунских сателита који за америчку владу круже око Земље. Фотографије су снимљене захваљујући помоћи групе сарадника „ловаца на сателите”, као и телескопском објективу који је омогућио да се на позадини види и распоред звезда.

При том је Паглен утврдио порекло сваког сателита и шта који шијунира: неки само слушају, неки фотографишу, неки су предодређени за уништавање циљева у свемиру, неки следе покрете војних трупа или путање ракета, каже Паглен, који жали једино што није успео да сними „Мисти”, најнеухватљивији шпијунски сателит. Заправо, још нико није успео да га сними ■

РАСКОШ ЗА ЧЕТВОРОНОШЦЕ

Какав пасји живот! И у свету паса неко се пати а неко лешкари по добрим кућама. На пример у оваквој (слика 1), с расветом и паркетом, коју можете да наручите у разним величинама, али под условом да издвојите 3760 евра. Из Јужне Кореје, пак, стиже кућица за псе с малом електричном централом помоћу које се загревају зидови, подешава влажност

ваздуха или испушта освеживач за ваздух (слика 2). Климатизована кућица (слика 3) има и камеру, па власници паса и с посла могу да виде шта ради њихов љубимац. А кад путујете? Ту је читав низ торби за преношење паса, мачака или још мањих љубимаца (слика 4). Цена је око 150 евра ■

ОБУЋА С ДВА ЛИЦА

Млади не воле да носе много ствари на одмор. А још ако им треба обућа и за плажу и за шетњу... Решење стиже у виду ових спортских патика које у ђону крију и папуче. Само треба отворити један патент затварач и спремити између 70 и 250 евра, у зависности од броја обуће и материјала ■

ДЕЦА У МАЛОМ ПАКОВАЊУ

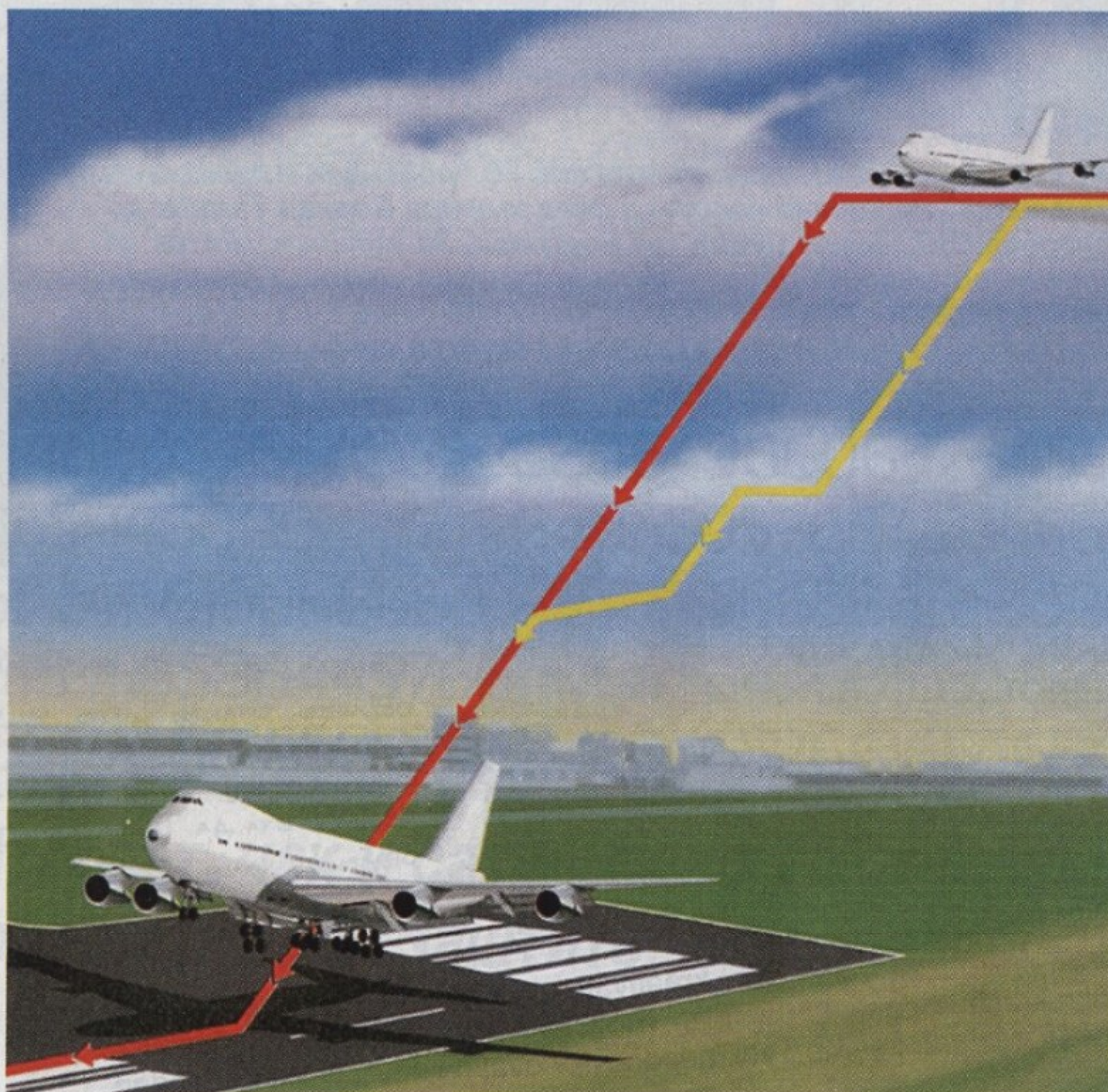
Колевка, креветац, носилка за бебу? Све у једном направило је предузеће „Хашмок“: метални држач на коме виси носилка за бебу у којој су и душек и јастук и покривач (260 евра)... Но, пошто маме и тате стално некуд журе, ево како да што брже стигну са својом бе-

бом: колица за бебу с уграђеним тротинетом, са сигурносним појасом за бебу и кочицом за тату и маму, зову се „ролер баги“. Мана је што овај комплет кошта 1000 евра. Зато је јефтин подизач столице, направа која ће подићи столицу за дете таман толико да може да седи за столом са старијима. Стаје 38 евра ■

СЛЕТАЊЕ У ЛЕРУ

У доба економске кризе сви гледају како ће да уштеде, поготово на гориву чија цена стално расте. Авионски превозници су први на том списку, па пилоти на аеродромима у Луисвилу и Сакраменту, у САД, и Келну, у Немачкој, испробавају слетање које је другачије од оног уобичајеног, „степенастог“. Они вежбају слетање, а да авион стално буде у водоравном положају помоћу потиска мотора. Приликом „продуженог спуста“, како се зове овај маневар, авион се спушта с моторима који минимално раде све до додиривања писте, где се поступак даље одвија на уобичајен начин. Маневар је могућ и захваљујући једном новом GPS уређају, а авион при том троши 10 одсто мање горива и прави 30 одсто мање буке ■

АКВАРИЈУМ С ПЕТ ЗВЕЗДИЦА

Стаклена кугла за вашу рибицу изгледа вам тесна. Па и јесте кад се упореди с овим чудом од раскоши, правим акваријумом апартманом с пет соба. „Силверфиш акваријум“ састоји се од пет стаклених лопти које садрже 230 литара воде, а повезане су стакленим цевима тако да рибице могу да пливају и завирују у „туђу кућу“. Широка је 1,3 м, висок 90 цм, то јест 1,4 м с полицом на којој стоји а у којој се крију разни уређаји за пречишћавање, осветљавање, загревање. Ово чудо технике кошта 3000 евра ■

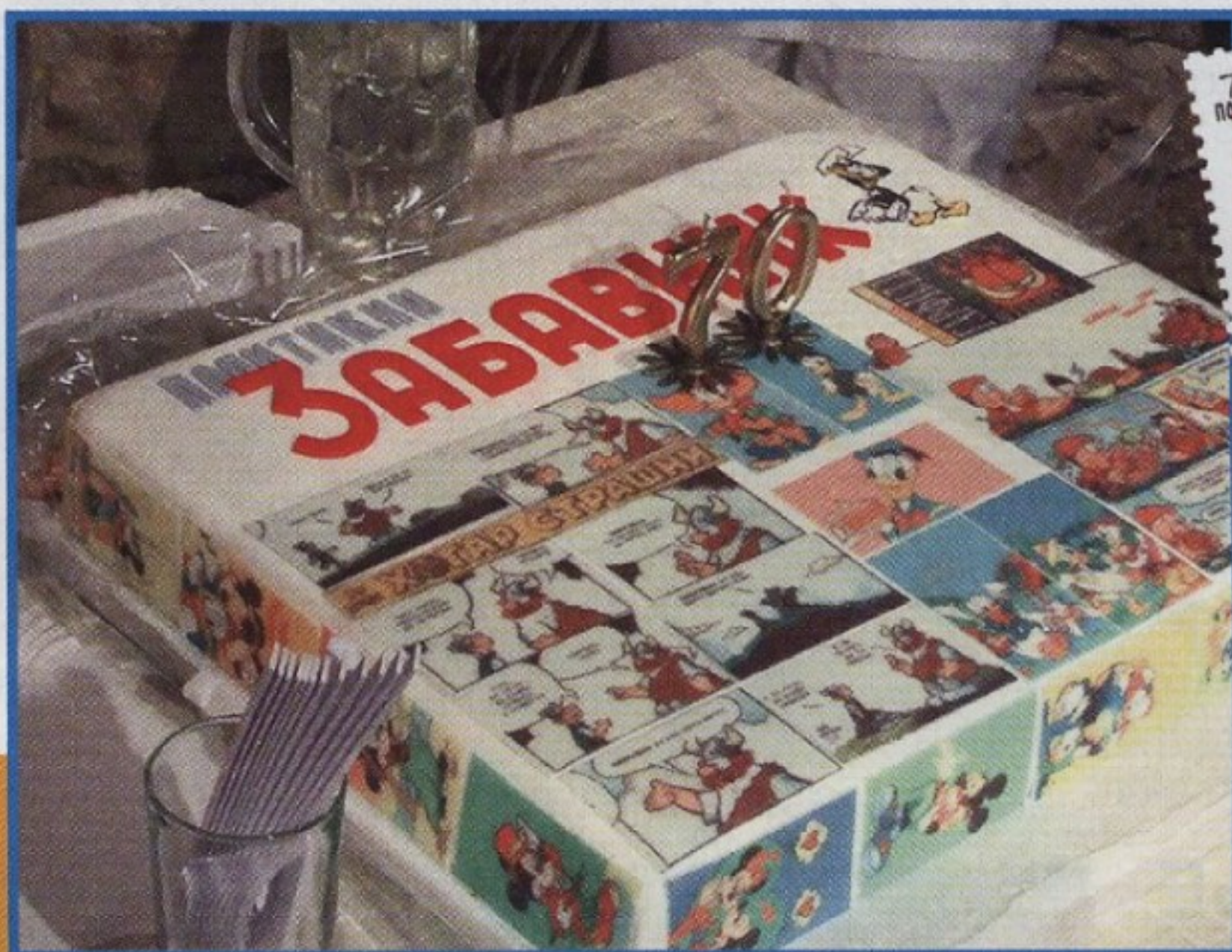
Dragi moj Zabavniče,
želim ti srećan rođendan
i da još 70 godina, pa još 70,
budeš onakav kakvog te pamtim:
rajpismeniji, najotmeniji, poseban,
svoj ...

Nedeljka Stasić

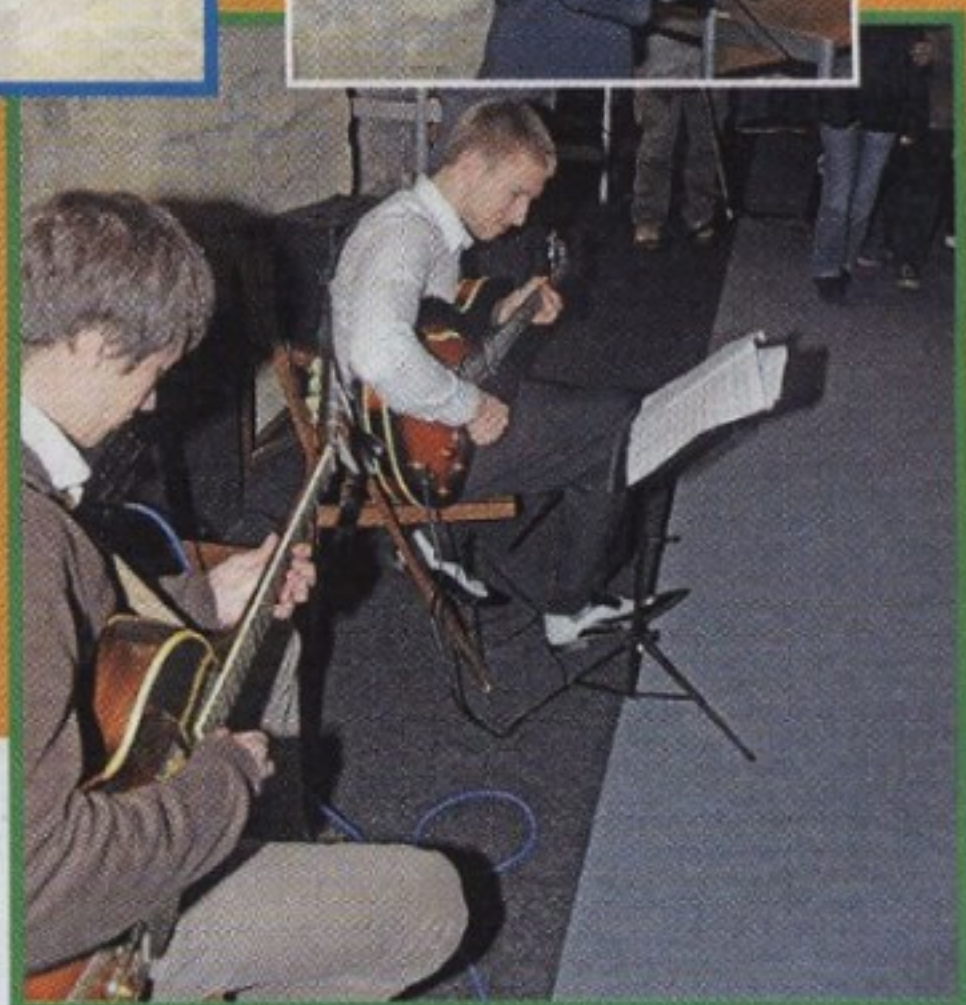

ПОЛИТИКИН

ЗАБАВНИК

Двадесет седмог фебруара у Конаку кнегиње Љубице прославили смо 70. рођендан и промовисали нашу марку. Никада толико „забавниковаца“ на једном месту: од председника Бориса Тадића до Лоре Милутиновић, ученице петог разреда ОШ „Јован Дучић“ из Београда. За музички ужитак на рођенданском слављу били су задужени ученици из одсека средње музичке школе „Станковић“: Дора Филиповић је певала, а Андреја Станковић и Миодраг Димитријевић свирали су гитаре. Надамо се да су и њихови професори Борис Лемаић и Јелена Јововић били задовољни. Одличну торту направила нам је посластичарница „Мали принц“ из Београда.

From: "Stripka" <stripka@neobee.net>
To: <politikin.zabavnik@politika-ad>
Sent: 27. фебруар 2009 9:51
Subject: Cestitka

SRECAN 70.ROĐENDAN POLITIKINOM ZABAVNIKU,
UZ ZELJE DA DOCEKA JOS TOLIKO!
Sibin Slavkovic,
urednik "Stripoteke"

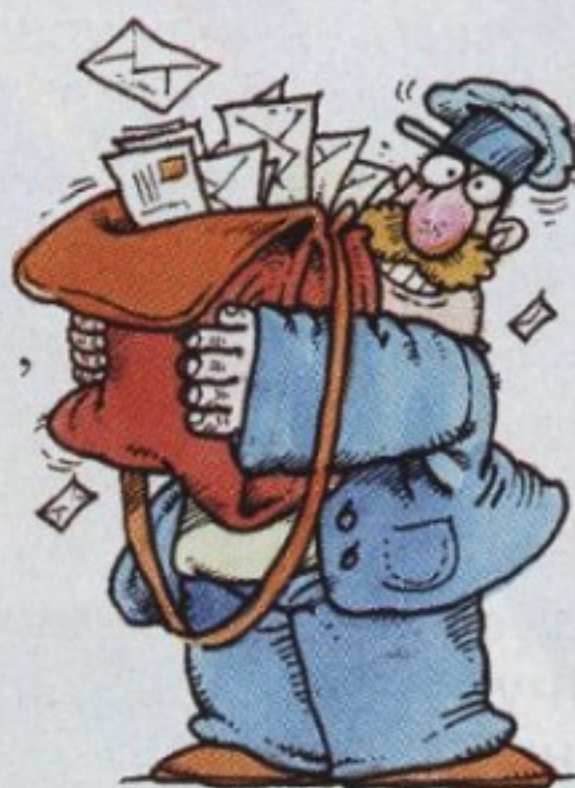
Dragi ZABAVNICE!

ozbiljno Ti zelim udoban, veseo, nestasan, bezbrizan, nasmejan, kreativan, mastovit, sa tresnjicom na vrhu, radostan, fenomenalan, blesav, sa kiselim krastavcima, fantastican, provokativan, interesantan, neozbiljan, jedinstven, originalan, sa slagom, raspevan, razigran, samo Tvoj, neponovljiv ovaj najnoviji veliki rođendan.

Natasa

шездесет два

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК
БЕОГРАД
ЦЕТИЊСКА 1
Драги „ЗАБАВНИЧЕ“,

Срећан Ти 70-ти рођендан са жељом да заувек останеш онакав какав си и био.
Ти ниси само ЗАБАВНИК. Ти си и УЧБЕНИК, СВЕЗНАЊЕ, ЕНЦИКЛОПЕДИЈА и ПРИРУЧНИ ЛЕКSIKОН ЗА СВЕ УЗРАСТЕ. НЕЗНАМ ШТА ДА ТЕ ПИТАМ; ЈЕДИНО БИХ ТЕ ЗАМОЛИО ДА ОБЈАВИШ КОЛКО ФОТОГРАФИЈА МЕРЛИН МОНРО НА БИЦИКЛУ.

20. II 2009.

Твој читалац,
СТЕВАН АЛЕКСИЋ
ВЛАСИНА

ПОЛИТИКИН
ЗАБАВНИК
6. 3. 2009.

Забавнице, ^{Ivana Saric IV-2}
срећан ти јубилеј!

Волонтери III ADAM III-1
Мина III-2
V-2
Марија III-2
JOVANA III-2
АНА II-2
Анастасија III
Библиотека секција
ОШ Влада Обреновић-Косачи
Љуби Београд
Алија III-2
КАСА III-4
Јован II-2
Алимир IV-1
Јован III-2
Јасмина II-2
DEJAN BURAČ IV-2

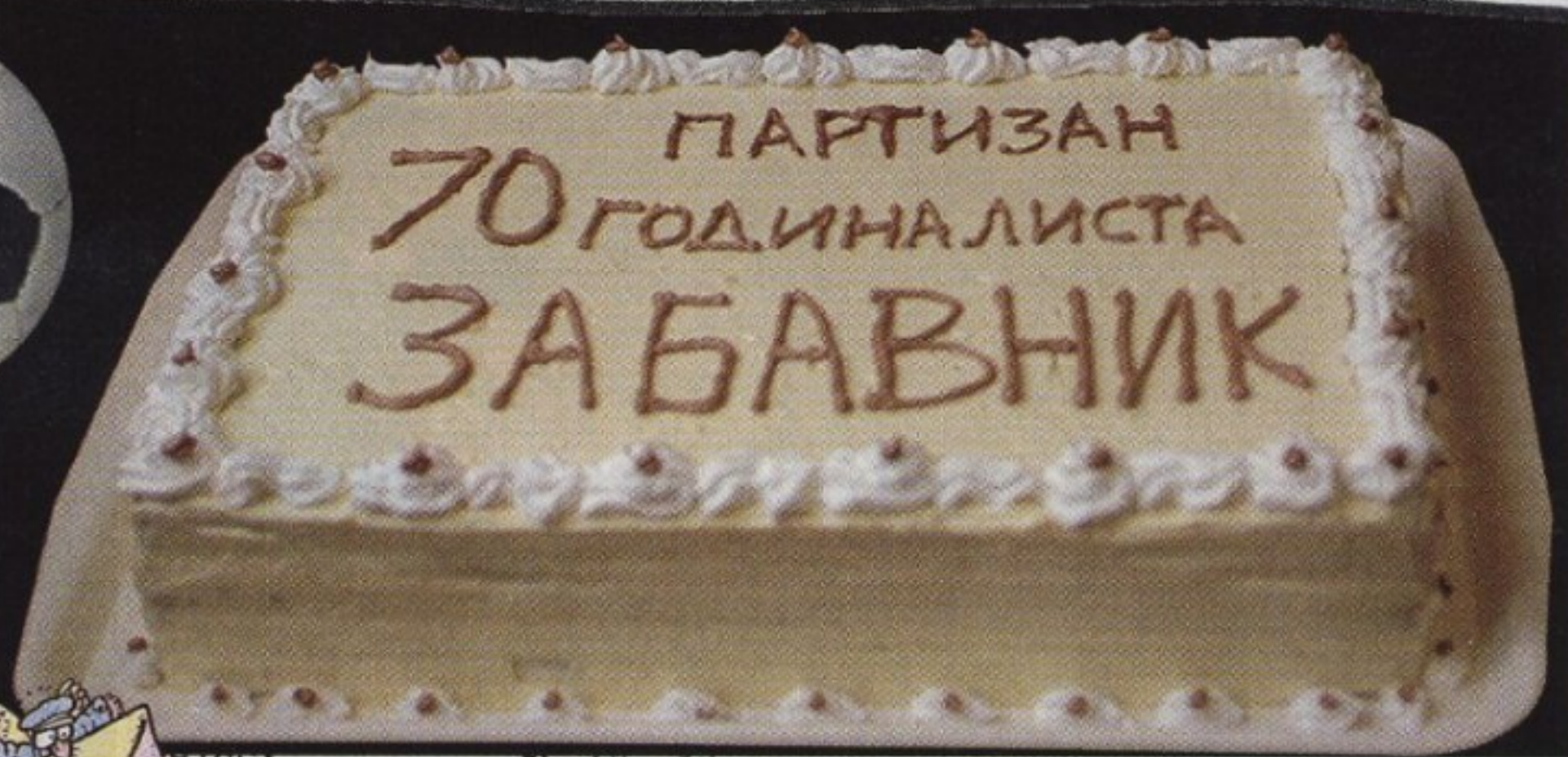
Срећан ЈУБИЛЕЈ
рођендан
МОЈ ДРАГОМ
ЗАБАВНИКУ,

Њоја - уvek зелена
мичајтељска
Вера Савић
са породицом

Sve najbolje, dragom sedamdesetogodišnjaku dječijeg srca, od porodice Ćuzulan iz Rogatice. Najveći Vaš uspjeh, a i moj zahvaljujući Vama, jeste što se ljubav prema ovom dragom slavljeniku prenosi na slijedeće generacije. Moja djeca (sin 14 i kćerka 11 godina) redovno Vas čitaju. Želimo Vam da trajete dugo, da nas čupate iz ovog turbo svijeta, da Vaša boja nikad ne postane žuta i da ostanete ambasador prave srpske riječi. Možete i da se zaštitite kao siguran lijek protiv depresije, recesije i ostalih sija i acija. Živjeli još dugo!

ЈА САМ
ЗВЕЗДАШ!

PARTIZAN 14:14
HUMSKA 1 FK 11996 Beograd-telefonom
Adresa pošta: 11040 Beograd 33
Preuzeto: 2009.02.25 14:29 11103 Beograd 4
adresni kod: 116457
tekst saopštenja:
Ako je suditi po Vašem izgledu, postojanosti i harizmi, reklo bi se da ste tek z
akoračili u najbolje godine. Srdačno Vam čestitamo jubilej, 70. rođendan sa želj
om za još mnogo uspešnih godina, na radost svih nas, Vaših čitalaca Partizanovac
a. JSD PARTIZAN, Milan Obućina, generalni sekretar

70. RODJENDAN!

<http://www.totlol.com/watch/4KZg0RbRHEs/Happy-Birthday---Greynautz/0/>
najdrazem Listu – JOS mnogo sreće i uspeha ...
Jasminka

С ПОШТОВАЊЕМ,
СРЕЋНА 70-ГОДИШЊИЦА,
У ПУНОМ УСПЕХУ У СВАКОМ
РАДУ!!!
24.02.2009.

МИРОСЛАВ БРАНКОВ,
СРЕЋАЈА

Dobrota kod Katora

kreativa **new** formula

Uradite neštó,
ali stvarno.

90% dece sa smetnjama
u razvoju ne ide u školu.

66% romske dece ne završi
ni osnovnu školu.

500.000 deca nema uslove
za kvalitetno obrazovanje.

Da sva deca idu u školu.

ЗАБАВНИКОВЕ ЛОГИЧКЕ ЗАГОНЕТКЕ

РЕШЕЊА

1. ТРКАЧ И БИЦИКЛИСТА

Тркач је бржи 3 пута ■

2. БЕДУИНОВИ СИНОВИ И КАМИЛЕ
Мудрац је дојахао на својој камили и прикључио је камилама које је требало поделити. Тако је сада било 18 камила, те је најстарији син узео половину од тог броја, односно 9 камила. Средњи син узео је трећину, то јест 6 камила, а најмлађи је узео деветину, односно 2 камиле. Тако су они узели укупно $9 + 6 + 2 = 17$ камила, а мудрац је узјахао своју камилу и отишао ■

3. ДВА АУТОМОБИЛА
Први аутомобил прешао је 128 km, а други 56 km. Значи, они су удаљени $56 - 32 = 24$ km ■

4. ЦЕО БРОЈ
Док се предњи точак окрене 11 пута, задњи ће се окренути 7 пута, па ће трактор прећи 2310 cm ■

5. БИЦИКЛИСТА
Утрошио је укупно 6 сати, сваког дана по 2 сата, с брзином редом 49 km, 35 km и 42 km ■

6. ПОПУНИТЕ!

4 2 5 4 2 5 4 2 5 4 2 5

7. ЈОЦА И БОЦА
До сусрета Јоца је возио 2 сата, а после сусрета још 30 минута. Значи, пут од А до S (место сусрета) био је 4 пута дужи него пут од места сусрета до В. Осим тога, пут од S до А бициклиста је прешао за $2 \times 4 + 1$ час и 45 минута = 9 часова и 45 минута и стигао је у место А у 16 сати и 45 минута ■

8. СКАКАЧ

14	11	24	5	15	10	23	4
25	5	15	10	24	4	16	9
11	14	32	26	29	28	3	23
6	25	29	27	31	26	9	16
13	12	19	32	28	30	22	3
20	6	13	30	27	31	17	8
12	19	1	21	7	18	2	22
1	20	7	18	2	21	8	17

На слици је приказано како се поља шаховске табле могу груписати у парове, тако да са произвољног поља те табле скакач може доћи на поље које се с њим налази у истом пару

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

79

ПОЛИТИКИН забавник / главни и одговорни уредник Зефирино Граси. - Ћир. изд. - Год. 1, бр. 1 (28. фебруар 1939)-год. 3, бр. 220 (4. април 1941); год. 14, бр. 1 (5. јануар 1952)-... - Београд : Политика Магазини, 1939-1941; 1952- (Београд : Политика АД). - 30 cm

Недељно
ISSN 0032-339X = Политикин забавник
(Ћирилично изд.)
COBISS.SR-ID 16193794

РЕШЕЊА

АНАГРАМ

Балтичко море ■

ПОТРАЖИТЕ ДЕВЕТОГ!

Модилјани (Моравија, Орф, Декарт, Ибзен, Љермонтов, Андрић, Ниче, Иљф) ■

СЛАГАЉКА

Дабар (динго, ракун, зебра, тигар, тапир) ■

АНАГРАМ О ЈУБИЛЕЈУ

Седамдесет година „Политикиног Забавника” ■

МИТОЛОШКА ПОГАЂАЉКА

Сатурн

КОМБИНОВАНА УКРШТЕНИЦА

Свастика, драматурзи, „Милионер са улице”, еон, Оти, Стрип, Дени Бојл, лагати, јаз, један, ав, Еман, моа, улар, Ниш, р, нити, арника, Аралица, сносити, тоболац, врт, кир, тиква, адио, Сава ■

УКРШТЕНИЦА ЗА СТРПЉИВЕ

Спортисти, радио, трс, трска, зт, као, аграр, Арну, наја, пе, глас, г, Кејт Винслет, за, апарат, Текија, Лига народа, ута, Ито, сликарство, Неда, цват, Ирон, Алексис, извори ■

КОЊИЋЕВ СКОК

Ко свакога слуша, зло чини, а ко никога не слуша, још горе ■

С. Б.

(она су означена истим бројем). Према томе, играч В може увек да победи у овој игри независно од потеза које вуче играч А. Победничка стратегија за играча В је да у сваком потезу поставља скакача на оно поље које се налази у пару с пољем на које је играч А поставио скакача у претходном потезу ■

9. ЦИСТЕРНЕ

Запремина прве цистерне је 2880 литара, а друге 1440 литара ■

10. ПУТ ОКО СУНЦА

Прећи ће око 81.000 km ■

ствар по закону обавезно означавање имена

ПОЛИТИКИН

ЗАБАВНИК

БРОЈ 2978

YU ISSN 0032-339X

Први број „Политикиног Забавника”
изашао је 28. фебруара 1939. године

Издаје и штампа ПОЛИТИКА АД
Цетињска 1, 11001 Београд

За издавача:
Милорад Гушавац
Генерални директор

Главни и одговорни уредник
Зефирино Граси

Графички уредник Горан Војиновић

Редакција Слободанка Делибашић
Јасна Лукић
Мирјана Огњановић
Јова Радовановић
Весна Ракић
Весна Софреновић

Техничка редакција Бранислав Вукомановић
Драгица Динчић
Зорица Милошевић
Јелена Попадић
Митра Тилев
Милован Зоре

Редакција ПОЛИТИКИН
ЗАБАВНИК
Цетињска 1/II
11001 Београд

Секретаријат 330-1452; 330-1456
Техничка редакција 330-1454
Претплата 330-1638; 330-1640; 330-1633
Огласни сектор 330-1186; 330-1426
Телефакс 011/337-3319

Рукописи, фотографије и цртежи се не враћају.

ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ:

1 месец (4 броја) 356,40 дин.
3 месеца (12 бројева) 1.069,20 дин.
6 месеци (26 бројева) 2.316,60 дин.
12 месеци (52 броја) 4.633,20 дин.
Текући рачун код Комерцијалне банке
АД Београд: 205-16454-02

Претплату слати уз обавезну назнаку:
ПРЕТПЛАТА НА ЛИСТ
„ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК”.

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО:

Полугодина/возом: 109 EUR или противвредност
осталих валута. Полугодина/авионом: I група –
Европа: 120 EUR. II група – Азија – Африка:
126 EUR. III група – Америка – Аустралија:
132 EUR или противвредност осталих валута.

ДЕВИЗНЕ УПЛАТЕ У EUR

(или противвредност осталих валута)
за иностранство вршити преко:

I CORRESPONDENT BANK

SWIFT- BIC: DRESDEFF
Name: DRESDNER BANK AG
City, Country: FRANKFURT AM MAIN
GERMANY

II BENEFICIARY'S BANK

SWIFT- BIC: KOBRSBGXXX
Name: KOMERCIJALNA BANKA AD
BEOGRAD
Street: SVETOG SAVE 14
City, Country: BEOGRAD
REPUBLIC OF SERBIA

III BENEFICIARY

IBAN/ Account Number:
RS35205000702174700089
Name: POLITIKA AD - ZA NOVINSKO-
IZDAVAČKU I GRAFIČKU DELATNOST
Street: CETINJSKA 1
City, Country: 11000 BEOGRAD
REPUBLIC OF SERBIA

Код уплате обавезно навести:

Претплата на лист Забавник

Копију уплате и адресу послати на:

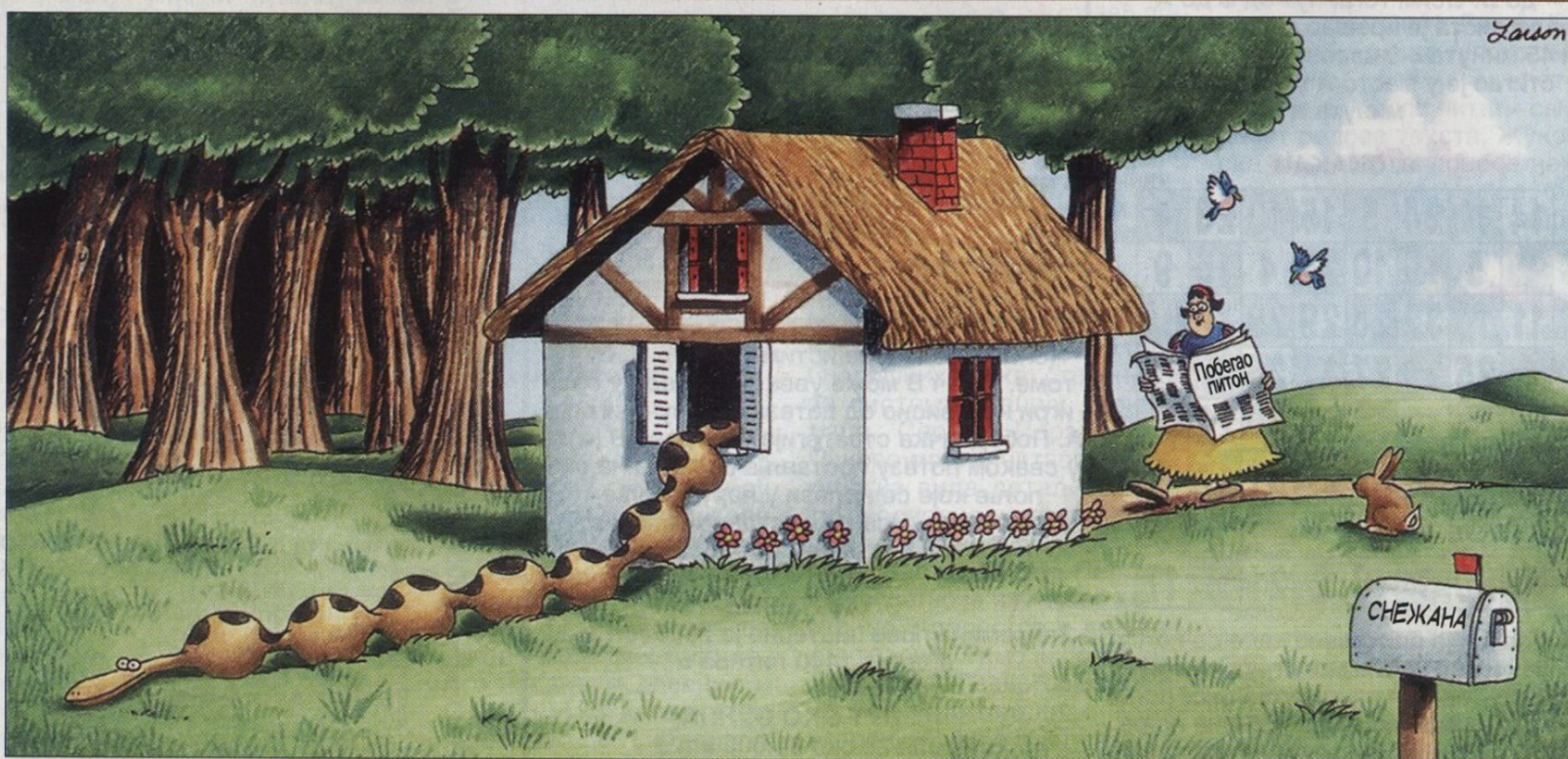
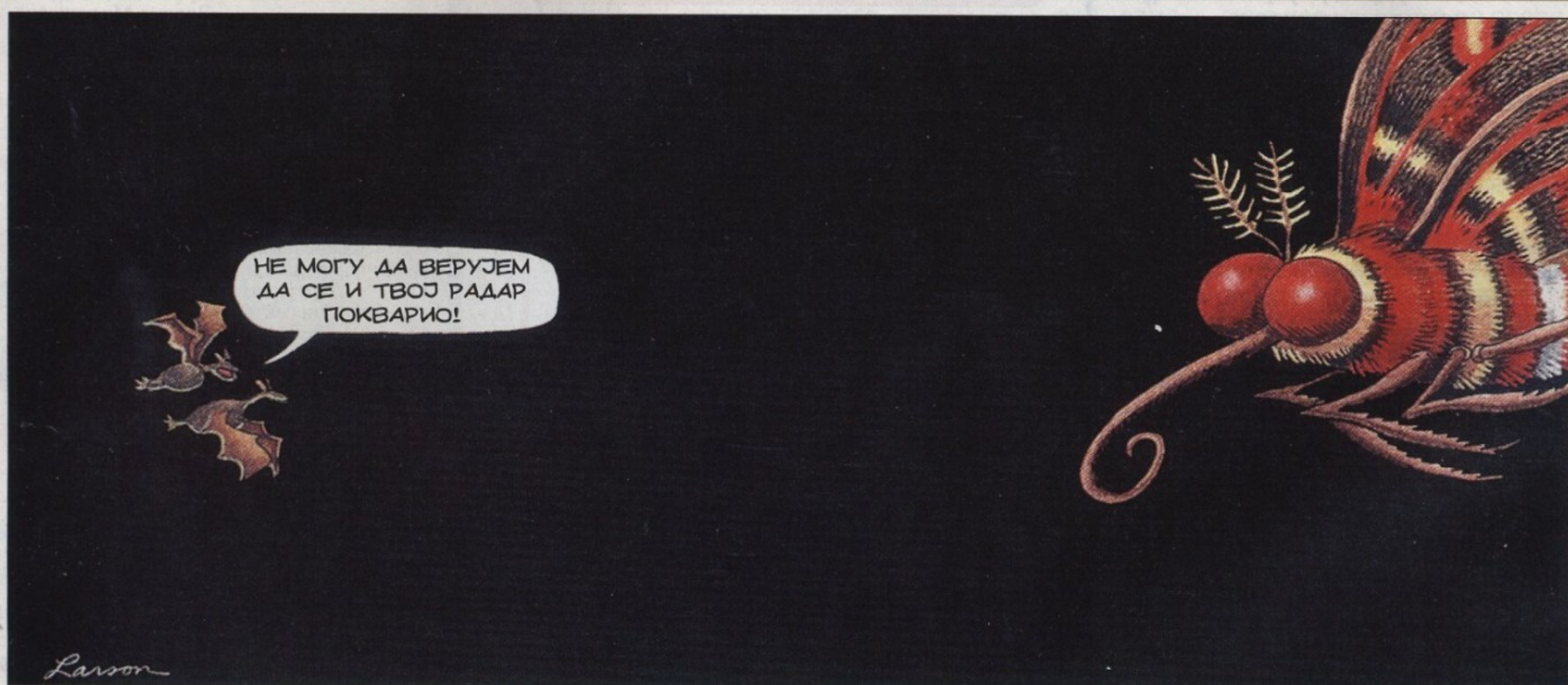
ПОЛИТИКА АД, Цетињска 1, Београд
Србија или на факс ++ 381 11 3373-160

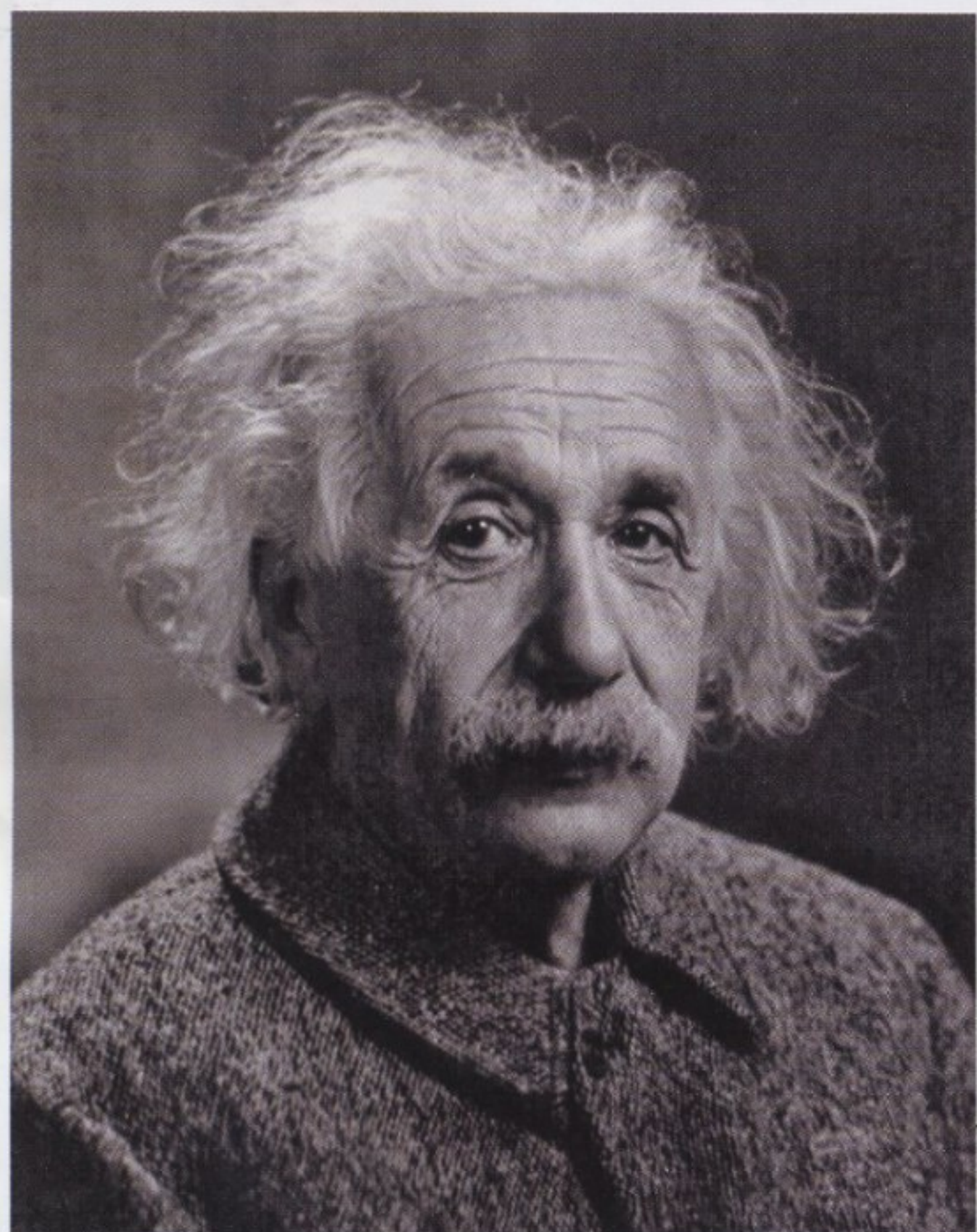
Интернет адреса: www.politikin-zabavnik.rs
E. пошта: politikin.zabavnik@politika-ad.com

ЧУДЕСНИ СВЕТ ГЕРИЈА ЛАРСОНА

МИЧ, ЈЕСИ ЛИ СИГУРАН
ДА ЈЕ ТО У РЕДУ
ШТО РАДИШ?

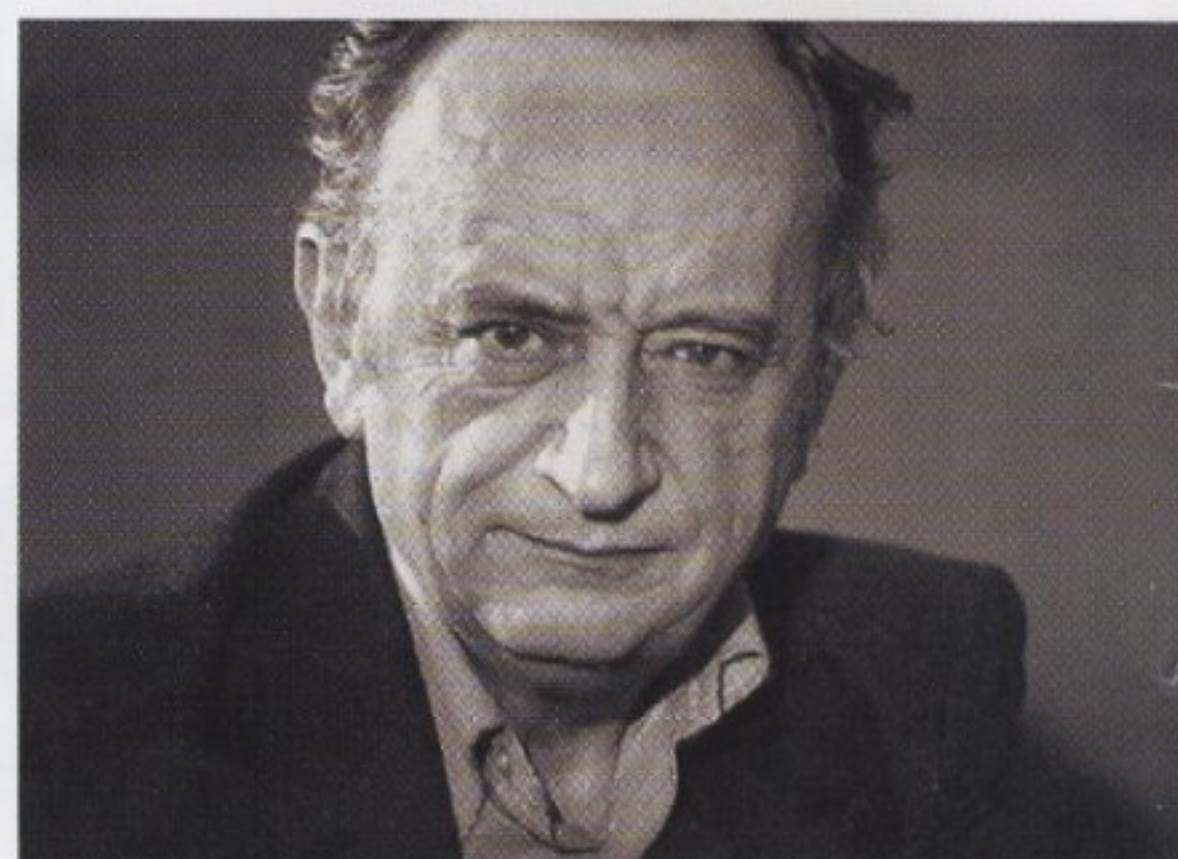
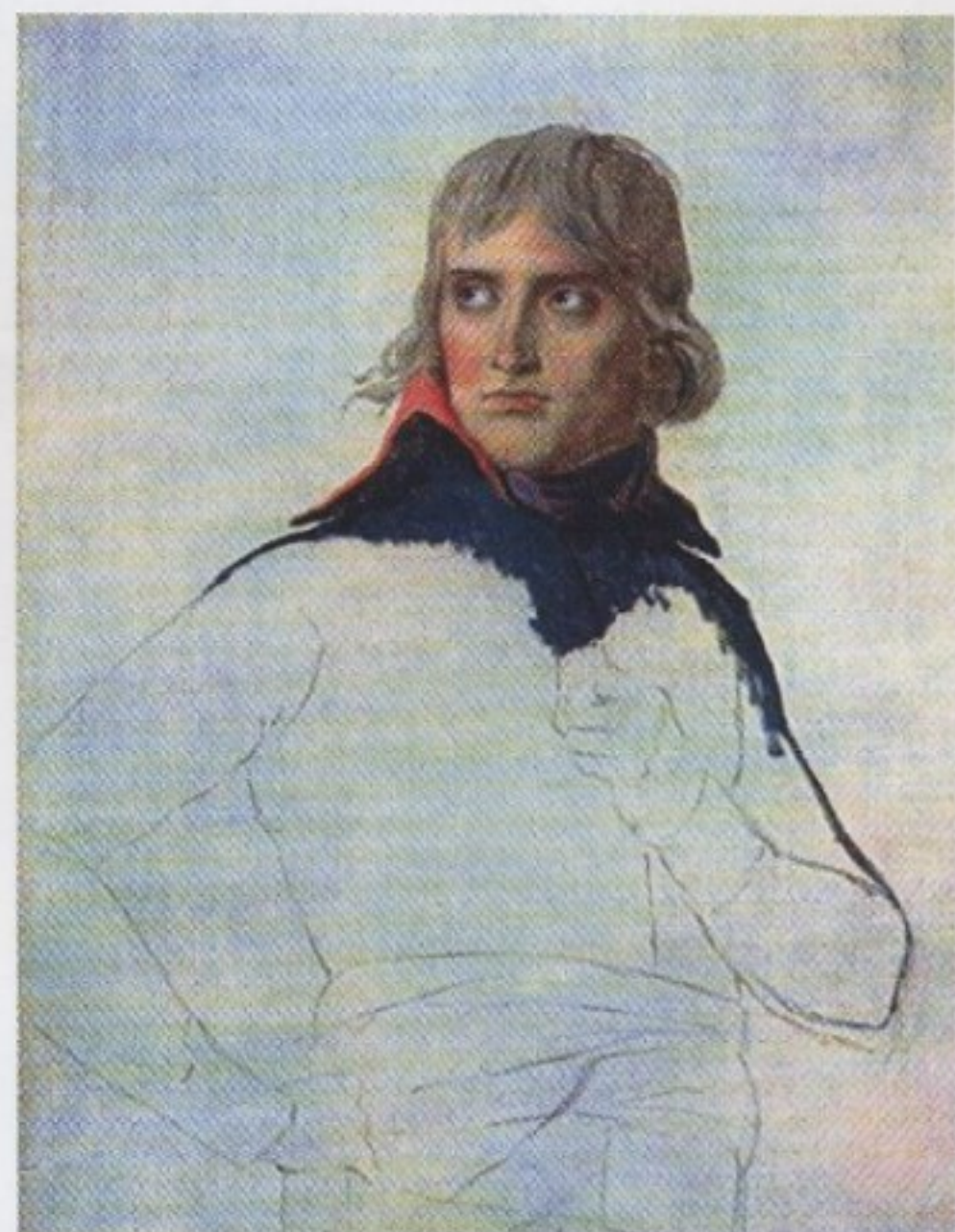

РЕКЛИСУ О ГЛУПОСТИ

У ПОЛИТИЦИ,
ГЛУПОСТ НИЈЕ
НАРОЧИТА
МАНА.

Наполеон Бонапарте
француски цар
и војсковођа
(1769–1821)

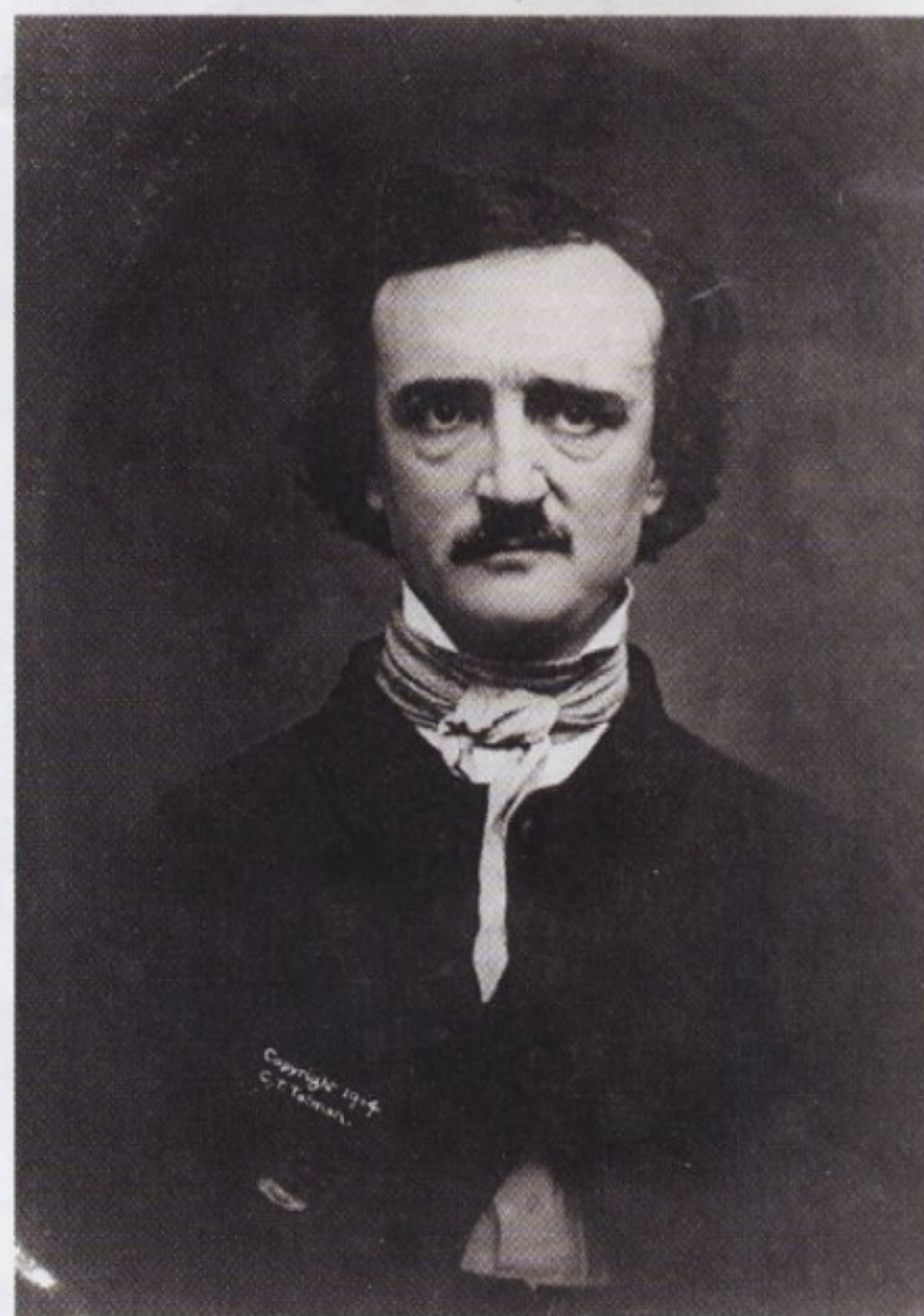

КАД ГЛУПОМ
ДОМАЋИНУ
ДОЂУ ГЛУПИ
ГОСТИ – ШТА
РАДЕ? ПРИЧАЈУ
ГЛУПОСТИ.

Душко Радовић
београдски писац
(1922–1984)

ГЛУПОСТ ЈЕ
ОБДАРЕНОСТ
ЗА ПОГРЕШНО
СХВАТАЊЕ.

Едгар Алан По
амерички писац
(1809–1849)

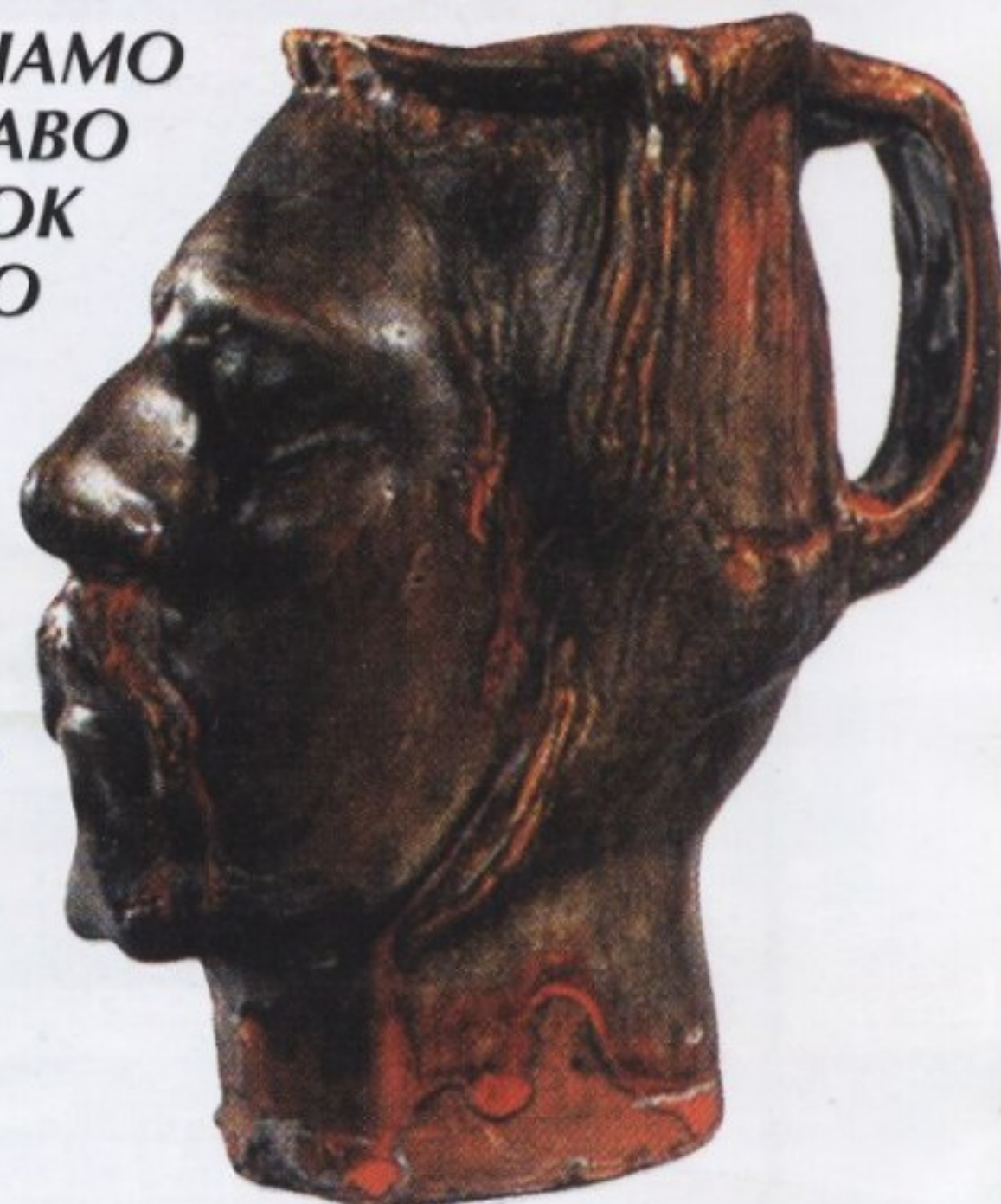

ГЛУПОСТ
ВЕШТО
ПРОНАЛАЗИ
СВОЈ ПУТ.

Албер Ками
француски писац
(1913–1960)

НИКАДА НЕ ЗНАМО
ШТА ЈЕ ЗАПРАВО
ГЛУПОСТ СВЕ ДОК
ЈЕ НЕ ОСЕТИМО
НА СЕБИ.

Пол Гоген
француски сликар
(1848–1903)

УПОЗНАО САМ НЕКЕ ВРЛО ПОШТЕНЕ
ЉУДЕ КОЈИ СУ УПРКОС НЕИЗМЕРНОЈ
ГЛУПОСТИ ПОСЕДОВАЛИ
И ОДРЕЂЕНУ ВРСТУ ИНТЕЛИГЕНЦИЈЕ,
ШТО НИЈЕ ОСОБИНА БУДАЛА.

Ђакомо Казанова
италијански пустолов и писац
(1725–1798)

BY JIM DAVIS

ГАРФИЛД GARFIELD GARFIELD

